

Onsdagen den 25 maj

Kl. 09.00–16.42

§ 1 Avsägelse

Talmannen meddelade att *Mia Sydow Mölleby* (V) av sagt sig uppdraget som suppleant i justitieutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 2 Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade att Vänsterpartiets riksdagsgrupp anmält Hans Linde som suppleant i justitieutskottet.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i justitieutskottet
Hans Linde (V)

§ 3 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i kulturutskottet skulle utökas från 27 till 28.

Kammaren medgav denna utökning.

§ 4 Val av extra suppleant

Val av extra suppleant i justitieutskottet företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i justitieutskottet
Maj Karlsson (V)

§ 5 Anmälan om faktapromemoria

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott: 2015/16:FPM84 Viseringsfrihet för Ukraina *KOM(2016) 236* till socialförsäkringsutskottet

§ 6 Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till finansutskottet: RiR 2016:7 Skyddet för pensionssparare – och pensionsbolagens investeringar i säkerställda obligationer

§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Propositioner
2015/16:127 och 175 till skatteutskottet

§ 8 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Socialförsäkringsutskottets betänkande
2015/16:SfU17 Ändring av en avvisningsbestämmelse i utlänningslagen

Finansutskottets betänkande
2015/16:FiU34 Förstärkt insättningsgaranti

Näringsutskottets betänkanden
2015/16:NU20 Ändringar i lagen om tillämpning av Europeiska unionens statsstödsregler
2015/16:NU21 Riksrevisionens rapport om regeringens hantering av risker i statliga bolag
2015/16:NU22 Ökad rättssäkerhet i det enhetliga patentsystemet

Trafikutskottets betänkande
2015/16:TU16 Järnvägs- och kollektivtrafikfrågor

Försvarsutskottets betänkande
2015/16:FöU12 Elsäkerhet

§ 9 Elektroniskt kungörande av författningar

Prot. 2015/16:111
25 maj

Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU26
Elektroniskt kungörande av författningar (prop. 2015/16:157)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 10 Justerade matchningsregler för säkerställda obligationer

Finansutskottets betänkande 2015/16:FiU32
Justerade matchningsregler för säkerställda obligationer
(prop. 2015/16:105)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 11 Kompletterade bestämmelser till EU:s förordning om elektronisk identifiering

Trafikutskottets betänkande 2015/16:TU18
Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om elektronisk identifiering (prop. 2015/16:72)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 12 Vissa statsstödskrav på bränsleskatteområdet

*Vissa statsstödskrav på
bränsleskatteområdet*

Skatteutskottets betänkande 2015/16:SkU26
Vissa statsstödskrav på bränsleskatteområdet
föredrogs.

Anf. 1 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2.

Sveriges medlemskap i EU och tillträdet till den europeiska marknaden är en viktig förutsättning för våra företag, våra svenska jobb och vår välfärd. Ett medlemskap kräver självklart också att vi följer de gemensamma spelreglerna och implementerar EU:s direktiv i vår egen lagstiftning. Där är vi helt överens.

Problemet med dagens proposition från regeringen gällande ändringar som avser att anpassa skattebefrielser på bränsleskatteområdet till EU:s statsstödsregler är att de helt saknar konsekvensbeskrivningar.

Förslaget kan tyckas tekniskt, men det kan komma att få långtgående konsekvenser för de företag det gäller. De ändringar som föreslås är regler om informationsinhämtning från och offentliggörande av de företag som ges statligt stöd samt begränsningar avseende stöd till företag som är i svårigheter eller föremål för återkrav av olagligt statsstöd. Vad döljer sig bakom detta?

Herr talman! Hur kommer dessa förslag att påverka de enskilda företagen och deras konkurrenskraft? Hur kommer det skärpta informationskravet att påverka företagens administrativa börda? Finns det heller inga betänkligheter från regeringens sida när det gäller offentliggörande av information om de företag som söker statsstöd?

Huvuddelen av förslaget handlar om att begränsa för företag som är i ekonomiska svårigheter när det gäller att ta del av det statliga stödet. Vilka företag som hamnar inom definitionen och hur det drabbar företag som utifrån detta nekas ekonomiskt stöd är oklart. Tydliga och förutsägbara regler är avgörande för konkurrenskraften. Propositionen och regeringen riskerar att skapa osäkerhet vad gäller start av verksamheter samt osäkerhet över kommande investeringsbeslut.

Ytterligare en betänklighet kring detta ärende är att regeringen har valt den striktaste definitionen av företag i svårigheter. Det vi efterlyser här en omvärldsanalys.

EU:s inre marknad är tänkt att jämna ut konkurrensskillnader och erbjuda alla lika förutsättningar. Detta fungerar bara om implementeringen av EU:s olika direktiv genomförs på likartat sätt. I dagens proposition väljer regeringen att anstränga sig lite extra för att vara säkra på att svenska företag i alla fall inte får en konkurrensfördel. Detta är mycket olyckligt och riskerar att snedvrider den svenska konkurrenskraften till vår nackdel.

Herr talman! Utifrån detta resonemang kan vi moderater och Alliansen bara landa i ett ställningstagande: Regeringen måste ta fram en genomgripande konsekvensbeskrivning ur ett företagarperspektiv.

Sverige har inte råd att förlora konkurrenskraft. Här har vi ett förslag som riskerar att leda till just det. Den rödgröna regeringen är skyldig svenska företag, jobben och i slutändan vår välfärd att faktiskt ta reda på om och hur konkurrenskraften påverkas innan de ändrar svensk lag.
(Applåder)

Anf. 2 OLLE FELTEN (SD):

Herr talman! Frågan om statsstöd på bränsleskatteområdet är en fråga som bland annat rör viktiga förutsättningar för svenskt lantbruk.

Med ett antal ogenomtänkta och verklighetsfrånvända lagförslag för implementering av vissa delar av de EU-direktiv som reglerar medlemsstaternas statsstöd för att gynna vissa bränslen skapar regeringen fler problem än man löser. Bakgrunden till det är olika syn på biobränslen i Sverige i förhållande till övriga EU. Jag ska göra en kort resumé av bakgrunden. Regeringens kortsiktiga tänkande och brist på förståelse för företags, inte minst lantbruksföretags, problem är en annan del av orsaken till detta.

I Sverige har debatten om biodrivmedel varit relativt ensidig, och våra maktavare agerar som om vi borde använda så mycket biodrivmedel som möjligt, oavsett produktionssätt. Därför subventionerar vi i Sverige biodrivmedlen med i storleksordningen 6–8 miljarder kronor per år.

I resten av EU pågår emellertid en annan debatt. Där ifrågasätts biodrivmedel ur ett hållbarhetsperspektiv i många sammanhang, eftersom vissa biodrivmedel kan ge upphov till ökade koldioxidutsläpp. Detta har till exempel att göra med så kallade ILUC-faktorer, indirect land use change, som på kort sikt ökar koldioxidutsläppen. Det är bakgrunden till att EU nu sätter press på svenska företag som anses uppbära statsstöd, till exempel lantbruksföretag, att inte konsumera icke hållbara biodrivmedel.

Här uppstår en mycket konstig situation, där Sverige som stat massivt och utan kontroll uppmuntrar konsumtion av alla slags biodrivmedel, medan EU genom certifieringskrav tvingar företag att välja rätt typ av biobränsle. Uttrycket den ena handen vet inte vad den andra gör passar mycket bra i detta sammanhang.

För att gå över till själva propositionen riskerar alltså förslagen där att slå mycket olyckligt mot de redan hårt prövade lantbruksföretagen, som kommer att drabbas av mer byråkrati och risk för oförskyllda återbetalningar av bidrag som i efterhand definieras som olagliga.

Problemen kommer också att drabba de företag som levererar biobränslen. Det blir de som ska avgöra om deras kunder har rätt att få del av statsstödet. Dessa leverantörer kan bli återbetalningsskyldiga för stora belopp om det i efterhand visar sig att deras bedömning av kunderna inte var korrekt. Denna lag kommer därför att skapa ökad byråkrati och en rättso-säker situation för alla de företag som blir drabbade av de fel som kommer att bli följden.

Enligt propositionen är det Skatteverket som ska bistå med information om slutkundernas ekonomiska ställning. Men, herr talman, Skatteverket menar att detta inte ligger inom deras kompetensområde och att det därför måste göras stora investeringar i ny personal men också i metod- och kompetensutveckling.

Sådana investeringar tar tid och kostar stora resurser, som inte finns i dag. Problemet med att låta lagen träda i kraft den 1 juli 2016 är därför att denna nödvändiga förutsättning inte kommer att finnas på plats när lagen träder i kraft. Inte ens i den mest drömmande socialdemokratis eller miljöpartists fantasivärld kommer det att vara möjligt att så blir fallet.

Ett annat problem i denna proposition är riskerna med den rapportering av försäljningsinformation som ska ske från leverantörerna och som ska offentliggöras via internet. Även här saknas en utredning av konsekvenserna av de förslag som läggs fram. Det kan innebära att företagshemligheter röjs, med svåra konsekvenser som följd. Att regeringen inte förstår problemet är uppenbart. Det blir därmed ännu allvarligare att man avstår från den nödvändiga konsekvensutredningen i detta stycke.

Ytterligare ett problemkomplex i propositionen är att man inte har lyckats hitta entydiga definitioner när det gäller att avgöra huruvida ett företag är i ekonomiska svårigheter eller inte. Inte minst tidsaspekten och svårighetsdefinitionen är stora frågor. Just det avgörandet är i sin tur nödvändigt för att det ska gå att fastställa om statsstödet ska utgå eller inte vid köp av biobränslen.

Detta problem är särskilt intressant eftersom det kan leda till att enskilda företag, inte sällan lantbrukare, kan drabbas hårt av sena återbetalningskrav på statsstöd som erhållits och tagits emot i god tro. En sådan

situation kan tvinga enskilda bolag i konkurs, enbart på grund av slarvigt och nonchalant utformad lagstiftning. Det är inte acceptabelt, herr talman. Regeringen måste göra sin hemläxa och återkomma till riksdagen med ett förslag som inte innehåller den typen av sensationellt illa utformade regler.

Herr talman! Vi sverigedemokrater pekar i vår motion på dessa problem och på hur vi menar att de bör lösas. Eftersom vi måste följa EU-direktivet, som ligger till grund för lagförslaget, finns det en begränsad mängd lösningar på problemen.

För att komma till rätta med bristerna i propositionen måste ett antal åtgärder vidtas. För det första måste vi skapa tid för att hinna rätta till de allvarliga bristerna i den framlagda propositionen. Det kan vi göra genom att skjuta fram ikraftträdandet sex månader, till den 1 januari 2017. Det har Socialdemokraterna kritiserat. De påstår att det skulle leda till allvarliga konsekvenser för enskilda företag. Det är inte sant. Genom att den förlängda införandetiden presenteras tillsammans med de åtgärder som måste genomföras för att få en rättssäker hantering i svensk lag kommer det inte att medföra några problem för svensk del. Det är inte ovanligt i EU att sådant sker.

För det andra måste bristerna i lagförslagets nomenklatur och definitioner lösas. Vi kan inte ha lagar där det inte går att utläsa av lagtexten vilka situationer som avses och där man lägger tolkningsansvaret hos enskilda företag i stället för hos myndigheter.

För det tredje måste Skatteverket få tid att bygga upp de personella och funktionella resurser som krävs för att kunna lämna erforderligt stöd till de aktuella företagen så att hanteringen kan bli korrekt och rättssäker.

För det fjärde måste lagen innehålla en reglering som innebär att enskilda företag inte ska kunna drabbas helt oförskyllt av återbetalningskrav som uppstår ur en situation som staten är ansvarig för. Sådana effekter är direkt otillständiga och kan komma att uppstå på grund av denna proposition.

Herr talman! Avslutningsvis kan jag konstatera att regeringen fortsätter att vara slarvig med sin lagstiftning, genom att presentera lagförslag utan hänsyn till vilka konsekvenser de kommer att få för enskilda och företag i Sverige. Det är en skrämmande arrogant inställning från vår regering.

Alliansen fortsätter tyvärr att lägga ned sin röst i stället för att bidra till att skapa lösningar som gynnar Sverige och svenska företag. De väljer att bara passivt vänta på en förutsägbar utredning i stället för att agera för att ta fram konkreta åtgärder för att lösa uppenbara felaktigheter.

Sverigedemokraterna däremot står upp för en rättssäker och rättvis lagstiftning i Sverige.

Anf. 3 ERIK EZELIUS (S):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkande SkU26.

”I och med sitt medlemskap i EU har Sverige överlåtit en del av sin beslutanderätt till EU:s institutioner. Detta har skett i olika grad. Inom vissa områden har EU ensam beslutanderätt med stöd av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, förkortat EUF-fördraget. Detta gäller t.ex. konkurrenspolitiken, varav statsstödsreglerna är en del. Huvudregeln enligt unionsrätten är att statligt stöd inte är tillåtet, då det riskerar att sned

vrida konkurrensen på den inre marknaden. Statligt stöd kan dock undan tagsvis vara tillåtet i vissa fall. I unionsrätten ställs upp olika krav för att statliga stöd ska tillåtas.”

Kommissionen har, tack och lov, under senare år försökt förenkla förfarandet vid statsstödsprövningar och har därför antagit förordningar på olika områden. Vissa kategorier av stöd har ansetts vara förenliga med EUF-fördraget, under förutsättning att vissa villkor uppfylls.

”Medlemsstaterna har åtagit sig att anpassa befintliga stödordningar till de nya riktlinjerna inom en viss tid, dock senast den 1 juli 2016.” Det är ett datum som vi kan lira med hur vi vill, men det ligger fast i förslaget.

I propositionen föreslås ändringar i lagen om skatt på energi. Skatte- reglerna är anpassade till EU:s energiskattedirektiv. ”Nedsättning eller befrielse från dessa skatter kan utgöra statligt stöd enligt reglerna i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, förkortad EUF-fördraget. Genom förslaget införs, för de skattebefrielser på bränsleskatteområdet som utgör statligt stöd, regler för att uppfylla EU-rättens bestämmelser om offentliggörande och information på en webbplats samt begränsningar i fråga om att ge statligt stöd till företag som är i svårigheter eller är föremål för återkrav.”

Väldigt förenklat innebär propositionen förändringar i lagen om skatt på energi, LSE. Våra skatteregler anpassas till EU:s energiskattedirektiv. Nedsättning eller befrielser från dessa skatter kan utgöra statligt stöd, enligt reglerna i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Genom propositionen införs regler för att uppfylla EU-rättens bestämmelser om offentliggörande för skattebefrielser på bränsleskatteområdet som utgör statligt stöd.

Som jag ser det handlar propositionen alltså om lagtekniska anpassningar som är nödvändiga för fortsatt svenskt statsstöd på bränsleskatte- området. Vi har mer klimat- och miljövänlig politik än många andra EU- stater på det området. Vi kan tycka att hela energiskattedirektivet borde skrivas om utifrån svenska utgångspunkter, med en koldioxidskatt som grundval. Men så ser verkligheten inte ut.

Med de orden vill jag återigen yrka bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 4 OLLE FELTEN (SD) replik:

Herr talman! Jag glömde yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nr 1. Det gör jag härmed.

Det var anledningen till att jag tryckte för replik. Jag har ingen fråga till Socialdemokraterna.

Anf. 5 ERIK EZELIUS (S) replik:

Herr talman! Jag har ingenting att tillägga.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 13 Tilläggsbelopp för särskilt stöd till barn och elever

Utbildningsutskottets betänkande 2015/16:UbU19

Tilläggsbelopp för särskilt stöd till barn och elever (prop. 2015/16:134)
föredrogs.

Anf. 6 LENA EMILSSON (S):

Herr talman! I dag ska vi debattera betänkandet *Tilläggsbelopp för särskilt stöd till barn och elever*. Det finns inga reservationer i ärendet. Alltså är vi alla överens. Det tycker jag är mycket bra, inte minst för barnens skull.

Vi får gå tillbaka till den 1 juli 2009 för att hitta bakgrunden till dagens ärende. Då trädde nya regler för beräkning av kommunernas bidrag till enskilda huvudmän för förskolor och skolor i kraft. Reglerna bygger på en likabehandlingsprincip. Enskilda huvudmän ska få bidrag på samma villkor som den kommunala verksamheten.

Bidraget består av ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp. Tilläggsbeloppet ska lämnas för barn och elever med behov av ett omfattande särskilt stöd. För att tillägget ska utbetalas bör det handla om insatser av extraordinärt slag som inte har koppling till den vanliga undervisningen. Stödet bör avvika väsentligt från de resurser som normalt hänförs till det generella stöd som skolan ska tillhandahålla i den normala undervisningen.

Tilläggsbelopp kan utbetalas för till exempel tekniska hjälpmedel, särskilda läromedel och stödåtgärder för elever med stora inlärningssvårigheter som beror på språkliga eller sociala faktorer. Det kan även vara fråga om assistenthjälp eller anpassning av lokaler. Men, hemkommunen är inte skyldig att betala tilläggsbelopp om det medför betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen.

Sedan reglerna trädde i kraft 2009 har det rått oenighet mellan kommuner och huvudmän i tolkningen av vad som ska ingå i tilläggsbeloppet och i vilka situationer det ska utbetalas. Det finns inte någon vägledning i hur bestämmelserna ska tolkas. Det har i tillämpningen uppfattats som att stödet inte får vara förknippat med själva undervisningssituationen.

Ett mycket stort antal ärenden har på grund av denna oenighet i tolkningen tvingats prövas i domstol. Frågan vandrade hela vägen upp till Högsta förvaltningsdomstolen, där det kom ett utslag 2012. Domskälen som uttalades var bland annat att bestämmelserna om tilläggsbelopp förutsätter att en individuell prövning ska göras av varje elevs unika situation och behov.

För varje enskilt barn och varje enskild elev som är i behov av särskilt stöd måste således en individuell prövning göras av vilka åtgärder som behövs för just det barnet eller den eleven.

Detta har resulterat i att vi behöver göra en smärre ändring i skollagen för att tydliggöra innebörden av rätten till tilläggsbelopp.

Regeringen anser att tilläggsbelopp måste kunna komma i fråga även när det gäller extraordinära stödinsatser som tillgodoser barnets eller elevens behov i undervisningssituationen.

I skollagen ska det skrivas in att tilläggsbeloppet ska vara individuellt bestämt utifrån barnets eller elevens behov. Förordningsbestämmelserna bör ändras i syfte att tydliggöra att tilläggsbelopp kan lämnas också för

sådana extraordinära stödåtgärder som till exempel ett barn eller en elev med stora inlärningssvårigheter har behov av i undervisningen.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2016. På så vis kan lagen tillämpas redan vid höstterminen i år, vilket är mycket bra för barnen.

Det föreslås inga ändringar när det gäller övriga villkor för att ett tilläggsbelopp ska lämnas, utan lagändringen är endast ett förtydligande. Det grundläggande kravet kvarstår, det vill säga att en elevs behov av särskilt stöd måste vara omfattande för att ett tilläggsbelopp ska lämnas. Övriga elevers behov av särskilt stöd ingår i den normala undervisningen och ingår i grundbeloppet.

Förtydligandet är mycket välkommet i kommuner, bland skolhuvudmän och inte minst bland domstolar. Det är mycket olyckligt att ärenden måste vandra hela vägen upp till Högsta förvaltningsdomstolen.

När det gäller gymnasiesärskolan gjordes förändringar för elever som påbörjade sin undervisning efter den 30 juni 2013, då man tog bort det specialutformade programmet. En bestämmelse finns fortfarande kvar i skollagen som hänvisar till de program som i dag inte finns.

Regeringen föreslår att den kvarvarande hänvisningen i skollagen om specialutformade program i gymnasiesärskolan tas bort.

Därmed yrkar jag bifall till förslaget i utbildningsutskottets betänkande.

(Applåder)

I detta anförande instämde Roza Güclü Hedin (S).

Anf. 7 MARIA STOCKHAUS (M):

Herr talman! Att klara skolan är grunden för att kunna följa sina drömmar och få ett bra liv. Att klara skolan är grunden för att kunna göra klassresor, skaffa sig ett arbete och kunna försörja sig.

Alla elever har rätt att få det stöd som de behöver för att klara skolan. Vissa behöver mer, andra mindre. Men rätten att få det stöd man behöver ska gälla alla.

Det står ingenting i skollagen om att elever som behöver extra stöd inte ska kunna få det om de väljer en fristående skola. Om elevens rätt till stöd vore självklart för alla kommuner och självklart oavsett vilken skola eleven väljer att gå i hade dagens förändring av skollagen inte varit nödvändig.

Det går naturligtvis att vara efterklok och säga att lagen skulle ha skrivits tydligare. Men i grunden handlar det om att kommuner väljer att låta ekonomi och ideologi gå före elevernas rätt till stöd. Det är rätt anmärkningsvärt att drivkraften att undergräva möjligheterna för friskolor att verka i en kommun kan överskugga rätten för varje elev att få det stöd som han eller hon behöver för sin utveckling.

I samband med flera rättsfall och ett vägledande avgörande av Högsta förvaltningsdomstolen står det klart att ett förtydligande behövs. Utan det förtydligande som vi ska besluta om i dag finns det risk att enskilda barn och elever inte får det stöd för sin utveckling som de har rätt till. Det gäller elever som behöver stora insatser inom ramen för undervisningen.

I och med denna förändring i skollagen hoppas jag att alla elever och föräldrar ska kunna känna sig tryggare med att oavsett vilken skola de väljer ska de kunna vara säkra på att eleverna har rätt till samma resurser och samma stöd oavsett vem som driver skolan.

Jag vill därmed yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.
(Applåder)

Anf. 8 JABAR AMIN (MP):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Alla barn och elever ska ges den stimulans, det stöd och den ledning som de behöver i sitt lärande och i sin personliga utveckling. Det är en grundläggande utgångspunkt, och det slås fast i skollagen.

Samtidigt vet vi att många barn och elever har funktionsnedsättningar och kan vara i behov av extra stöd för att kunna lära, utvecklas och nå utbildningens mål. Men dagens regelverk är tyvärr inte tydliga i fråga om extra stöd till just dessa barn och elever. Det är därför som vi har dessa problem som har lett till att många skolor har överklagat hur kommunerna har hanterat detta. Därför är det oerhört viktigt att vi ändrar lagen nu, att vi är överens om att lagen ska förtydligas, att det ska göras individuella prövningar för dessa barn och att det skrivs in i skollagen.

Jag tycker att det är viktigt att vi i skollagen förtydligar att tilläggsbeloppet kopplas till det enskilda barnets och den enskilda elevens behov och att tilläggsbeloppet bestäms individuellt. Detta framgår av förslaget till lagstiftning.

Det är vår övertygelse att detta förtydligande kommer att underlätta för elever med stora inlärningssvårigheter att få det stöd som de behöver och har rätt till. Observera att det handlar om barn och elever som är i extra behov av detta stöd.

Denna förändring kan också ses som ett viktigt led i en rad förändringar och investeringar som regeringen gör för att bidra till att öka kunskapsresultaten och öka jämlikheten i den svenska skolan. Det handlar om att ge alla barn och elever det stöd som de behöver på ett tidigt stadium. Det handlar om att ge eleverna stöd på olika nivåer. Det handlar om att ge lärarna den tid som de behöver för sitt pedagogiska uppdrag. Det handlar om att öka tillgången till specialpedagoger och speciallärare. Det handlar om extra satsningar på elevhälsan. Och det handlar om en rad andra viktiga åtgärder som regeringen vidtar för att öka förutsättningarna för att alla barn ska nå utbildningens mål.

Anf. 9 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Herr talman! Precis som har betonats tidigare i debatten är detta ett ärende och ett betänkande där det råder stor enighet. Man kan ju fundera på varför man då ska ha en debatt om ett sådant ärende, men det blir en möjlighet för oss att både förklara och motivera varför situationen har uppstått, vad som har legat bakom den och hur vi ser på framtiden.

I betänkandet står det om skollagens tredje kapitel, och jag tänker läsa innantill för att det ska bli alldeles rätt. ”I skollagens tredje kapitel om barns och elevers utveckling mot målen slås det fast att alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna

utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.” Det är så otroligt viktigt att alla barn får samma förutsättningar.

När alliansregeringen tillträdde lade den fram en proposition om lika villkor, och år 2009 började ett antal regler gälla för att det skulle vara möjligt för barn att oberoende av skolhuvudman få det stöd de har rätt till. I förarbetena verkar det väldigt klart vad detta skulle innebära, men precis som Maria Stockhaus tidigare nämnde har ett antal domstolsutfall efter det försvarat möjligheten för elever att få det stöd de behöver. Det är klart att det är viktigt att detta rättas till, och det görs nu med det förtydligande som finns i den proposition vi debatterar i dag.

Det är bra att detta förtydligas, men samtidigt kan man fundera lite över varför det ska ta så lång tid att göra den typen av förändringar i det här regelverket. Vi vet nämligen att barn varje dag har behov av det stöd de behöver för att nå så långt som möjligt.

Den uppräknings Jabbar Amin tidigare gjorde var ganska intressant. De satsningar han nämnde att regeringen lyfter fram var sådana som även alliansregeringen gjorde, och jag tycker att det är positivt att vi kan visa att det i stora delar finns en samsyn i utbildningspolitiken. Det gäller satsningar på speciallärare, skolhälsovård och så vidare, och det är sådana satsningar som också alliansregeringen genomförde under sina år.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 10 CHRISTER NYLANDER (L):

Herr talman! Jag vill påminna om en berättelse om en åsna som stod mellan två hötappar. Det är inte jag som åsyftas. Jean Buridan, en gammal filosof som föddes för många år sedan, skrev en berättelse. Den handlade om hundar, men för eftervärlden har den kommit att handla om åsnor. Det är en åsna som står mellan två hötappar som ser identiska ut, och därför kan åsnan inte välja utan svälter till sist ihjäl.

Detta blev en ideologisk grund för att säga att någon annan bör bestämma för människor. Någon annan bör bestämma vad som är viktigt och vilken hötapp åsnan ska välja. Det är en ideologi som under lång tid sa att staten eller någon annan ska bestämma över människan, för människan klarar inte av det – ställs hon inför två identiska val blir hon till sist så förvirrad att hon svälter ihjäl, precis som Jean Buridans åsna.

Valfrihet handlar till stor del om att få forma sitt eget liv. Det är inte bara viktigt att få göra valet i sig – till exempel välja skola, sjukvård, läkare eller äldreomsorg – utan det är även en viktig del i en människas berättelse om sitt eget liv. Det handlar om människans formatering och formning av sitt eget liv. Det är genom att fatta egna beslut människan växer. Det är en annan ideologi man kan tänka sig, nämligen den liberala.

Dessa två synsätt på människan har ofta stått emot varandra. Den ena säger att människan inte klarar av att välja och att någon annan därför ska göra det, och den mer liberala – eller borgerliga – säger att människan kan växa och ta beslut och därför också ska få göra det. Ibland är valen svåra att göra, men det är ändå viktigt att människan får rätt att göra dem. Lösningen på svåra val är inte att någon annan ska göra dem, utan lösningen är att få människor själva att växa in i den roll som krävs för att göra svåra val.

Ibland krävs det att man får bättre information eller bättre förutsättningar för att göra de valen, och jag är glad att utskottet i dag är överens om att den linje vi vill dra i just det här ärendet handlar om att förbättra möjligheten att göra informerade val. Då kan någon säga: Men det vore väl bättre om alla skolor var bra skolor, så att man slipper välja och vet att alla är lika bra – då spelar ju valet inte så stor roll? Min poäng är att det snarare är tvärtom, det vill säga att alla skolor ska vara lika bra men att vissa skolor är bra för några elever medan andra skolor är bättre för andra elever.

Det är därför viktigt att eleven ges chans att välja den skola som hon trivs bäst i eller som hon eller hennes föräldrar tycker att hon har bäst chanser att växa och lära sig mest i. Olika skolor passar olika människor olika bra. Därför är det, som Ulrika Carlsson och Maria Stockhaus tidigare sagt, så viktigt att det är lika villkor mellan fristående skolor och kommunala skolor. Oavsett vilka förutsättningar man själv har socialt, funktionsmässigt eller på andra sätt kunskapsmässigt, får man då chansen att göra bra val – oavsett om det är kommunala eller fristående skolor.

Det utskottet i dag gör, herr talman, har många teknikaliteter i sig och är på många sätt ett svar på domar som har kommit tidigare. Men i grunden handlar det om att underlätta för valfrihet, se till att valfriheten gäller alla och se till att fristående skolor och kommunala skolor har lika villkor att möta olika elevers förutsättningar. Därför är detta viktigt, herr talman, och därför kommer också Liberalerna att rösta bifall till förslaget i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 11 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Vi i Kristdemokraterna anser att det är viktigt att alla elever ska erbjudas så lika villkor som möjligt. Detta gäller även de elever som har valt en skola som har en annan huvudman än kommunerna. Att en fristående skola ska kunna bedriva sin verksamhet på samma villkor som en kommunal skola är grundläggande. Det är eleverna och föräldrarna som gör valet av skola, och de ska inte straffas om de gör ett val som kommunen inte anser vara rätt.

Det verkar som att vi för vår egen bekvämlighet allt som oftast klumpar ihop eleverna och försöker skapa regler och sätt att fördela medel som bygger på att man förutsätter att varje elev är likadan som bänkkamraten. Det kanske kommer som en överraskning för många, men jag kan garantera att bänkkamraten inte är likadan. Varje person är unik, och med det följer ett ansvar för oss alla att möta varje individ utifrån deras förutsättningar.

Vi måste inse att varje människa är unik och inte kan förutsättas fungera exakt likadant som övriga. Att se varje individ och skapa förutsättningar för varje elev ställer höga krav på våra lärare. Då är det också ett rimlighetskrav att kommuner ger skolorna det redskap i form av resurser som behövs för att klara den uppgiften.

Vi kristdemokrater är för att fristående skolor ska finnas som alternativ. Ibland är de som en blåslampa på den kommunala verksamheten och en möjlighet för medborgare att mäta resultat, resurser, nöjdhet med mera. Kort sagt är konkurrens bra även inom skolområdet. Det är min fasta över-

tygelse att varje elev börjar sin skolgång med en ljus bild och med drömmar om vad den vill bli. Då blir skolans uppgift att stötta, hjälpa och fylla eleven med kunskap som möter de krav som finns i samhället – samtidigt som lågan att vilja lära sig ska finnas kvar.

För att lågan ska finnas kvar måste varje elev mötas individuellt, på dennes nivå, vid varje enskilt tillfälle. Detta förhållningssätt ska inte stoppas för att vi vill fördela medel efter en mall som ingen passar in i eller göra det så svårt som möjligt för den som är i behov av extra stöd att faktiskt få del av det stödet, oavsett vilken huvudman man har. Vi borde se individen som en resurs för framtiden. Ju mer vi investerar i eleven och ser till att denne hamnar rätt, desto mer får vi tillbaka för lång tid framöver.

När det gäller tilläggsbeloppet är det bra att det blir tydligare att också friskolor kan förvänta sig extra medel när det behövs extra anpassning. Det är bra för den elev som behöver extra stöd, vars förälder då inte behöver gå via en rättsprocess.

När det gäller gränsdragning mellan särskilt stöd och extra anpassning anges i förarbetena till bestämmelsen om extra anpassning av undervisning inom ramen för den ordinarie undervisningen att särskilt stöd avser insatser av mer ingripande karaktär. Det är insatser som normalt inte är möjliga att genomföra för lärare inom ramen för den ordinarie undervisningen, även om insatsernas omfattning och varaktighet måste beaktas. Jag tror att det finns ett litet diskussionsämne för kommunerna att hantera för att få detta alldeles rätt, men ibland är det väl bra att man friar i stället för att fälla. Det är nämligen eleven som drabbas om denne inte får de extra resurser som behövs – inte skolan, utan eleven.

Vi anser att propositionen är bra och att den hjälper den enskilda eleven mot sitt mål. Vi ställer oss bakom den.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 14 Ytterligare undervisningstid i matematik

Utbildningsutskottets betänkande 2015/16:UbU21
Ytterligare undervisningstid i matematik (prop. 2015/16:149)
föredrogs.

Anf. 12 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Jag tänkte också börja mitt anförande med att avslöja någonting om mig själv, och det är att jag är dålig på matematik. Jag tror och har en känsla av att det kan finnas många som har den negativa känslan inför matematiken och har haft den som barn.

Egentligen tror jag att det handlar om att jag i min ungdom uppenbarligen inte lyckades knäcka koden och inte kände att matematiken var rolig. Det var väl så att jag liksom många andra barn behövde lite extra stöd.

*Tilläggsbelopp för
särskilt stöd till
barn och elever*

*Ytterligare
undervisningstid
i matematik*

I dag har jag gått från att hata matematik till att säga att det inte är min starkaste sida. Jag har alltid drömt om att kunna, och jag har lärt mig den hårda vägen att det lönar sig att i tidig ålder knäcka koden. Men ingen ska behöva ha känslan av att inte kunna, att vara för dum för något. Med rätt stöd och insatser tror jag att man kan få vem som helst att blomma.

Herr talman! Det här betänkandet handlar om att utöka undervisningstiden i matematik. I propositionen föreslås att den minsta totala undervisningstiden utökas med 105 timmar i grundskolan, specialskolan och sameskolan samt i grundsärskolan, utom inom inriktningen träningskola.

För några år sedan debatterades ett liknande betänkande. Det resulterade i att man höstterminen 2013 utökade undervisningstiden i matematik med 120 timmar till 1 020 timmar i grundskolan och motsvarande skolformer. Trots den här förändringen och sett i ett internationellt perspektiv bedömde man att Sverige ligger lågt och konstaterade att antalet timmar måste ökas till nu föreslagna 1 125 timmar.

Att man lyfter matematiken är därför att det är ett av de tre ämnen som krävs för behörighet till samtliga nationella program i gymnasieskolan. Och matematiken har en betydande roll i den svenska skolundervisningen och bör inte underskattas. Den har bäring på en rad olika ämnen som fysik, kemi, samhällskunskap, musik och även slöjd, för att nämna några ämnen.

Tyvärr är det mycket som tyder på att svenska elevers matematikkunskaper har försämrats under 2000-talet. Bilden av svenska elevers försämrade kunskaper i matematik bekräftas också i internationella utvärderingar. Från att ha presterat över OECD-genomsnittet i PISA 2000 låg de svenska resultaten i PISA 2012 långt under genomsnittet.

På samma sätt visar Timss 2007 på en tydlig försämring för svenska åttondeklassare jämfört med mätningar som gjordes 1995 och 2003. I Timss 2007 deltog Sverige för första gången med årskurs 4, och resultatet för svenska fjärdeklassare låg under snittet för 20 deltagande EU- och OECD-länder. Man kunde även se att likvärdigheten mellan eleverna har försämrats. Flickor presterar överlag bättre än pojkar, och lågpresterande elever tappar mest.

Allt detta samlat är mycket oroande. Vi måste vända den nedåtgående spiralen.

Regeringen anser att det är angeläget att snarast möjligt förbättra svenska elevers möjligheter att inhämta kunskaper i ämnet matematik genom att utöka undervisningstiden. I propositionen hänvisar man till resultaten i internationella jämförandestudier men också till den nationella betygsstatistiken. Det finns också internationell forskning som stöder just sambandet mellan undervisningstid och kunskapsresultat.

Herr talman! Vi måste vara ödmjuka inför den här utmaningen och inse att ingen åtgärd ensam är tillräcklig för att öka de svenska elevernas kunskaper i matematik. Utöver att utöka undervisningstiden måste man göra fler insatser inom skolområdet parallellt.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen verkar för att öka antalet behöriga och legitimerade lärare, stärka lärarnas kompetens och förstärka matematikundervisningen genom just utökad undervisningstid. Detta kan samlat ge positiva effekter och förhoppningsvis bidra till en förbättrad måluppfyllelse i hela utbildningssystemet.

I sammanhanget lyfter regeringen även fram andra insatser och åtgärder som är viktiga för att höja de svenska elevernas kunskaper i matematik. Exempelvis finns det, som sagt, forskning som pekar på att lärarnas undervisningsskicklighet är den enskilt viktigaste faktorn för elevernas kunskapsinhämtning och resultat. Regeringen lyfter därför fram vikten av kvalitet i undervisningen och att insatser för att stärka kompetensen hos lärare i matematik och didaktik är en central del i regeringens ambition att öka elevernas kunskaper.

Herr talman! Jag ser med tillförsikt på framtidens skola och svensk utbildning. Den rödgröna regeringen tillför extra resurser och stöd till skolan. Fokus har vid tidigare insatser varit och är fortfarande ett attraktivt läraryrke och en jämlik skola. Regeringen tillför på årsbasis 2,8 miljarder till lågstadium och fritis. Tillsammans med de förskolepengar vi satsar och de 10 välfärdsmiljarder som går ut till våra kommuner gör det att man äntligen upplever att dessa satsningar kan bli verklighet.

Regeringen satsar dessutom 3 miljarder på lärarlönelyft och ytterligare en halv miljard på strategiskt arbete för att vända utvecklingen i utsatta områden.

Jag hoppas att alla som jobbar inom skolvärlden ser och känner att de är viktiga – för det är de. Jag brukar säga att utan en bra grund, utan utbildning, slutar människor och länder att utvecklas. Våra lärare och all annan fantastisk personal bidrar just till denna grund. Arbetet med att förbättra förutsättningarna för lärarna, lärandet, bildandet, barnen och personalen är äntligen på tapeten. Vi prioriterar skolan före stora skattesänkningar och ser fram emot att fortsätta att utveckla svensk skola.

(Applåder)

Anf. 13 ERIK BENG TZBOE (M):

Herr talman! Riksdagen har i dag ett viktigt förslag på sitt bord att ta ställning till, nämligen att utöka matematikundervisningen i årskurserna 4–6.

Med risk för att göra några av mina kollegor här lite upprörda skulle jag vilja påstå att det faktiskt inte finns många frågor som är viktigare för denna kammare att ta ställning till än just utbildningsfrågor. Det är med utbildning vi lägger grunden för varje människas möjlighet att forma sitt eget liv. Utbildningspolitiken är det enskilt starkaste vapen denna kammare har när det gäller möjligheter att skapa och forma livschanser för människor. Det är här vi lägger grunden för människors möjlighet att själva forma sitt eget liv efter eget huvud och vart man är på väg snarare än varifrån man kommer.

Men det är också med utbildning vi lägger grunden för vårt gemensamma välstånd och vår gemensamma välfärd. De senaste tre årtiondena, herr talman, har dock utvecklingen och resultaten av detta gemensamma löfte gått åt fel håll.

Alliansregeringen inledde under sina åtta år en delvis ny resa för Sverige, där skolan skulle tillbaka till ett tydligt fokus: att förmedla kunskap och färdigheter. Stora satsningar på fortbildning av lärare genomfördes. Ny lärarutbildning och utökad undervisningstid är några viktiga steg som redan har tagits och som riksdagen nu uppenbarligen vill se mer av i fortsättningen. Vi har dock väldigt mycket kvar att göra för att se till att varje elev garanteras den start på livet man faktiskt förtjänar.

Sverige har i dag, trots de stora förändringar som alliansregeringen gjorde, mindre undervisningstid än andra jämförbara länder. När man lägger resultaten vi får i den svenska skolan bredvid undervisningstiden är det svårt att blunda för det samband som uppstår.

Det är dags att alla partier här i kammaren och alla människor här i landet inser att det inte finns något mirakelpiller för Sverige – att vi inte skiljer oss så mycket från alla andra och att vi inte kan göra mindre än alla andra och ändå förvänta oss samma eller till och med bättre resultat.

Herr talman! I dag har vi att ta ställning till nästa steg i den av Alliansen initierade utbyggnaden av utbildningskvaliteten, nämligen en timme mer matematik i årskurserna 4–6. Detta kan verka som ett litet steg men är ett ack så stort sådant.

Matematik är inte som vilket annat ämne som helst. Matematik lägger grunden för lärande i många andra ämnen och är direkt nödvändigt att behärska tidigt i skolan för att man ska klara sig väl som elev. Bristande kunskaper i matematik är också den främsta anledningen till att svenska elever halkar efter och att så många är obehöriga att söka till gymnasiet. När matematikundervisningen brister blir konsekvenserna helt enkelt väldigt stora.

De senaste decennierna har de svenska skolresultaten halkat efter när det gäller kunskapsmått, och det är kanske allra tydligast inom just matematik. Sverige presterar i dag sämst av alla nordiska länder i PISA när det gäller matematik, och 25 av OECD:s 34 länder ligger nu före Sverige. Samtidigt har andelen högpresterande elever i matematik halverats i den svenska skolan.

Sverige har mindre matematikundervisning än andra jämförbara länder. I högstadiet har vi till och med minst undervisningstid av alla jämförbara länder i Timss 2011.

Herr talman! Alliansen såg detta och agerade. Matematiklyftet, det största kompetenslyftet i ett enskilt ämne, sjuöskades, och matematikundervisningen utökades redan 2013 i årskurs 1–3. År 2014 tog riksdagen ställning för att utöka matematikundervisningen i årskurs 4–6, vilket jag välkomnar att nu även regeringspartierna står bakom och vi därmed kan gå vidare med.

Riksdagen har också, på initiativ av allianspartierna, fastslagit att även undervisningstiden i matematik på högstadiet bör utökas med en timme. Här får de 300 000 elever som behöver denna undervisning dock vänta på regeringens vilja att våga satsa på skolan på riktigt.

Värt att upplysa om är att varje år vi väntar med att genomföra ytterligare matematikundervisning på högstadiet är det 12 miljoner undervisningstimmar som brinner inne.

Herr talman! Vi behöver blicka framåt, och Moderaterna har föreslagit att undervisningstiden för samtliga elever ska byggas ut med en timme per dag. Det blir en dyr reform, men den är mycket viktig för framtiden. Jag hoppas att övriga partier i denna kammare också kommer att inse behovet av denna reform. Behovet är fortsatt stort även efter detta förslag.

Herr talman! Ibland kan ett plus ett bli tre. Med mer undervisningstid och bättre lärare kan eleverna nå avsevärt mycket längre än de gör i dag. Med utökad undervisningstid i matematik i årskurs 1–3, med Matematik-

lyftet som kompetenshöjning för lärarna och nu med utökad undervisningstid i årskurs 4–6 tar Sverige ytterligare välbehövliga kliv framåt för att stärka kunskapsresultaten i skolan.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 14 JABAR AMIN (MP):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Matematik är ett av de centrala ämnena i skolan. Dessutom ger det en grund till flera andra ämnen i skolan och mycket annat i livet. Vidare är matematik ett av de tre ämnen som krävs för behörighet till samtliga nationella program i gymnasieskolan.

På grund av matematikundervisningens utveckling det senaste decenniet har svenska elevers matematikkunskaper försämrats under 2000-talet. Andelen elever som uppnår målen i matematik i slutet av årskurs 9 har minskat samtidigt som det genomsnittliga meritvärdet, det vill säga betygsgenomsnittet, för grundskolans övriga ämnen har ökat.

Bilden av svenska elevers försämrade kunskaper i matematik bekräftas i flera internationella utvärderingar, inte minst i PISA och Timss.

Det är viktigt att vi snarast möjligt bidrar till att öka svenska elevers matematikkunskaper. Detta kan bland annat göras genom att öka antalet matematiktimmar i grundskolan, vilket regeringen har föreslagit i den proposition som ligger till grund för dagens betänkande.

I propositionen föreslår regeringen att antalet matematiktimmar ska ökas med 105 timmar. Därmed ökar den totala undervisningstiden med motsvarande timmar i grundskolan, specialskolan, sameskolan och grundsärskolan, utom inom inriktningen träningskolan.

Undervisningstiden i matematik i grundskolan uppgår i dag till 1 020 timmar. I och med regeringens förslag utökas den till 1 125 timmar.

Vi ser positivt på att denna ökning läggs i årskurs 4–6.

Herr talman! Vi har vänt nedskärningar och skattesänkningar till investeringar i den svenska skolan. Alliansen skar tidigare ned med ca 10 000 medarbetare. Nu är det glädjande att vi får 13 000 nya medarbetare i den svenska skolan. Det kommer att göra skillnad. Det kommer att bidra till svenska elevers kunskaper att vi får så många nya medarbetare. Nu kan eleverna få mer tid med sina lärare, och lärarna kan ägna tid åt sitt pedagogiska uppdrag.

Vi är övertygade om att detta tillsammans med många andra reformer leder till att svenska elevers kunskaper i såväl matematik som övriga ämnen ökar.

(Applåder)

Anf. 15 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget om ytterligare undervisningstid i matematik.

Likt Socialdemokraternas företrädare tänkte jag vara lite personlig kopplat till matematik. Jag har funderat ganska mycket på två exempel.

Många har med sig en upplevelse av att tidigt vara nyfiken på många ämnen och att man vill klara av dem och utvecklas. Ni som är ungefär lika gamla som jag kanske minns *Hej matematik* med *Apans bok*, *Stjärnboken* och så vidare. Det var ett läromedel där man ganska snabbt klättrade och kände att man verkligen förbättrade sig och lärde sig många olika saker.

Att man tillsammans med sin klass och en välutbildad lärare får möjlighet att tidigt se tjusningen och förstå nyttan av matematik är grundläggande. Precis som tidigare deltagare i debatten har påpekat är matematik ett basämne, som på många sätt bidrar till ökad förståelse. Fysik, kemi och så vidare har nämnts.

Ska vi kunna anta de stora utmaningar vi har framöver, som att vara en stark kunskapsnation vad gäller forskning med mera och kunna ge en del svar på de klimatutmaningar som finns, är en hög kvalitet i grundutbildningen i matematik en jätteviktig faktor.

I min andra personliga reflektion vill jag lyfta fram min matematiklärare från högstadiet, "Ama". Hon är fortfarande aktiv lärare. Så här sa "Ama" när vi gick igenom svåra saker i matematiken: Ni kanske inte förstår från början vad som är nyttan med det, men lita på mig. Om bara ett par veckor kommer ni att förstå.

Att våga lita på sin lärare och känna sådan tillit till dennes kompetens att man lägger ned jobb på något som man från början inte förstår nyttan med men sedan får möjlighet att se resultatet av ser jag som otroligt viktigt.

Därför är en av alliansregeringens stora satsningar, nämligen Matematiklyftet, så viktigt.

Jag skulle önska att varje elev fick ha en sådan lärare som "Ama" som på olika sätt kan bidra till att man känner att man utvecklas i ämnet och lär sig saker. Matematik kan ju många gånger vara svårt.

Här är också tiden en faktor. Jag är glad att utskottet är så enigt när det gäller vikten av ytterligare tid för matematik. Det fanns kritik från nuvarande regeringsledning mot att bryta ut ämnet matematik och inte ta allt i timplanen. Jag är glad att man har insett vikten av att nu lyfta fram och utöka tiden för matematik. Det är så viktigt att vartenda barn så snart som möjligt får ytterligare tid för matematik.

Om man tittar på till exempel Mattelyftet och kopplar det till den kompetens och behörighet som finns i dag i den svenska skolan är det klart att det är skrämmande siffror. Den första lärarutbildningen 1988 som var för lärare för årskurs 1–7 och 4–9 byggde på goda tankar att lärarna skulle bli mer specialiserade. Sedan kom de ut och mötte verkligheten och blev klasslärare. De ställdes inför ganska stora utmaningar kopplat till att de som lärare inte var behöriga för kanske till exempel matematik i de tidiga åldrarna.

Efterföljande lärarutbildningsreformer har också varit sådana att man inte har kunnat visa på att så kallade lågstadielärare haft grundläggande behörighet att kunna undervisa just i matematik. Det har varit en viktig del. Ämneskunskaperna är lika viktiga som metodiken och didaktiken. Det är viktiga delar som Matematiklyftet men också den nya lärarutbildningen från 2011 har inneburit. Det stärker ytterligare möjligheten att kunna öka detta.

Jag ska inte ta upp fler siffror om behörigheten. Jag skulle vilja ställa en fråga till Socialdemokraternas företrädare. Kan man inte i det här sammanhanget också diskutera tioårig grundskola och möjligheten att börja tidigt? Redan i dag vet vi att man för förskollärare gör en satsning på matematik. Jag kan se som en viktig del att man så tidigt som möjligt mer grundläggande börjar arbeta för elevernas matematikkunskaper.

Sedan kanske man ska diskutera matematik och sanningshalt i vissa påståenden. Jag vänder mig till Jabar Amin från Miljöpartiet som påpekar att man har skurit ned med 10 000 medarbetare i skolan. Låt oss då vara så pass ärliga att vi också talar om att elevkullarna har minskat motsvarande. Om du tittar på lärartätheten är det ingen större skillnad för lärare per elev. Eftersom elevantalet skiftar över årskullarna görs det både ny-satsningar men också nedskärningar för att det ska fungera på ett bra sätt. Låt oss vara så pass ärliga att vi nämner hela bilden.

Med det vill jag än en gång yrka bifall till utskottets förslag i betänkan-

det.
(Applåder)

Anf. 16 CHRISTER NYLANDER (L):

Herr talman! I två centrala frågor inom skolpolitiken är utskottet nu enigt i detaljer, men förvisso viktiga detaljer. Det ena handlar om valfriheten, som vi diskuterade innan. Det andra handlar om behovet av mer matematikundervisning, som vi diskuterar nu. Det är väldigt bra. Jag hoppas att vi också framöver kommer att vara eniga i synen på valfrihetens, matematikens och kunskapens vikt i svensk skola.

Matematik är viktigt av flera skäl. Dels är det, som många tidigare har sagt, grunden för många andra ämnen, dels är det ganska tydligt kopplat till det som under lång tid inneburit att Sverige har gått väldigt bra när det gäller ekonomi, välbefinnande och välfärd. Sverige har under lång tid byggt upp det välbefinnande som vi i dag lever av. Det välbefinnandet kan snabbt försvinna om man inte ser till att bygga grunden ordentligt. Det förutsätter att man har bra kunskaper i skolan, och särskilt viktigt är kanske matematikkunskaper.

För att just klara matten behövs en hel del reformer. Vi diskuterar i dag fler timmar. Jag hoppas att vi så småningom också kan diskutera ännu fler timmar i grundskolan under den senare delen. Det handlar naturligtvis i grunden om att vi måste ha duktiga lärare som kan matematiken och kan lära ut matematik. Det handlar om att utveckla metodiken och didaktiken och se till att finns en tydlig signal från samhället om att matematik inte är tråkigt och svårt utan faktiskt roligt och väldigt nyttigt att ha.

Det finns ett behov av ledarskap kring de frågorna att säga matte är viktigt och inte är så farligt som många försöker ge bilden av. Hur man talar om ett ämne bestämmer naturligtvis hur det upplevs av eleverna. Det är också viktigt att man använder dagen bättre än vad man gör i dag och att vi ser till att det finns mer tid för matematikundervisning. Tid spelar roll, tid gör skillnad och tid gör att fler kommer att lära sig matematik och klara de kunskapskrav vi har i dag.

Herr talman! Jag tycker inte att vi ska vara nöjda med de kunskapskrav vi har i dag. Vi ska naturligtvis sikta på att fler ska klara undervisningen vi har i dag. Men vi måste samtidigt sikta på att lyfta Sverige ytterligare eftersom det är så centralt för svensk välgång och svenskt välbefinnande. Vi

måste sikta på att ha höga ambitioner i skolan generellt och kanske framför allt just nu för matematiken.

Vi kommer inte undan att det generellt är så att den som förväntar sig att kunna leva på gamla meriter kommer ganska snart att märka att välstånd och konkurrenskraft sjunker för ett land. Kanske är det en förklaring till att Sverige i internationella jämförelser under lång tid har tappat i kunskap i skolan.

Vi måste verkligen vara tydliga med att det framtida välstånd vi vill ha byggs av de kunskaper som lärs i skolan i dag. De pensioner som jag hoppas kunna få en gång i tiden byggs av de elever som går i skolan i dag. Sjunker kunskapen där i matematik, svenska, historia och andra ämnen kommer Sverige successivt att bli ett fattigare land med lägre välstånd och sämre välfärd.

Herr talman! Det är bra att utskottet och kammaren blir eniga om att vi behöver fler undervisningstimmar i matematik. Jag skulle önska att vi också kommer att bli eniga om att ytterligare öka undervisningstiden i matematik fokuserat mer på de högre stadierna. Jag skulle önska att vi i utskottet skulle kunna bli överens om att höja kunskapskraven och förväntningarna också på andra områden i svensk skola. Det är centralt att vi lyckas med det.

Det behövs en tydlig signal från utbildningsutskottet och Sveriges riksdag att Sverige ska klara kunskapsutmaningen och de krav vi har i dag. Men att också lyfta ambitionerna och sträva efter att Sverige ska bli ett av världens bästa länder för skolan – det skulle ge en tydlig signal ute i samhället att vi vill mer.

Herr talman! Jag är tveksam till om det blir så. Men jag hoppas verkligen att kammaren ska enas om att både valfrihet och kunskap är centrala för svensk skola.

(Applåder)

Anf. 17 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Kristdemokraternas utgångspunkt är att människan naturligt söker kunskap. Skolans mål är att förverkliga varje enskild elevs fulla potential. Skolan har också ett förvaltande uppdrag att föra vidare tidigare generationers landvinningar och erfarenheter och uppmuntra till kunskapsökande i samtiden. Vi behöver återuppbygga en utbildningstradition som bygger på tillit och förtroende mellan elever, lärare och föräldrar där skolan förmedlar kunskap och stimulerar elevernas intellektuella utveckling.

Utvecklingen inom svenska skolan och dess resultat kan man diskutera på många olika sätt. Visst har vår skola genomgått en utveckling, och tyvärr har vi ibland valt fel vägar. Min uppfattning är att vi på många sätt har politiserat skolan alldeles för mycket, det vill säga att vi som politiker i kommunala beslutsställningar samt riksdag har använt skolan för andra ändamål än för det som den i första hand är avsedd för.

Vi lägger på personal olika saker som tar bort dess fokus från det som är viktigt, den enskilde eleven, dess utveckling och fokus på dess lärande. PISA-resultaten är ett exempel på mätningar som indikerar att vi behöver fokusera på kunskap och ge eleven den bästa möjligheten till att få så goda

kunskaper som möjligt under sin skolgång. Läskunskap och matematikkunskap är det grundläggande som vi de senaste åren har satt fokus på och måste sätta mer fokus på.

Finns det exempel på att när skolan har satt fokus på matematik att det hjälpt i andra ämnen? Jag lyckades som många andra googla fram Sydsvenskan från den 15 juni 2015. Där har man exemplen Dammfriskolan, Linnéskolan, Munkhätteskolan, Sorgenfriskolan, Stenkulaskolan och Västra Hamnens skola. De är de skolorna i Malmö som har ökat sitt betygssnitt mest de senare åren.

Det som var intressant var vad Dammfriskolans rektor svarade när han fick frågan varför det hade gått mycket bättre. Svaret var: Vi har fått spetsutbildning i matte där vi gör lektionerna vardagsnära, diskuterar i grupp och jobbar med problemlösningar. Vi har hållit på i åtta–tio år med vårt utvecklingsarbete, och det är nu vi börjar skörda. Att förändra en skolas utveckling är inte ettårsprojekt. Det är långa tidsintervaller på detta.

Man kan fråga sig om de här skolorna är ensamma om att ha dessa erfarenheter. Så är det naturligtvis inte; i min hemkommun har vi skapat en matteverkstad som uppmuntrar elever att se matematik på ett annat sätt än bara siffror i en bok eftersom det gjorde att de somnade så fort de öppnade boken. Att skapa intresse för matematik och dess möjligheter är ett sätt komma framåt till mer kunskap.

Att öka mattetimmarna samtidigt som man ordnar undervisningen på ett intressant sätt gör att det kommer att gå mycket bättre också i andra ämnen. Läsning och matematik är oerhört viktigt för andra ämnen, och fokus för oss som politiker borde vara att se till att grunden är så stabil som möjligt. Vi kristdemokrater anser att svenska elevers matematikkunskaper är en avgörande fråga för Sveriges tillväxt och framtida möjligheter att bli en kunskapsnation i världsklass.

Propositionen innehåller förslag till ändring i skollagen. Det föreslås att den minsta totala undervisningstiden ska utökas med 105 timmar. Givetvis är detta bra. Det går i rätt riktning, och vi tror att det här är en väg framåt. Samtidigt ser vi med glädje på att man har gjort ungefär liknande satsningar när det gäller läsning och även idrott. Vi tror att läsning och matematik och att elever rör på sig är en kombination som kommer att göra att vi förbättrar de resultat som finns till exempel i PISA.

Jag skulle kunna avsluta här och säga att det är jättebra att vi alla är överens om att propositionen är bra. Men det som gör mig förgrymmad och lite irriterad är Miljöpartiet, som försöker måla upp en bild av att Alliansen vill skära ned på vården och skolan. Det är inte sant. Man kan inte tala om att resurserna till skola och vård minskade under alliansregeringen. Det är inte sant. Visst – det är sant att man minskade skattetrycket för de olika delarna i samhället, men det gjorde också att man fick in mer skattemedel att kunna fördela till samhället. Man ska hålla sig till den sanning som finns. Det finns statistik och fakta att se på när det gäller detta. Jag hoppas att vi gör det i fortsättningen.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 19.)

§ 15 Samförståndsavtal om värdlandsstöd

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2015/16:UFöU4
Samförståndsavtal om värdlandsstöd (prop. 2015/16:152)
föredrogs.

I anslutning till betänkande 2015/16:UFöU4 hade en skrivelse inkommit från Jonas Sjöstedt m.fl. (V).

I skrivelsen av den 24 maj 2016 yrkades att förslaget till lag om ändring av skyddslagen (2010:305) såvitt avser 5 § skulle vila i minst tolv månader på grund av att lagen riskerade att utgöra en inskränkning av den i 2 kap. 8 § regeringsformen grundlagsreglerade rörelsefriheten.

Yrkandet skulle tas upp till omröstning vid dagens votering.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Till talmannen

Yrkande att förslaget till lag om ändring i skyddslagen (2010:305) såvitt avser 5 § ska vila enligt 2 kap. 8 § regeringsformen jämlikt 2 kap. 22 § regeringsformen

Det sammansatta utskottssammanträdet bestående av försvarsutskottet och utrikesutskottet har den 19 maj 2016 justerat betänkande 2015/16:UFöU4. I betänkandet tillstyrker utskottet regeringens förslag till ändringar i skyddslagen (2010:305). Förslaget innebär att områden där ett Natohögkvarter eller en främmande stats militära styrka bedriver militär verksamhet inom ramen för samförståndsavtalet den 4 september 2014 mellan Sverige och Nato om värdlandsstöd kan beslutas vara skyddsobjekt. Förslaget riskerar därmed att utgöra en inskränkning av den i 2 kap. 8 § regeringsformen grundlagsreglerade rörelsefriheten. Inskränkningar i rörelsefriheten bör föregås av noggranna överväganden. Några sådana överväganden görs inte i den aktuella propositionen.

Med stöd av ovannämnda yrkar vi att förslaget till ändring av skyddslagen (2010:305) såvitt avser 5 § ska vila i minst tolv månader.

Stockholm den 24 maj 2016

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Jonas Sjöstedt (V)

Jenny Bengtsson (V)

Karin Rågsjö (V)

Christina Höj Larsen (V)

Håkan Svenneling (V)

Birger Lahti (V)

Stig Henriksson (V)

Linda Snecker (V)

Maj Karlsson (V)

Anf. 18 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Den svenska militära alliansfriheten har tjänat landet väl sedan den rådande utrikespolitiska linjen infördes av Karl XIV Johan. Den har hållit landet utanför krig sedan 1814.

Det är givetvis viktigt att bidra till avspänning i det militärt strategiska område där Sverige befinner sig. Samtidigt är det också viktigt att försäkra

sig om att kunna arbeta förebyggande för att minska risken för militär aggression syftande till att menligt påverka vår nationella frihet eller det svenska folkets självbestämmande.

Är då värdlandsavtalet och Nato rätt väg att gå för att bidra till avspänning? Jag ska villigt erkänna att Sverigedemokraterna har varit positiva till ett värdlandsavtal. Vi har sett positivt på ett avtal som gör det enklare att samöva med andra länders militär. Men det var innan vi fick se det avtal som detta betänkande handlar om.

Vad gäller värdlandsavtalet saknas en grundläggande utredning och analys av avtalets egentliga betydelse för Sveriges alliansfrihet och de säkerhetspolitiska konsekvenserna. Man kan ställa sig frågan varför inte en sådan analys och utvärdering gjordes innan avtalet undertecknades. Men man bör i detta sammanhang komma ihåg att avtalet undertecknades av den borgerliga regeringen, som har haft som signum att under åtta år nedmontera den svenska försvarsförmågan och använda Försvarsmakten som en kassako ur vilken man kunde mjölka pengar för att finansiera andra reformer och verksamheter. Man ska komma ihåg att redan året efter att den borgerliga regeringen tillträdde avgick dåvarande försvarsminister i protest mot sina egna regeringskollegors sparbetning på Försvarsmakten. Försvarsanslaget sjönk från redan låga 1,5 procent av bnp till 1,2 procent.

Den dåvarande statsministern Reinfeldt kallade försvaret för ett särintresse. Så sent som i januari 2014 vid Folk och Försvars rikskonferens, mitt under pågående protester vid Majdantorget i Kiev och efter att Ryssland genomfört sin största beredskapsövning på många år, talade den dåvarande försvarsministern Enström om att ”den säkerhetspolitiska situationen i Östersjöregionen är mer stabil i dag än för 10 år sedan” och att ”bedömningen att det är osannolikt med ett väpnat militärt angrepp mot Sverige under överskådlig tid är även fortsatt grunden för utformningen av försvaret”.

Efter denna nedmontering av den svenska försvarsförmågan har man också, som en bonus, lyckats få den svenska opinionen för ett svenskt Natomedlemskap att börja växa. Sverige kan ju inte längre försvara sig, så nu måste vi ansluta oss till Nato – det är ett allt vanligare argument man hör. Och helt plötsligt står alla borgerliga partier och talar sig varma för att det nu är dags att söka medlemskap i Nato.

Man driver frågan i alla tänkbara sammanhang. Det tidigare kompakta svenska motståndet mot ett svenskt Natomedlemskap har börjat mjukna. Försvarsförmågan är dålig, och de borgerliga partierna kommer unisont hela tiden med samma lösning på problemet: Natomedlemskap. Man behöver inte vara konspirationsteoretiskt lagd för att inse hur det hela förhåller sig.

Herr talman! Jag vill i detta sammanhang vara mycket tydlig med att Sverigedemokraterna är motståndare till ett svenskt Natomedlemskap. Senast i höstas bekräftade partiet med bred majoritet denna inställning vid våra landsdagar. Likaså är vi tydliga med att vi motsätter oss värdlandsavtalet. Värdlandsavtalet är nämligen ett sätt att smyga in ett svenskt Natomedlemskap bakvägen. När avtalet väl är på plats kommer argumenten som ett brev på posten: Vi är nu så nära anslutna till Nato som vi bara kan, utan medlemskap och utan det skydd som ett medlemskap utgör, att vi helt enkelt måste ansluta oss.

Det är givetvis helt rätt analys. Att de borgerliga partierna sitter och applåderar detta har jag full förståelse för. Men att regeringspartierna Socialdemokraterna och Miljöpartiet, som hittills varit motståndare till ett svenskt Natomedlemskap, inte ser detta förvånar mig. Att man dessutom inte inser riskerna med att den geopolitiska balansen och stabiliteten i vårt område rubbas på ett allvarligt plan skrämmer mig.

Man måste förstå att de beslut vi fattar här i kammaren givetvis får konsekvenser. Dessa konsekvenser måste vi ta i beaktande när vi fattar olika beslut. Allt annat vore dumdrigt och naivt. Varför ska vi utsätta oss för risker om vi inte behöver det? Är det ett självändamål för vissa att spela hasard med Sveriges säkerhet? Varför vill man utsätta vårt land och vårt folk för risken att dras in i väpnade konflikter på vårt eget territorium? Det är just det man gör när man rubbar den geopolitiska stabiliteten i vårt område.

Om Sverige tecknar ett värdlandsavtal med Atlantpakten riskerar vi att bidra till en situation där spänningarna mellan stormakterna ökar och Sverige blir indraget i en eventuell konflikt. Att Atlantpakten eventuellt kan sätta upp en militärbas i Sverige enligt förutbestämda rutiner och med hjälp av andra förberedelser är något som andra stormakter måste ta i beaktande och räkna med i sina krigsplanläggningar. Dessa länder kommer givetvis att agera och reagera på något sätt. Hur vet vi inte, men att det blir reaktioner kan vi alla räkna med.

Sverige riskerar därmed att bli måltavla i händelse av konflikt, samtidigt som vi inte har den försvarsförmåga som krävs för att hantera en sådan situation. Det är inte att bedriva en ansvarsfull försvars- och säkerhetspolitik för Sverige.

En ansvarsfull försvars- och säkerhetspolitik förutsätter däremot att vi står utanför stormaktsallianser, som Nato, och har en egen försvarsmakt med ordentlig försvarsförmåga. Ett defensivt försvarsförbund med Finland skulle ge ett bra komplement till detta och skulle inte heller rubba den geopolitiska stabiliteten och maktbalansen i vårt område. Sverige och Finland möter samma säkerhetspolitiska utmaningar med hänsyn till ländernas gemensamma geografiska läge. Sverige och Finland har därutöver starka kulturella, politiska och historiska band och en gemensam historia. Genom ett försvarsförbund höjs tröskeleffekten och nya strategiska djup skapas, vilket stärker ländernas försvarsförmåga.

Ett försvarsförbund med Finland ska inte som uttalat syfte ha ett försvar mot en utpekad part, utan det ska syfta till att befria de båda länderna från eventuella yttre politiska och militära påtryckningar. Men för att nå dit krävs ordentliga resurser till Försvarsmakten. Då räcker inte de anslag som försvarsuppgörelsen innebär på långa vägar. Därför anslår vi också betydligt mer till det svenska försvaret.

Herr talman! Det är också anmärkningsvärt att värdlandsavtalet frångår den svenska traditionen att förankra alla tyngre säkerhetspolitiska ställningstaganden i riksdagen. Möjligheten att basera utländsk trupp på svensk mark är ett sådant ställningstagande och borde därför underställas riksdagen för beslut.

I avtalet står under avsnitt 3.7 att värdlandet kan utse särskilda ombud som förhandlar fram tilläggsdokumentation som skrivs inför varje insats inom ramen för avtalet. Man anger också i avtalet: ”Det krävs således först ett nationellt beslut om att ta emot Nato i något avseende.” Men vad jag

kan se definierar man inte någonstans i avtalet vad man menar med nationellt beslut.

Varje gång svensk trupp ska föras utomlands för insatser krävs riksdagsbeslut och ett godkännande här i kammaren. Det är därför märkligt att man i avtalet inte anger att det också ska vara riksdagen som fattar beslut om eventuella utländska förband och trupper ska baseras i Sverige. Det skulle kunna få konsekvenserna att vi har en Natoförespråkande minoritetsregering som fattar beslut om att upprätta Natobaser i Sverige trots att en riksdagsmajoritet, som speglar folkets vilja, är emot.

Med tanke på att avtalet leder Sverige in i ett säkerhetspolitiskt ytterst osäkert läge, att konsekvenserna av avtalet inte är ordentligt utredda och analyserade och att man dessutom fråntar riksdagen beslutanderätten bör detta avtal förkastas.

Nu har tyvärr både Socialdemokraterna och Miljöpartiet svikit i denna fråga, vilket gör att det i dag finns en riksdagsmajoritet för att ratificera avtalet. Jag är dock övertygad om att det både inom Socialdemokraterna och Miljöpartiet finns en stor och stark opinion som inte alls håller med sin försvarsminister i den här frågan. Min förhoppning är att denna opinion också kan påverka så att detta avtal kan sägas upp.

Avslutningsvis, herr talman, yrkar jag bifall till Sverigedemokraternas reservationer i betänkandet.

Anf. 19 STIG HENRIKSSON (V):

Herr talman! Först vill jag säga några inledande ord om processen. Vi vill framföra ganska stark kritik mot hur det här avtalet har kommit till riksdagens bord i dag. Det undertecknades som bekant strax innan den förra regeringen fick börja packa flyttkartonger i Rosenbad. Det skedde helt utan någon offentlig debatt och därmed helt i mediasugga. Det togs aldrig upp i Utrikesnämnden, vilket jag tycker borde ha skett. Det översattes inte till svenska förrän efter tio månader i samband med att departementsskrivelsen i samma ämne kom. Departementsskrivelsen gick på en mycket smal remissrunda – enbart till myndigheter och liknande och inte till fredsorganisationer och andra intressanta aktörer på området.

Den här departementsskrivelsen hade åtminstone tre avgörande brister som vi ser det.

Den första är att det ingenstans i skrivelsen finns någon allsidig analys av de säkerhetspolitiska konsekvenserna av avtalet för oss och naturligtvis för omvärldens uppfattning om oss. Säkerhetspolitik är också signalpolitik. Skapar detta avtal större eller mindre klarhet om Sveriges militära alliansfrihet?

Den andra bristen gäller frågan om alliansfrihet. Försvarsdepartementets departementsskrivelse nämner ingenstans att den fortfarande gäller som grundprincip i vår utrikes- och säkerhetspolitik. Ordet alliansfrihet finns inte ens med, trots att skrivelsen är på 239 sidor. Den ensidiga svenska så kallade solidaritetsförklaringen från 2009 sägs däremot inta en "central position i Sveriges säkerhetspolitik".

Den tredje bristen rör kärnvapen. Ingenstans i avtalet eller i departementsskrivelsen nämns ordet "kärnvapen". Det finns inget undantag i avtalet mot att placera ut eller transportera kärnvapen i Sverige. För Nato ingår kärnvapen som bekant som en integrerad del av strategin. Mer om det senare.

Man ska inte spekulera i andras motiv, men det är svårt att i det här fallet låta bli att spekulera i att opinionsläget var det avgörande. I samtliga partier är de väljare som har hört talas om värdlandsavtalet oftare negativa än positiva. En sådan här stor förändring bör inte transporteras till riksdagens bord på det här sättet. Det bör nog analyseras, debatteras och förankras demokratiskt.

Den säkerhetspolitiska analysen, herr talman, lyser starkt med sin frånavaro. Säkerhetspolitik reduceras tyvärr alltmer till att handla om försvarspolitik, och försvarspolitik reduceras i sin tur till att handla om det militära försvaret. Visserligen skriver man i försvarsinriktningspropositionen som vi antog för ett år sedan att "Sverige har flera säkerhetspolitiska instrument till sitt förfogande för att hantera utmaningar i närområdet och bortom närområdet, bl.a. diplomati, handel, bistånd och totalförsvar." Men de bredare säkerhetspolitiska utmaningarna, som inte kan mötas med militära medel eller de övriga säkerhetspolitiska instrumenten, vilka kanske kunde göra militära medel obehövliga i ett givet läge, får ett förstrött, om ens något, intresse. Det saknas tydliga förslag om hur de instrumenten ska kunna utformas och användas jämfört med det detaljerade intresse det militära försvaret får.

Kontakterna på minister- och ambassadnivå med Ryssland är i dag i stort sett obefintliga. Det vidimeras av ledamoten Oscarsson, som var på besök på ambassaden och fick ett mycket bra mottagande eftersom de var tämligen sysslolösa. Jag tycker att det är mycket märkligt att det är så om man nu anser att vi har ett spänt förhållande till Ryssland, vilket vi ju har på många sätt.

Vidare, herr talman, heter det att det bara är på svensk inbjudan som det här kan aktivieras. Det är sant att det står så i avtalet, men sedan finns det realiteter också. Har vi gjort alla förberedelser för att vara ett värdland kommer det att vara svårare att säga nej. För framtiden är det regeringen – den regering som då råkar sitta vid makten, vilket är viktigt att komma ihåg – som tar beslut om att bjuda in Nato eller besvara Natos framställan om att få komma hit. I vilka lägen Sverige då kan säga nej beror förstås inte bara på avtalstexten, utan det finns också maktpolitiska realiteter att förhålla sig till. Den enda garanten för självständiga försvarsbeslut är och förblir militär alliansfrihet.

Herr talman! Det finns en mängd oklarheter i detta avtal. Det är i och för sig inte så konstigt i och med att det är ett ramavtal. Problemet är att tilläggsavtalen rimligen ska skrivas på av regeringen eller rent av ÖB. I Finland finns det 57 tilläggs punkter till värdlandsavtalet, och samtliga är hemligstämplade.

Värdlandsavtalet innebär en rad konsekvenser som det fortfarande råder stor oklarhet kring. Det heter att baseringsområden ska upprättas, men hur det ska gå till, var de ska ligga eller hur stora de ska vara kan ingen svara på. Är det en liten camp med Gunnebostängsel runt, eller pratar vi, som vid ACE-övningen häromåret, om en tredjedel av Sveriges yta – Norrlands inland – eller om Gotland? Dock stadgar man att baserna kommer att gå under Natoledning, det vill säga varken Sveriges försvarsmakt eller regering kommer att ha inflytande över verksamheten när inbjudningskorten väl är skrivna och accepterade.

Sverige ska ge största möjliga stöd till Natoledd verksamhet, heter det, men hur det ska gå till är mycket vagt formulerat. I avtalet beskrivs även hur Natos strategiska högkvarter kan utföra eller delegera rättshandlingar som är nödvändiga för uppdragets fullgörande. Det kan således vara åtgärder som strider mot svensk lag, såvitt jag förstår. Dessutom innebär avtalet att Nato ska kunna upprätta ett tillfälligt högkvarter på svenskt territorium. Inte heller möjligheten att sätta upp ett permanent sådant är utesluten, även om man anser det osannolikt.

Värdlandet och Nato ska utse ombud som förhandlar fram tilläggsdokument som stöder och preciserar avtalet. När de här tilläggsdokumenten blir aktuella, hur och av vem de utformas och undertecknas står det inget om vare sig i avtalet eller i propositionen.

Något som inte är oklart är dock följande – som upprepas fyra gånger i propositionen: ”Avtalet är avsett att användas över hela skalan av situationer då Sverige kan komma att ta emot Natos militära stöd, dvs. såväl i fredstid (t.ex. för övningar) som vid kriser och i krig i Sverige eller i närområdet.” Det fortsätter i avsnitt 2.1, där det står: ”under Nato-ledd militär verksamhet.” Det är vad avtalet handlar om – även krig i Sveriges närområde.

Redan av avsnitt 1.2 framgår att den Natoverksamhet som ska kunna bedrivas från Sverige inkluderar angrepp på tredje part – angrepp. Sverige kan alltså förvandlas till en bas för angrepp på tredje land.

Natodoktrinen begränsas som bekant inte längre till försvar av medlemsländernas territorier, utan man har öppnat för så kallat preemptive war – förebyggande krig, som det heter – mot vem som helst och i vilken del av världen som helst. Sveriges närområde är inte heller definierat. Är det inte just de här möjligheterna som alliansfriheten avser att utesluta?

Sedan, herr talman, något om kärnvapen. Det står så här i avsnitt 3.3 i avtalet: ”Detta samförståndsavtal är avsett att överensstämma med Natos doktrin och principer.” Vad säger då doktrinen?

”Kärnvapen är en central komponent i NATO:s sammanlagda förmåga för avskräckning och försvar. --- Så länge som kärnvapen existerar kommer NATO att förbli en nukleär allians.” Det är skrivet i Chicago 2012.

Dessutom har USA inte undertecknat förpliktelsen att inte börja ett kärnvapenkrig – man förbehåller sig rätten att göra det. Det tillkommer att fem Natoländer i dag har amerikanska kärnvapen på sitt territorium.

I propositionen står det: ”Avtalet ger inte heller Natoländer rätt att placera kärnvapen på svenskt territorium.”

Min oro för kärnvapen gäller inte bara placering av kärnvapen på svensk mark utan också kärnvapenangrepp från främmande makt som svar på Natos krigföring mot detta land från svenskt territorium, vilket avtalet medger.

Om Sverige bjuder in Nato upprättas Natobaser i Sverige. Man kan säga att det i praktiken inte kommer att vara svenskt territorium. Där bestämmer nämligen ÖB, men inte Sveriges ÖB utan Natos ÖB. Alltså kan man – då menar jag en oroad befolkning men också vår omvärld – tänka sig att kärnvapen förvaras där, särskilt som vi inte frågar om det, eftersom vi vet att de inte svarar. Det är något slags säregen variant på den amerikanska arméns tidigare hållning mot homosexuella i armén: Don't ask – don't tell.

Dessutom ger avtalstexten möjlighet att omförhandla avtalet i dess helhet. Enligt avsnitt 11.1 ges rätt till ändringar i avtalet om parterna är överens.

Tre av alliansens medlemmar har kärnvapen. Två av dem ställer dem till Natos förfogande. Kärnvapen finns utplacerade i Belgien, Italien, Nederländerna, Tyskland och Turkiet, av alla länder. Man anser att det är helt okej i förhållande till icke-spridningsavtalet att ha kärnvapen där. Det borde i så fall gälla också Sverige.

Det finns ingen svensk lag som förhindrar införande av kärnvapen. Försvarsministern har i denna kammare hävdats motsatsen, men det om något är en lögn. Finland har en sådan tydlig lag. Nya Zeeland har det.

Men om det finnes en sådan lag: Vad skulle det betyda, om vi inte kontrollerar efterlevnaden ens genom att fråga, än mindre genom mer aktiva åtgärder, utan bara förutsätter att man följer den svenska lag som inte finns?

Alternativen, då – vad kan vi göra i stället, om vi inte tar världlandsavtalet? Det är en relevant fråga, för det handlar ju om vår säkerhet.

Vi kan arbeta mer inom OSSE. Vi har samarbete, sjöräddning och sjöövervakning. Vi bör inleda förhandlingar om flyguppträdande inklusive transponderanvändning. Vi har vapenkontrolldiskussioner, nedrustning av taktiska kärnvapen, samverkan av typ Kaliningrad-syster-citysamverkan, att stimulera mellanfolkliga kontakter generellt och att koppla EU:s Strategy for the Baltic Sea Region med ryska studier över socioekonomisk utveckling i nordvästra Ryssland. Vi bör försöka stimulera handel när sanktionerna är borta och avhjälpa viseringsproblematiken.

Avslutningsvis, herr talman: Det avgörande för Vänsterpartiets ställningstagande är besvarandet av den fråga som alltid borde vara i fokus för den här typen av beslut: Ökar eller minskar världlandsavtalet vår säkerhet? Vår uppfattning är att det minskar vår säkerhet. Vi bidrar till att höja spänningen och höja övningsnivån, rustningsnivån och militariseringen av vårt närområde. Även risken att bli indragna i ett krig som vi inte är direkt berörda av själva eller själva har beslutat om ökar med detta avtal.

Vi anser att landets ledning bör verka för avspänning och nedrustning. Som en alliansfri stat har Sverige tidigare haft ett stort internationellt förtroende i fredsförhandlingar. Det bör vara vårt mål att återta den rollen i stället för att medverka till ökad spänning och ökad upprustning. Sverige borde motverka de verkliga orsakerna till krig och de hot mot Sverige och världen som klimatförändring och ökade klyftor mellan fattiga och rika utgör. Fred byggs bäst med fredliga medel.

Till slut: Såväl processen i sig som alla oklarheter i detta ramavtal motiverar det förslag om bordläggning jag nu yrkar på. Dessutom: Den grundlagsskyddade rörelsefriheten, 2 kap. 8 § regeringsformen, kan inskränkas. Det bör nog utredas.

Mitt förstahandsyrkande, herr talman, är dock avslag på propositionen genom bifall till reservation 2. Men om det faller vill vi ha en minoritetsbordläggning, vilket jag yrkar på.

Anf. 20 ÅSA LINDESTAM (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet *Samförståndsavtal om världlandsstöd* och avslag på reservationerna.

Oavsett utgången av den här debatten och kommande voteringar kommer Sverige och Försvarsmakten att fortsätta öva med de länder och organisationer som man anser sig behöva öva med, i samma omfattning som vi anser är nödvändigt. Ett avtal om värdlandsstöd ändrar inget av det.

Jag brukar inte läsa högt ur de rapporter vi har. Men jag tänkte ta mig friheten att läsa högt ur Försvarsberedningens andra rapport, *Försvaret av Sverige*, på s. 38:

”För att utveckla Försvarsmaktens förmåga att genomföra operationer i Sverige, i närområdet och utanför närområdet behöver förutsättningarna att ge och ta emot militärt stöd från andra länder förbättras. De förberedelser som behövs kallas med ett samlingsbegrepp värdlandsstöd (i Nato och Europeiska unionen benämnt Host Nation Support, HNS). För det krävs bl.a. avtalsreglerade överenskommelser och förberedelser för praktiska arrangemang samt informationsutbyte avseende viss försvarsplanering.”

Lite längre fram står det: ”Liknande arrangemang har vid t.ex. internationella övningar på svenskt territorium hittills kunnat lösas genom överenskommelser i varje specifikt fall.”

På s. 39 står det också: ”Försvarsberedningen förutsätter att värdlandsstöd beaktas i försvarsplaneringen och att regeringen skyndsamt vidtar åtgärder inklusive avtalsregleringar för att berörda myndigheter ska kunna skapa tillräckliga förutsättningar för att Sverige ska kunna ge och ta emot militärt stöd.”

Den här rapporten lämnades till regeringen i maj 2014. Den finns att ladda ned på regeringens hemsida för den som vill, och den går även att köpa från förlaget.

HNS, Host Nation Support, värdlandstöd, är inte någon nyhet. Det har funnits med i rapporter länge. Nu gör Sverige ett avtal inom ramen för Nato om hur vi ska ta hand om att vara värd när militärer kommer hit till oss för att öva. Alternativet är att vid varje övning sätta sig ned och börja från noll och starta just den planeringen.

Det säger sig självt att det är försvarbart att göra upp avtal och bibehålla dem. Dessa avtal handlar om lagen om immunitet och tullfrihet, trafikskadelagen samt skyddslagen.

Herr talman! Sverige bygger säkerhet och stabilitet tillsammans med andra länder och organisationer. Den militära alliansfriheten bidrar till stabilitet i närområdet, och den ger oss också handlingsfrihet. Men för att kunna verka för en stabilisering av säkerhetspolitiken i vårt område behöver vi arbeta tillsammans med andra. Medlemskapet i EU gör att vi har åtagit oss ett solidariskt ansvar för Europas säkerhet. Vi vill också ha ett närmare samarbete med våra grannländer i Norden och med de baltiska länderna.

Men det säkerhetspolitiska läget i Europa har försämrats. Den ökande aktiviteten i Östersjön, Rysslands annektering av Krim och aggressionen mot Ukraina – som är ett brott mot folkrätten – påverkar.

Vi behöver öva med andra. Nato är den aktör som med sin permanenta militära ledningsstruktur är den enda internationella organisation som har en utvecklad förmåga för ledning och genomförande av krävande militära insatser. Vi, Sverige, har samverkat med Nato inom Partnerskap för fred, PFF, sedan 1994. Och vi är aktiva. Vårt samarbete är viktigt, och under åren har det både fördjupats och utvecklats. Vi deltar i övningar och utbildningar, och vi har också ibland varit värd för dessa övningar.

Förmåga att ge och ta emot stöd är en förutsättning för att Försvarsmakten ska kunna utföra sina uppgifter. Svenska förband måste kunna samverka med andra länders förband. Internationell standard för förmåga, militär praktisk samverkan, så kallad interoperabilitet, är det enbart Nato som klarar av i den högsta nivån. Det utgör grunden för svensk försvarsförmåga. Därför måste vi ha ett samarbete med Nato. Detta höjer vår tekniska och operativa förmåga att ge och ta emot militärt stöd.

En annan grundförutsättning för detta är att kunna förbereda praktiska arrangemang när utländska förband ska verka hos oss vid övning av kris eller militär operation. Vi behöver då exempelvis avdela resurser för ledning och logistik likväl som rättsliga regler om hur andra länders förband får uppträda på vår mark. Det här kallar vi Host Nation Support, världlandsstöd, och det är om detta vi skriver ett avtal.

Länder kan komma hit om vi bjuder in dem till övningar som är nödvändiga för oss. De kan inte komma utan inbjudan. Avtalet reglerar relationen mellan oss och de länder som kommer hit, precis som det verkar när vi är i övning hos andra länder. Det gäller hela konfliktskalan, från fred till kris och i värsta fall höjd beredskap och krig. Vi vill lämna ett effektivt stöd när andra länder kommer hit, och vi vill också bli mottagna lika effektivt i andra länder. Allt bygger på frivillighet mellan parterna. Därför blir det relevant enbart då vi i Sverige fattar ett nationellt beslut om militärt samarbete med Nato.

Vi behöver höja tröskeln för militära incidenter och konflikter. När vi i dag vill öva med andra är det en rad avtal som ska förhandlas och dessutom godkännas i varje enskilt fall. Ofta är det komplexa frågor och även brådskande att få avtalen klara. Det är mycket administration bakom varje avtal. Därför underlättar det att ha ett samförståndsavtal om världlandsstöd för oss och för andra länder.

Jag vill tillägga att när jag alldeles nyss tittade i min Ipad efter hur många gånger begreppet kärnvapen nämns i den försvarspolitiska inriktningen kunde jag räkna till 19 olika ställen. När jag gjorde samma sak med det nuvarande samförståndsavtalet kunde jag hitta ordet "kärnvapen" på fem olika ställen. Kärnvapen finns alltså omnämnt.

Beträffande Nato och medlemskap antar jag att alla vet att vi socialdemokrater är emot att Sverige blir medlem. Den som tror att ett medlemskap betyder att Nato kommer att ta hand om oss i den nivå vi i dag befinner oss i när det gäller försvarsbudget har blivit grundlurad. Självklart måste många fler svenska kronor satsas på det svenska försvaret. Ett medlemskap betyder också att vi förändrar den säkerhetspolitiska situationen radikalt i vår del av världen. Vi ska själva stå för stabilitet och trygghet och ha ett försvar som visar på en tröskeleffekt som är tillräckligt hög för att en eventuell angripare direkt ska förstå att "Sverige ger vi oss inte på".

Paragraf 5 i Natofördraget som säger "En för alla, alla för en" betyder att om någon av medlemmarna utsätts för ett väpnat angrepp så ska alla ställa upp. Vi i Sverige vill själva avgöra detta, inte låta Natos beslut vara rådande.

Jag tror inte att vi ser den hotbilden mot Sverige i dag att vi som enskilt land skulle utsättas för ett angrepp av militär makt. Vi har hotbilder mot Sverige och vår del av världen, men de ser lite annorlunda än det militära. Det kan vara allt från klimat med väder och vind till elavbrott, it-attacker och terrorhot.

Ett Natomedlemskap löser inte våra problem, utan det ökar hotbilden mot oss. Vår säkerhet bygger vi tillsammans med andra, i vår närhet, i första hand med Finland och Norden men även med Baltikum. Vi behöver också samarbete med länder som delar våra värderingar.

Ett fortsatt samarbete med Nato står för dörren. Oavsett om vårt samförståndsavtal klubbas vid nästa votering eller om det blir vilande kortare eller längre tid hindrar det oss inte från att fortsätta övningsverksamheten med dem som vi vill öva med. Det kommer vid en vilandeförklaring att kosta lite mer för den administrativa planeringen under den kommande tiden, men i slutändan kommer det inte att vara avgörande av värdlandsstöd om vi ska minska vårt samarbete, vare sig med grannländer eller med Nato.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 21 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Åsa Lindestam säger att ordet ”kärnvapen” nämns i samförståndsavtalet. Nej, det gör det inte. Din partikamrat Peter Hultqvist har förklarat att det inte behövs. Alla vet ju ändå vad vi tycker. Man kan jämföra det med att köpa en begagnad bil. I stället för att få en garanti om vad säljaren är skyldig att göra säger han eller hon: Ja, men det vet väl alla att vi brukar fixa det här ändå. Jag skulle inte köpa en begagnad bil av Peter Hultqvist.

Begreppet ”kärnkraft” nämns inte heller på 239 sidor i departementsskrivelsen. Jag har kollat det med hjälp av datorn – det är ju ganska enkelt numera.

Det väsentliga, som Åsa Lindestam förbigår, är att det här avtalet är tänkt att användas – och det skrivs inte för ro skull – vid fred, kriser och krig i Sverige eller i vårt närområde, ospecificerat hur långt närområdet sträcker sig.

Jag delar kritiken mot Rysslands agerande på Krim och i Ukraina, så där är vi överens. Men kopplingen måste vara att det innebär att den stora ryskspråkiga minoriteten och våra historiska band med Sovjetunionen gör att vi kan riskera att bli utsatta för samma aggression. Det är det som jag menar är tankefelet. Det är värt att kritisera vad Ryssland gör där, men det ökar inte hoten mot Sverige.

Men vi är väldigt kritiska också mot Nato. Man har begått brott mot folkrätten, flyttat gränser genom att bomba Serbien, sett till att Kosovo blev självständigt – och numera har en stor Natobas – Afghanistankriget, Libyenkriget. Det är allt detta som vi nu skördar frukterna av i flyktingkatastrofens spår. Och det är en militärallians som vi ska samarbeta allt tätare med! En del partier vill till och med att vi ska gå in i det samarbetet, partier som kan sitta i regeringen nästa år.

Vår säkerhet bygger vi tillsammans. Men det innebär också att alla ska känna sig säkra.

Anf. 22 ÅSA LINDESTAM (S) replik:

Herr talman! Jag hann inte kolla ordet ”kärnvapen” i departementsskrivelsen, utan jag började med *Försvarspolitisk inriktning 2016–2020*. Där hittade jag, vid en snabb titt i min Ipad, ordet ”kärnvapen” på minst

19 olika ställen. I det samförståndsavtal som vi i dag ska anta här i kammaren, hoppas jag, nämns det på fem ställen. Frågan lyfts och vi har problematiserat den.

Jag var med i den senaste Försvarsberedningen, och vi diskuterade den här frågan och kom fram till vissa saker som vi tyckte var bra, till exempel att vi inte ska ha kärnvapen i Sverige. Det betonas i den försvarspolitiska inriktningen 2016–2020, och därför är kärnvapen nämnt också där. För min del räcker det. Då vet vi var vi i Sverige står i säkerhetspolitiken, och det känns nödvändigt att vi har med det där. Det är ett mycket viktigt dokument. För mig är det alltså utrett i den delen när vi har satt ned foten i den försvarspolitiska inriktningen.

Jag känner inte att man måste fortsätta att lyfta den frågan, utan den är utagerad. Jag tror också att de flesta i den här kammaren har upplevt det så, eftersom vi hade diskussionen i den försvarsberedning som vi jobbade så hårt med. Det var ingen liten fråga, utan den diskuterades väldigt grundligt.

Anf. 23 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Jag tror säkert att Åsa Lindestam, andra socialdemokrater och många andra vet var vi står. Men det står ingenting i avtalet med Nato, som vi ska teckna, om vi här beslutar det och det är ju där det borde stå. Det borde rimligen också ha varit en bärande punkt i den departementskrivelse som gick ut på remiss. Inget av det är fallet.

Jag ska dock ta en annan tråd. Sifo har gjort en undersökning av stödet för världlandsavtalet. 57 procent tycker inte att det ska godkännas, 27 procent är för. Av de rödgröna väljarna är 70 procent emot och 14 procent för. En framstående tysk socialdemokrat, utrikesminister Steinmeier, vill i stället förnya dialogen, återuppbygga förtroendet och återupprätta säkerheten, vilket kan vara av intresse. Tunga socialdemokratiska namn som Thage G Peterson, Maj Britt Theorin och Pierre Schori kan knappast avfärdas som okunniga och naiva Putinagenter. Socialdemokrater för tro och solidaritet vill omförhandla avtalet. Partidistrikten i Skåne, Göteborg och Stockholm vill gärna bordlägga frågan ett år. Det råkar sammanfalla med vårt yrkande. Man har på olika sätt tagit ställning mot att riksdagen nu beslutar om ett världlandsavtal.

Det finns många fler exempel. Visar inte det här på att den kritik jag har mot processen har ett berättigande? Vilka slutsatser drar Åsa Lindestam och socialdemokratin av det sent vaknande men stora motståndet?

Anf. 24 ÅSA LINDESTAM (S) replik:

Herr talman! Jag fick också den här skrivelsen från Sifo. Man hade gjort en undersökning med en av de mest ledande frågor jag har läst. Jag har tidigare haft god tilltro till Sifo och deras undersökningar. Men när jag ser hur frågan är formulerad och hur den insinuerar saker som jag inte tycker är sanna om vad världlandsavtalet kommer att leda till förstår jag att man som svensk medborgare svarar i en viss riktning, då man inte har möjlighet att reflektera över vad ett världlandsavtal egentligen skulle kunna innebära.

Frågan var väldigt tydligt vinklad mot att vi som land nästan skulle gå under om man skrev under det här världlandsavtalet. Jag tycker att Sifo borde kunna bättre än att formulera sådana frågor. Deras undersökningar

borde vi kunna lita till, men i det här fallet går det inte. Som man frågar får man svar – det är jag övertygad om. I det här fallet kunde jag enbart le när jag såg frågan. Jag kan verkligen inte ta svaren och siffrorna på allvar.

När det gäller partidistrikt och hur man röstar är det så att vi har utsedda riksdagsledamöter och har haft frågan uppe i vår grupp ett antal gånger. Vi har diskuterat värdlandsstöd, och vad jag vet kommer mitt parti att rösta enligt de överenskommelser vi har. Jag tror att alla kommer att trycka på rätt knapp, såvida inte någon av misstag trycker fel. Visst kan partidistriktet diskutera väldigt många frågor. Det är ett sätt att driva partiet framför sig. Men vi riksdagsledamöter är tvungna att lyfta frågorna i gruppen och sedan ta de beslut vi behöver där.

Anf. 25 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Om man läser värdlandsavtalet ser man att det är väldigt djupgående och så nära en Natoanslutning som man bara kan komma utan att själva medlemskapet träder in, med de förpliktelser, möjligheter och risker det medför. De borgerliga partiernas företrädare har inte heller hymlat med att det här är en smyganslutning till Nato. Så sent som i går kunde vi dock läsa på Expressens debattsida att försvarsminister Peter Hultqvist bedyrade att det absolut inte var tal om en smyganslutning till Nato utan att de borgerliga partiföreträdarna hade helt fel.

Jag förstår att de borgerliga partiföreträdarna sitter här i kammaren och har svårt att sluta dra på smilbanden, för det här är precis i linje med vad de tycker. Men vad är det som gör att Socialdemokraterna gör en helt annan bedömning än de fyra borgerliga partierna? Det skulle jag gärna vilja att Åsa Lindestam utvecklade.

Socialdemokraterna har tidigare varit tydliga motståndare till svenskt Natomedlemskap. Början man vackla på den punkten nu? Även om försvarsministern i går gick ut och sa att det inte är aktuellt med ett svenskt Natomedlemskap är frågan befogad i och med det här avtalet, som är så djupgående att vi näst intill är inne. Då måste också Socialdemokraterna räkna med att nästa argument, som jag sa i mitt huvudanförande, kommer som ett brev på posten: Nu är vi så nära, men utan de skyddsmekanismer ett Natomedlemskap innebär, att det bara återstår att ta det lilla steget in i ett medlemskap, kommer det att heta. Det måste också Socialdemokraterna förstå.

Vad har man själv gjort för säkerhetspolitisk analys av det här avtalet? Det finns ingen analys av avtalet i sig, ingen utredning av de konsekvenser det innebär. Men jag undrar om det socialdemokratiska partiet självt har gjort en konsekvensanalys av avtalet som gör att man landar i en helt annan slutsats än de fyra borgerliga partierna.

Förstår inte Socialdemokraterna att den geopolitiska stabiliteten försämras och att andra länder kommer att reagera på det här avtalet?

Anf. 26 ÅSA LINDESTAM (S) replik:

Herr talman! Jag vet inte hur många organisationer och föreningar Björn Söder är med i, men för min del anser jag att man antingen är med eller inte är med. Om man ansöker om medlemskap och ansökan beviljas kliver man in som medlem. Men fram till dess står man utanför, och det är det vi gör i dag.

Vi är inte i behov av ett Natomedlemskap. Det skulle ändra hela den säkerhetspolitiska situationen i vår del av världen. Utifrån den aspekten är vi inte intresserade av att söka medlemskap. Vi socialdemokrater står orubbligt fast vid tanken att vi inte ska göra det. Och jag antar att det är därför borgarna så ivrigt säger att vi borde göra det – de upplever att vi står fast vid vår övertygelse.

Jag kan inte se att det skulle vara fråga om någon form av smyganslutning. Det finns inte med på kartan i mina tankar. Som jag sa: Endera är man med eller så är man inte det.

Att vi vill öva tillsammans med Nato beror på omvärldsläget. Vi har diskuterat i många år att vi är i behov av bra övningar på hög nivå, vilket andra länder också kan bistå med. För att uppnå detta måste vi öva tillsammans med andra, inte bara Nato utan också Finland. Vi kan göra väldigt mycket tillsammans. Allt det här beror på det omvärldsläge som vi har. Det har diskuterats länge i Försvarsberedningen hur vi ska utveckla vår militära förmåga. Det handlar om att jobba tillsammans med andra. Jag vet att detta var orsaken till att Sverigedemokraterna klev av försvarsuppgörelsen. Sverigedemokraterna sa att man inte ska jobba tillsammans med andra över huvud taget.

Anf. 27 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna och Åsa Lindestam måste ju förstå att man med det här avtalet sätter igång en rörelse i opinionen som är ofrånkomlig. Utan några djupare säkerhetspolitiska bedömningar är det vanliga argumentet: Nu är vi så nära, och vi har inget skydd själva. Vi har inget försvar, för det har man nedmonterat, så nu måste vi gå med i Nato. Sådana argument hör jag själv i mitt eget parti, och jag tror att också Åsa Lindestam hör dem när hon rör sig inom och utanför sitt parti. Det här världlandsavtalet sätter igång en rörelse, och det kommer att sätta press på Socialdemokraterna att kanske också så småningom omvärdera frågan om medlemskap. Är det detta man är ute efter, att göra en glidning mot att så småningom bli positiva till ett Natomedlemskap?

Jag fick inte något svar på frågorna om vad ni i Socialdemokraterna har gjort för säkerhetspolitisk analys och om ni inte förstår att det här världlandsavtalet kommer att sätta igång reaktioner från andra länder. Man har redan varit ute och sagt att man inte bara kommer att sitta still och titta på vad som händer utan kommer att reagera. Vi vet inte vilka reaktionerna kommer att bli, men att det blir reaktioner kan vi anta med stor sannolikhet. Då måste man förstå att den stabilitet som har funnits i vårt område här uppe, och som har varit grunden till att vi har kunnat vara utanför krig sedan 1814, kommer att rubbas. Varför ska man utsätta Sverige för detta?

Jag förstår att man behöver samöva. Det är därför vi tidigare har varit positiva till ett världlandsavtal. Men när vi ser det här avtalet i skrift och ser hur djupgående det är förstår vi att det utsätter Sverige och svenska folket för risker som är helt onödiga. Även Socialdemokraterna borde göra den analysen, för man behöver egentligen inte vara någon raketforskare för att förstå detta. Jag förstår inte varför Socialdemokraterna och försvarsministern är så nällade på att det här avtalet måste komma på plats. Avtalet slöts för övrigt av den tidigare, borgerliga regeringen och är egentligen ingenting som Socialdemokraterna skulle behöva backa upp.

Anf. 28 ÅSA LINDESTAM (S) replik:

Herr talman! Jag får en känsla av att vi i så fall borde ha haft diskussionen 1995, när Sverige gick med i Partnerskap för fred. Då bestämde vi att Sverige skulle samverka med Nato, och det har vi gjort sedan dess. Dessutom har vi varit ivriga att göra det eftersom vi har sett att det har varit bra.

Vi har ökat samarbetet nu. Vad beror det på? Det är ju omvärldsläget. Under mina 14 år i försvarsutskottet har jag aldrig haft så många intresserade lyssnare att ha en dialog med om säkerhetspolitiken för Sverige. Det beror inte på Sveriges förändrade ställning i världsländsavtalet, utan det beror på att omvärldsläget förändras. Det handlar om det som händer i Ryssland och Östersjön samt alla pågående konflikter och början till konflikter. Allt detta gör att människor funderar. Det här gäller alltifrån de hot jag nämnde i mitt tal – väder, vind, klimat – till allt det andra.

Det är inte över huvud taget en fråga om en glidning i vad vi tycker. Vi har sagt precis samma sak hela tiden. År 1995 bestämde vi att Sverige ska öva med Nato, och vi fortsätter att öva med Nato. Nu vill vi ha lite ordning och reda. Det kostar mycket administrativ tid att få ihop avtal varje gång. Nu vill vi i stället ha en färdig lista med vad vi ska göra och vad som gäller. Jag tror att det är bra.

Ja, Björn Söder, jag håller med dig om att rörelsen i säkerhetspolitiken ökar. Intresset i Sverige ökar. Det är bra, och jag välkomnar det. Det är bra om människor är medvetna om vad som händer i närområdet och i andra länder. Det är inte bara goda krafter som verkar där ute just nu.

Anf. 29 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! Lite grann i skuggan av regeringens ombildning hamnar den viktiga och principiellt intressanta världsländsdebatten, men jag hoppas att ledamöterna kan hålla två stora tankar i huvudet samtidigt.

Herr talman! Vi har i dag att behandla det redan på förhand omdebatterade och omtalade världsländsavtalet med Nato. Något som påbörjades redan 2014 kan det nu äntligen fattas beslut om i Sveriges riksdag. För egen del hade jag önskat att juridikens kvarnar hade kunnat mala ännu snabbare på Försvarsdepartementet. Under åren har jag återkommande ställt frågor, och svaren har då låtit ungefär likadana hela tiden, nämligen att ärendet är under beredning.

Det påminner om så mycket annat där det finns känsligheter och politiska slitningar inom det rödgröna regeringsunderlaget och dess budgetsamverkande vänsterparti. Ett annat sådant exempel är Natos center för strategisk kommunikation i Riga, där vi fortfarande väntar på besked från en regering som bereder och bereder men har sådan dokumenterad oförmåga att komma till beslut.

Herr talman! Låt mig lägga upp mitt inlägg på så sätt att jag först berör de konstitutionella turerna kring dagens beslut och sedan övergår till själva sakfrågan.

Det finns en kompakt och komfortabel majoritet i Sveriges riksdag för världsländsavtalet. Det är viktigt att slå fast detta inledningsvis. Samtidigt har det svajat på marginalen den senaste tiden. Rent remarkabla rörelser har kunnat noteras i den politiska terrängen. Vänsterpartiet vill på synnerligen svaga konstitutionella grunder vilandeförklara dagens beslut. Ingen seriös bedömare som ser på den svenska grundlagen menar att påståendena om inskränkningar av medborgarnas fri- och rättigheter stämmer.

Ärligt talat, herr talman, tror jag att vänsterpartisterna också vet det. I stället önskar man tillgripa alla metoder för att försena, försvåra och förhindra. Allt det som bär namn som Nato och USA fungerar som – hur ska jag uttrycka det, herr talman – ett rött skynke för Vänsterpartiet. Och då vill man göra försök med att använda även konstitutionella argument som tillhygge.

Det är att beklaga. Just den typen av obstruktion och legalistiskt fulspel kan iakttas i andra länders parlament. Det är inte vackert.

Sedan har vi Sverigedemokraterna, herr talman. För ett halvår sedan öppnades det för att politiskt stå bakom ett världlandsavtal. Sedan motionerades det emot. Därefter kom besked om att bilda pakt med Vänsterpartiet för att på svaga konstitutionella grunder förhindra och försvåra. Och så kom det mig veterligen senaste beskedet från i går kväll om att rösta emot världlandsavtalet men ändå inte göra gemensam sak med Vänsterpartiet.

Med all respekt: Det här är Sveriges parlament i ett viktigt ärende och inte ett chokladhjul på tivoli där det kan bli nummer 3 ena stunden och nummer 7 den andra. Det är en total brist på enhetlighet och samlad linje.

Herr talman! Det är dåligt att det ena nya beskedet har kommit på det gamla. Det är dåligt att Sverigedemokraterna gör gemensam sak med Vänsterpartiet och röstar emot världlandsavtalet. Men det är bra att man ändå i sista stund hejdar sig och undviker att medverka till att sätta politiskt krokben för behandlingen av ärendet. Och det är bra att SD ändå är tydligt med sin ovilja att samarbeta med eller ens närma sig Nato.

För egen del tror jag självfallet på att säkerhet byggs i samverkan med andra länder. Jag är övertygad om ett svenskt Natomedlemskaps fördelar, och jag noterar att Sverigedemokraterna tillsammans med Vänsterpartiet är de partier i Sveriges riksdag som står varandra närmast i synen på Nato och brist på internationell samverkan och därmed längst bort från Moderaterna och resten av Alliansen.

För mig är det självklart att konstatera: Säkerhet byggs tillsammans med andra! Säkerhet byggs tillsammans med andra.

Dessutom inställer sig frågan hur Sverigedemokraterna ser på att Finland redan har ett världlandsavtal med Nato. Borde det inte utifrån Sverigedemokraternas logik räcka för Finland med samarbetet med just Sverige? Eller är det så att Finland inser just att vi måste bygga säkerhet med mer än ett land?

Herr talman! Sedan har vi Miljöpartiet. Det är ett regeringsbärande parti. På debattplats i landets olika tidningar trumpetar den ena miljöpartisten efter den andra ut sitt motstånd mot världlandsavtalet. Med hjälp av argument som försvarsministern i andra sammanhang avfärdat som illa underbyggda påståenden och rena vandringsägner vill gröna riksdagsmän både vilandeförklara och säga nej.

Just försvars- och säkerhetspolitik är något av en regerings viktigaste uppgifter att mejsla fram och definiera. Här har vi ett regeringsunderlag som eroderar framför ögonen på oss. Ansvarig minister som ska försöka övertyga svenska folket har uppenbarligen kapitalt misslyckats att ens få med sig de ledamöter som utgör denna regerings bräckliga parlamentariska stöd och än mindre det budgetsamverkande Vänsterpartiet.

Sådant ser motståndet ut mot världlandsavtalet. V säger nej tillsammans med SD och delar av regeringspartiet MP. Tack och lov finns en

tydlig majoritet med Alliansens fyra partier som tryggt och stabilt fundament.

Sammantaget måste vi ställa oss frågan om vem som gynnas av alla felaktiga myter om världlandsavtalet och Nato och försöken att obstruera ärendet. Försvarsminister Peter Hultqvist ställde själv frågan i en intervju i Dagens Nyheter i januari: "När jag ser alla felaktiga påståenden i detta ärende så undrar jag: i vems intresse ligger denna ständiga felinformation?"

Vi får inte vara naiva. Det pågår dagligen en desinformationskampanj mot Sverige, och det är inte svårt att peka ut den aktör som har mest att vinna på en snedvriden debatt om världlandsavtalet.

Låt mig vara väldigt tydlig. Sverige har tagit ställning. Vi är inte neutrala i kampen om fred och frihet. Vi står på rättsstatens sida, och vi står på de mänskliga rättigheternas sida i ständig kamp mot dem som vill inskränka eller bryta mot internationell rätt och lag – även här i vårt Östersjöområde, där en ny, försämrad normalbild säkerhetspolitiskt har etablerats.

Herr talman! Moderaterna vill ha ett effektivare försvar. Vi vill stärka vår försvarsförmåga. Världlandsavtalet medverkar till detta!

Det vi i dag har att behandla är inget Natomedlemskap light eller ens anslutning till 25 eller 30 procent. Det är en grundläggande skillnad på medlemskap och partnerskap.

Världlandsavtalet är i grunden att ordna en juridisk bas för fortsatt fördjupat samarbete. Det är inte mer än så. Men det är bra så. Arbetet för att få till stånd en färdplan mot ett svenskt Natomedlemskap måste fortgå.

Avtalet stärker dock Sveriges möjligheter att solidariskt ge och ta emot hjälp i händelse av kris och krig och förenklar genomförandet av övningar tillsammans med Nato. Detta är också grunden för vår svenska försvars- och säkerhetspolitiska linje, det vill säga att kunna ge stöd och att kunna ta emot stöd.

Den säkerhetspolitiska situationen i vårt närområde har sedan 2014 och Rysslands illegala annektering av Krim kännetecknats av tilltagande spänningar. Den ryska kärnvapenretoriken har hårdnat, och svenska Säkerhetspolisen konstaterar att Ryssland genom offentliga uttalanden och i sociala medier försöker påverka debatten om vårt lands säkerhetspolitiska vägval. För att möta den ökade osäkerheten måste Sverige samarbeta mer med andra länder.

Sverige har redan fördjupade samarbeten med andra länder. Bland annat har vi sedan 2009 ett nära försvarspolitiskt samarbete med Finland som fördjupas alltmer. I grunden är inte världlandsavtalet med Nato mer kontroversiellt än samarbetsavtalet med Finland.

Herr talman! Syftet med det aktuella världlandsavtalet med Nato är att bygga säkerhet i samverkan med andra och förbättra vår förmåga att solidariskt ge och ta emot militär hjälp. Alla internationella militära övningar kräver ett betydande administrativt arbete. Frågor som till exempel försäkringar, tullar och straff måste regleras inför varje övning. Världlandsavtalet med Nato förenklar denna process och gör att försvarsmakten kan lägga mer tid och kraft på det centrala: inte byråkratin utan själva övningarna.

Ett väl fungerande samarbete mellan det svenska försvaret och Nato är dessutom avgörande för hur väl vi kan genomföra internationella freds-

främjande insatser. Den samverkan som sker länderna emellan vid avancerade krishanteringsoperationer vilar på Natos militärtekniska standarder. Det fördjupade samarbete med Nato som världlandsavtalet innebär stärker det svenska försvaret genom att göra det lättare att öva med en kvalificerad partner.

Herr talman! Tvärtemot vad Natomotståndare ofta påstår i debatten bygger världlandsavtalet på frivillighet. Det betyder att Nato inte har rätt att stationera trupper eller kärnvapen på svenskt territorium med mindre än att Sverige medger det. Norge liksom Danmark är bevis på att det går utmärkt att vara med i Nato utan att behöva ha kärnvapen på sitt territorium. För övrigt är det värt att påminna om att det är enskilda länder som har kärnvapen, inte Nato som sådant.

Genom att stärka den svenska försvarsförmågan och fördjupa de svenska försvars- och säkerhetspolitiska samarbetena kan vi möta en allt osäkrare värld och de ökande spänningarna i vårt närområde. Världlandsavtalet med Nato är ett väsentligt steg att ta.

Sverige behöver dock, herr talman, gå vidare mot ett fullvärdigt svenskt Natomedlemskap. Det skulle på allvar stärka Sveriges säkerhet och våra möjligheter att solidariskt både ge och ta emot militär hjälp i händelse av kris och krig.

Herr talman! Med de orden yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande.
(Applåder)

Anf. 30 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Trots att jag har ett dåligt knä ska jag försöka sänka mig till Hans Wallmarks nivå i debatten. Då får jag anledning att begära replik.

Ja, det här avtalet är omdebatterat och omtalat, men det är sannerligen inte vare sig processens eller Hans Wallmarks förtjänst. Det är faktiskt vi motståndare och skeptiker som har lyft upp det så att det åtminstone har blivit någon sorts debatt.

I vems intresse? frågar Hans Wallmark och antyder landsförräderi av oss som tvivlar på visheten i ett världlandsavtal som vi menar höjer spänningsnivån och krigsriskerna för Sverige.

Inga seriösa bedömare stöder våra funderingar om det här verkligen är förenligt med grundlagen, enligt Hans Wallmark. Jo, faktiskt, vi har konsulterat ett antal folkrättsexperter som alla säger ungefär samma sak: Ja, det finns tveksamheter redan i det man kan läsa men framför allt i det som ligger i förlängningen. Det är extremt svårt att i avtalet få reda på allt som kommer att bli implikationer av detta.

Problemet med det här otydliga dokumentet är att det är första och antagligen sista gången Sveriges riksdag får behandla det, eftersom tilläggen av allt att döma kommer att vara hemligstämplade. Hans Wallmark kallar det obstruktion och legalistiskt fulspel att man försöker använda de instrument som demokratiska fri- och rättigheter ger en. Det ger lite kalla kårar.

För övrigt tycker jag att det finns en intressant historiebereskrivning i detta. Jag skulle vilja säga så här: Vi ser inte Nato som ett rött skynke. Vi är inte USA-hatarna, som Hans Wallmark antog förra veckan. Men vi är inte heller naivister när det gäller vare sig Nato eller USA.

Jag undrar vad Hans Wallmark har för kritik att rikta mot USA:s och Natos beteende och krigsoperationer som har förekommit de senaste årtiondena.

Prot. 2015/16:111
25 maj

*Samförståndsavtal
om världlandsstöd*

Anf. 31 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Metaforen med det dåliga knät prövade Stig Henriksson redan i förra veckan i en interpellationsdebatt där vi båda deltog. Den har inte blivit bättre, men nu är den i vart fall återanvänd.

Jag noterar också det budgetstödjande Vänsterpartiets kritik mot den här regeringen. Den är i grunden väldigt intressant.

När det gäller den legalistiska kritiken kan man i vart fall konstatera att det parti som möjligtvis var på väg att bistå er i en pakt för vilandeförklaring verkar ha ändrat uppfattning i går. Det finns skäl att tro att goda och juridiska argument kan ha legat bakom detta – man insåg att någon grund för en vilandeförklaring inte föreligger.

Dessutom har Lagrådet redan tidigare prövat världlandsavtalet och inte haft något att invända.

I grunden är det ju så att jag är för ett medlemskap. Det råder inget tvivel om att Stig Henriksson och Vänsterpartiet är emot. Det är bra att vi har en klar rågång oss emellan.

Ett av skälen till att jag tycker att ett svenskt Natomedlemskap vore bra, utöver att jag tror att vi kan vara med och producera säkerhet och därmed ytterst fred i Östersjöområdet, är att vi också kan vara med och påverka besluten. Relationerna med Natos 28 medlemsländer – som för övrigt blir 29 i sommar, när man på toppmötet i Warszawa öppnar upp gemenskapen för fler – gör att vi kan påverka andra länder i likhet med USA.

Anf. 32 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Hans Wallmark hade inga exempel på problem med Natos och USA:s beteende. Det säger ju en del.

Lagrådet har *inte* prövat världlandsavtalet. Det är felaktigt. Lagrådet har prövat de fyra följdlagar som ska ändras – trafikskadelagen med flera. Det är en helt annan sak. Lagrådet har inte mandat att pröva själva avtalet. Det är en stor brist.

Om det är goda juridiska överväganden som har fått SD att vända eller om det är att de vill göra sig regeringsfähiga visavi Hans Wallmarks moderater får de svara på själva. Men jag tycker att det är anmärkningsvärt. Titta på Natos track record när det gäller krigsoperationer – allt från bombningarna i Serbien till kriget i Libyen och kriget i Afghanistan! Har resultatet blivit fred, avspänning och lyckligare folk där, eller har det blivit just de flyktingkatastrofer som vi nu får skörda frukterna av?

Sedan får man inte glömma att Natos verkliga överbefälhavare inte är Jens Stoltenberg utan USA:s president. Det är intressant att konstatera att Donald Trump nu leder i opinionsmätningarna. Jag undrar om det inte ger lite kalla kårar att tänka sig att det är en organisation vi ska samarbeta allt närmare med.

Jag skulle, om jag hade några minuter eller kanske betydligt längre tid, kunna räkna upp alla de försyndelser som jag tycker att USA och Nato har gjort sig skyldiga till för att lite grann skapa en motbild till den berättigade

kritik som Ryssland gång efter annan får i denna kammare för sina folkrättsbrott. Att den ena sidan begår brott gör inte den andra sidan till änglar – det tycker jag är ganska självklart.

Därför är fortsatt svensk alliansfrihet – på papperet och i verkligheten – det viktigaste säkerhetspolitiska instrument vi har.

Anf. 33 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Jag vet att Stig Henriksson på många sätt är en hedersman. Vi tycker väldigt olika, men jag tvivlar inte på hans bakomliggande syften och tänker inte ifrågasätta dem.

Men, herr talman, bilden som målas upp av USA och Ryska federationen som lika goda kålsupare är precis den bild som Moskva vill få förd ut i Sverige och i västvärlden. Därför är den felaktig. Återigen: Jag ifrågasätter inte bakgrunden eller syftena, men jag vill varna för att använda den typen av argument.

Det här världlandsavtalet är en juridisk bas. Det består av olika saker som reglerar tull, ersättningar och skatter när man för in och för ut. Det är det som är grunden för det hela. Det Henriksson och en del andra motståndare målar upp är någonting oerhört mycket större som inte är på plats. Därför vill jag än en gång verkligen understryka: Det här är inte ett medlemskap light. Det här är inte en 25-procentig anslutning till Nato. Det här är någonting annat för att reglera och underlätta för Sverige att ge stöd och ta emot stöd.

Sedan är det så att det finns ett avstånd mellan oss, inte bara fysiskt här i kammaren utan också mellan våra två partier. Henriksson är mot ett svensk Natomedlemskap. Jag är för. Men det här är inte på något sätt en ersättning i stället för eller ett alternativ till medlemskap. Däremot är det bra i sig. Det är därför jag är för det.

Jag tror, herr talman, att vi kommer att få fortsätta debattera ett svenskt Natomedlemskap, och i den debatten är det väl lätt att tro att Henriksson och jag hamnar på olika sidor.

Anf. 34 JAKOP DALUNDE (MP):

Herr talman! Den svenska militära alliansfriheten är viktigare än på länge. I en tid när spänningarna i Europa ökar drastiskt bidrar Sverige som militärt alliansfri nation till att motverka ökad militär upptrappning och instabilitet.

Under det senaste året har flera röster höjts för ett medlemskap i militäralliansen Nato. Det vore fel väg att gå. Sverige ska samarbeta nära med andra länder för att främja fred och frihet, men vi är och ska förbli militärt alliansfria. Tydlighet och långsiktighet måste vara ledstjärnor för Sveriges säkerhetspolitik. Så främjar vi bäst fred, säkerhet och stabilitet i vårt närområde.

En aktiv och ansvarsfull utrikespolitik, vårt medlemskap i EU, deltagande i internationellt samarbete samt en egen trovärdig försvarsförmåga är våra viktigaste verktyg för att främja vår egen suveränitet, självständighet och territoriella integritet. Med denna strategi bidrar vi på bästa sätt till långsiktig stabilitet i vår del av Europa.

Herr talman! Vår militära alliansfrihet ger oss handlingsfrihet att i varje given situation agera på det sätt som bäst gagnar avspänning och en fredlig utveckling. Den bidrar också till vår egen säkerhet.

För att värna vår egen försvarsförmåga och vår förmåga att bidra effektivt i internationella fredsfrämjande insatser är det viktigt att vi övar och samarbetar med andra. Därför utvecklar regeringen framför allt vårt försvarssamarbete med Finland. Vi samarbetar även bredare inom Norden, runt Östersjön, med Natos Partnerskap för fred, med USA och med en mängd andra länder och organisationer.

Utvecklingen sedan kalla krigets slut har resulterat i att det i dag är Natos militärtekniska standarder som utgör grunden för samverkan mellan länder när det gäller avancerade övningar. Att vi genom deltagande i sådana övningar ser till att vårt försvar fungerar väl tillsammans med Natos system och strukturer är därmed en praktisk förutsättning för att vi ska kunna ha ett effektivt samarbete i EU:s eller FN:s fredsfrämjande insatser i olika krisområden.

Herr talman! Inför varje internationell militär övning i Sverige sker ett omfattande juridiskt förarbete för att hantera frågor om exempelvis tullar, försäkringar, skyddsobjekt, straff och skatter för samarbetspartner från andra länder som deltar. För att förenkla och effektivisera denna process har Sverige tecknat ett avtal om värdlandsstöd med Nato.

Vad är då värdlandsstöd? Jo, det är ett sammanfattande begrepp på det stöd som ges av en stat till stater som deltar vid exempelvis en övning i värdlandet. Det sker efter en inbjudan – *endast* efter en inbjudan – från värdlandet.

Värdlandsstöd förutsätter avtal som reglerar relationen mellan aktörerna. Förberedelserna underlättas genom generella samförståndsavtal som detta avtal. Det handlar om övergripande ramavtal med grundläggande principer. Men även efter att ett sådant ramavtal har ingåtts måste man alltid fortsatt, inför varje enskild aktivitet, exempelvis en övning, teckna avtal inom ramen för de vidare avtalen.

Avtalet om värdlandsstöd är alltså inte ett avtal som gör Sverige till ett värdland. Värdland har vi varit tidigare i historien, när andra länder har deltagit i övningar hos oss, och värdland kommer vi också att vara i framtiden, även om vi inte har ett avtal om värdlandsstöd.

Ett avtal om värdlandsstöd innebär bara att efter det att vi har fattat ett nationellt beslut att inbjuda till en övning och Sverige därmed är ett värdland, har vi ett ramavtal som reglerar vilken typ av stöd ett deltagandeland kan förvänta sig.

Avtalet syftar till att i förväg reglera situationer som kan uppstå när militär personal deltar och militär materiel används i en aktivitet eller en övning, exempelvis vad som gäller vid ett haveri eller vilket land som har jurisdiktion om det uppstår en rättslig problematik inom ramen för en övning.

Jag vill understryka att det även förståsvis är regeringen som beslutar om huruvida utländsk trupp ska bjudas in till Sverige och vilken materiel som får införas. Inget av det som sker inom ramen för värdlandsavtalet kan ske på annan grund än genom en svensk inbjudan från regeringen. Den militära alliansfriheten och dess principer rubbas inte i någon mening eller på något sätt.

Ett avtal om världlandsstöd kommer inte heller att påverka det faktum att det varken är eller kommer att vara tillåtet att införa kärnvapen på svenskt territorium. Detta har Sverige i decennier markerat för omvärlden. Den svenska positionen att inte förvärva kärnvapen och att inte tillåta att sådana vapen placeras på svenskt territorium eller medförs av gästande stridskrafter har förmedlats på ett otvetydigt sätt i olika sammanhang och forum, exempelvis genom tal i FN:s generalförsamling. En gästande stat är folkrättsligt förpliktad att följa de villkor som Sverige uppställer för besöket. Detta följer bland annat av den folkrättsliga suveränitetsprincipen. Det framgår även mycket tydligt i den proposition riksdagen nu har att ta ställning till.

Herr talman! Vi intensifierar nu arbetet för en värld fri från kärnvapen. Regeringen har nyligen gett den återupprättade Folkrätts- och nedrustningsdelegationen i uppdrag att pröva en svensk anslutning till den så kallade humanitära utfästelsen – en allians av länder som verkar för ett internationellt förbud mot kärnvapen. Regeringen gör också en storsatsning på fredsdiplomati för att ytterligare stärka Sveriges arbete med att förebygga och stävja konflikter. Det handlar om en långsiktig satsning för att upprätta en grupp med specialinriktade diplomater som fokuserar på konfliktlösning och medling. Syftet är att Sverige ska stärka sin profil när det gäller just konfliktförebyggande, vilket är en del i regeringens feministiska utrikespolitik.

Dagens oroliga värld behöver fler, inte färre, regeringar som vågar formulera visioner om fred, säkerhet och internationell nedrustning. Detta är ett av många skäl till att Miljöpartiet står bakom regeringens sammantagna försvars-, säkerhets- och utrikespolitik. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 35 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Jakop Dalunde behöver inte övertyga mig om värdet och vikten av att bifalla utskottets förslag till beslut om att anta världlandsavtalet med Nato. Däremot verkar han behöva övertyga sina egna partifränder.

I morse kunde vi i Dagens Nyheter se en debattartikel om vikten och värdet av konstitutionella krumbukter för att försöka vilandeförklara ärendet. Den var undertecknad av riksdagsledamöterna Jabar Amin, Annika Lillemets, Valter Mutts och Carl Schlyter, alla från Miljöpartiet. Tidigare har ledamöten Jan Lindholm också uttalat sin starka kritik mot världlandsavtalet. Det är fem miljöpartistiska riksdagsledamöter.

Herr talman! Jag tror att den miljöpartistiska gröna gruppen här i Sveriges riksdag har 25 ledamöter. Det innebär att 20 procent av den gröna gruppen nu aktivt argumenterar emot det som är regeringens position. Är det rimligt?

Vad säger detta om det parlamentariskt redan väldigt svaga regeringsunderlaget? Dessutom har vi samarbetspartiet Vänsterpartiet, som öppet går emot världlandsavtalet och som med alla till buds stående medel önskar förhindra och försvåra. Vad säger detta om Sveriges regering när det gäller en av de absolut viktigaste frågorna, nämligen försvars- och säkerhetspolitiken?

Herr talman! Dessutom vore det intressant att höra Jakop Dalunde reflektera lite grann kring de argument som framförs från gröna ledamöter

mot världlandsavtalet. Och i huvudet kan man då höra ljudet av försvarsministern, som i en DN-intervju säger: När jag ser alla felaktiga påståenden i detta ärende undrar jag i vems intresse denna ständiga felinformation ligger.

Vill Jakop Dalunde lite grann utveckla regeringsunderlagets samlade politik på det här området?

Anf. 36 JAKOP DALUNDE (MP) replik:

Herr talman! Tack, ledamot Wallmark, för frågan! Jag kan väl säga så här: Det är inte någon hemlighet att om Miljöpartiet hade fått en egen majoritet vid ett riksdagsval och bildat en egen illgrön regering hade det kanske inte legat överst på vår lista över reformer, som vi ser för Sverige, att ta fram ett sådant här avtal.

Med detta sagt vill jag framhålla att jag verkligen ser meriter av att den svenska försvars- och säkerhetspolitiken vilar på bred grund i Sveriges riksdag och att det finns ett brett stöd bakom den. Försvarsberedningen landade för två år sedan i att Sverige ska ha ett sådant här avtal, och det fanns ett brett stöd bakom de slutsatserna i Försvarsberedningens rapport. Mot den bakgrunden har mitt parti efter beslut i riksdagsgrupp och parti-styrelse valt att ställa sig bakom att Sverige ska ha ett sådant avtal. Vi ser nämligen meriter av att försvars- och säkerhetspolitiken har ett brett stöd i Sveriges riksdag.

Anf. 37 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Jakop Dalunde har alldeles rätt. Försvarsberedningen skrev det 2014 i bred enighet. I de särskilda yttranden och reservationer som fanns tror jag inte att det var något parti – då har jag räknat in Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet – som argumenterade mot världlandsavtalsskrivningarna. Åtta partier stod bakom det, precis som Jakop Dalunde har sagt. Då är min fråga till Jakop Dalunde: Har inte Jabar Amin, Annika Lillemets, Valter Mutt, Carl Schlyter och Jan Lindholm läst det? Har inte 20 procent av den gröna gruppen här i riksdagen läst det?

Herr talman! Just försvars- och säkerhetspolitik är ett fundament för en regering. Då är det rätt anmärkningsvärt att det redan väldigt svaga parlamentariska underlag som regeringen vilar på blir än svagare när det på det här sättet faller ifrån kanske 20 procent av den gröna gruppen. Jag vill vara väldigt tydlig med att försvars- och säkerhetspolitik är viktigare än att man har dagsnoteringar när det gäller den. Det har vi också sett nu under de här dagarnas förpostfäktning om huruvida det ska vara vilandeförklaring eller inte.

Min fråga är: Varför har Jakop Dalunde och försvarsminister Peter Hultqvist kapitalt misslyckats med att övertyga 20 procent av den gröna riksdagsgruppen?

Anf. 38 JAKOP DALUNDE (MP) replik:

Herr talman! Valresultatet 2014 medförde ett väldigt svårt parlamentariskt läge. I den situationen tycker jag att försvarsminister Hultqvist agerade väldigt resolut. Han bjöd in till breda samtal för att säkerställa att försvars- och säkerhetspolitiken skulle ha ett brett stöd i Sveriges riksdag. Vi satt i långa förhandlingar kring detta – ledamot Wallmark var med i de samtalen.

Jag känner en stor stolthet. Även om jag och mitt parti kanske inte tycker att varenda formulering i den proposition som man till slut landade i är den absolut bästa sätter jag ett mycket högt värde på att vi i detta svåra parlamentariska läge lyckades samla 76 procent av Sveriges riksdag bakom vår försvars- och säkerhetspolitik. Det är också det som har motiverat vårt ställningstagande.

Anf. 39 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Jag har en liten fundering. Den 28 augusti 2014 skrev dåvarande språkröret Åsa Romson att Miljöpartiet var väldigt bekymrat över diskussionen om världlandsavtalet. Nu är Miljöpartiet, som parti, som bekant i praktiken för världlandsavtalet.

Jag vill betona att jag inte tycker att det är någon skam att ändra sig. Om man får ny information och bättre signaler och om omvärlden förändras ska man naturligtvis ändra sig. Jag kan påminna om att Thage G Petersson, som var socialdemokratisk försvarsminister när vi gick in i Partnerskap för fred, i dag säger att han aldrig hade förordat ett medlemskap om han hade känt till utvecklingen. Han har nämligen sett vad som har hänt. George F Kennan, en av de största kalla krigarna, kanske en av de kallaste, har svängt när det gäller synen på utvidgningen av Nato. Han menade att ett expanderande Nato skulle bli det mest ödesdigra misstaget i amerikansk politik efter kalla kriget. Det sa han redan före utvidgningen. USA:s förra försvarsminister beklagar i sina memoarer att man utvidgade Nato österut, med de förväntade reaktionerna och det allt kallare kriget. Det är alltså ingen skam att ändra sig.

Men jag har en fråga. Det är kul med enighet, och det är naturligtvis bra med enighet. Men vad är det som har fått Miljöpartiet att nu släppa inte bara språkröret utan även sina stora bekymmer över världlandsavtalet? Jag vill inte tro att det är regeringsposterna i sig. Det måste ligga någon analys bakom detta som gör att ni nu är för det världlandsavtal som skapade stora bekymmer för mindre än två år sedan. Vilken analys ligger bakom detta?

Anf. 40 JAKOP DALUNDE (MP) replik:

Herr talman! När det gäller analysen bakom beslutet att Sverige borde ha ett sådant här avtal och resonemangen kring det var det en diskussion som ägde rum i Försvarsberedningen. Det var där man hade en omfattande och lång process med många diskussioner, och man blandade in experter. Som en del i det arbetet landade man i en rekommendation att Sverige skulle ha ett sådant här avtal.

Jag skulle säga att det var ett viktigt fundament i förutsättningarna för att vi skulle kunna ha en inriktningsproposition för de kommande fem årens försvars- och säkerhetspolitik att det fanns en bred majoritet bakom detta, och en förutsättning för det var att man implementerade innehållet i Försvarsberedningens rapport. Det är bakgrunden till att Miljöpartiet ställer sig bakom propositionen.

Anf. 41 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Nu blir jag egentligen mer förundrad. Var de bekymmer som Åsa Romson, dåvarande språkrör, lyfte fram strax före valet 2014 bara spel för galleriet inför valet? Jag undrar hur det kommer sig att hon

inte redan då, med tanke på Forsvarsberedningens rapport, kunde säga: Ja, men vi är för det här. Vi har sett ljuset.

Prot. 2015/16:111
25 maj

Anf. 42 JAKOP DALUNDE (MP) replik:

Herr talman! Det är kanske främmande för vissa partier att resonera så. Men för mig är det så här: I valrörelsen berättar man för väljarna hur man själv skulle vilja förändra världen utifrån sitt eget perspektiv. Efter valet har man att ta ansvar för de faktiska konsekvenserna av det parlamentariska läget.

Jag är stolt över att Miljöpartiet i det läget valde att ta ansvar. Även om vi inte får igenom vår politik på varje sakområde valde vi att ta klivet in i regeringen för att ta ansvar. Vi menar att alternativet till att göra det hade varit mycket värre. Därför känner jag stolthet över att vi har varit med och tagit ansvar i detta svåra läge, även om det innebär att vi inte får igenom vår politik på alla områden.

Anf. 43 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Att de borgerliga partierna förespråkar detta avtal förvånar mig inte. Jag blir dock förvånad över att Socialdemokraterna backar upp det. Ännu mer förvånad blir jag över att Miljöpartiet gör det. Men mest förvånade måste ändå Jakop Dalundes egna partikamrater runt om i landet vara.

I inledningen av avtalet står det att avtalet är bra i såväl fredstid, kris och nödläge som konflikt och bland annat handlar om gruppering av transport till stöd för Nato. Tror Jakop Dalunde och Miljöpartiet verkligen att Sverige, om Nato befinner sig i ett konfliktläge och begär av Sverige att nyttja det här avtalet, kommer att säga att det inte passar just nu – särskilt om vi skulle ha en borgerlig regering, där alla partier är för ett Natomedlemskap och är positiva till Nato?

Om det nu är så att ett konfliktläge uppstår och Nato hamnar i en konflikt, förstår inte Jakop Dalunde då att Natoförband på svenskt territorium utsätter Sverige och svenska folket för enorma risker? Tror Jakop Dalunde då att den part som Nato befinner sig i konflikt med kommer att säga att Sverige anfaller vi inte? Sverige slår vi inte till emot, för ni är alliansfria. Måhända har ni Natoförband där som riskerar att slå emot oss, men Sverige är alliansfritt, så er slår vi inte emot.

Givetvis är det så att man kommer att bekämpa de Natoförband som finns på svenskt territorium, och därmed har man dragit in Sverige och svenska folket i krig och konflikt. Dessutom är det ingenting som förhindrar att en angripare skulle slå till med kärnvapen mot svenskt territorium, och det tror jag inte ligger i Miljöpartiets intresse.

Vilken analys gör egentligen Jakop Dalunde av det här avtalet? Det skulle jag gärna vilja veta. Vad är det man gör för säkerhetspolitisk analys om man inte förstår att här utsätts Sverige och svenska folket för enorma risker?

Anf. 44 JAKOP DALUNDE (MP) replik:

Herr talman! Tack för frågan! Det här avtalet i sig självt påverkar inte på något sätt beslutsprocesserna inför att bjuda in ett annat land till Sverige

*Samförståndsavtal
om världsstöd*

– inte på något sätt. Ja, det förenklar de administrativa och juridiska processerna efter ett sådant beslut, men det påverkar inte *hur* ett sådant beslut skulle äga rum.

I det scenario som ledamoten Söder målar upp, att en sådan fråga skulle komma vid en kris, finns det alla politiska möjligheter i världen att fatta det beslut som ledamoten Söder är rädd för även utan ett sådant här avtal. Det här avtalet förändrar inte den beslutsprocessen på något sätt, och därför ändrar inte detta avtal den svenska militära alliansfriheten på något sätt.

Anf. 45 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Det scenario jag målar upp är tyvärr fullt realistiskt. Så kan mycket väl ske. Det här avtalet är ju inte ensidigt tecknat så att det är Sverige som varenda gång säger till Nato: Nu får ni komma hit. Visst, det står att ett nationellt beslut ska fattas, men det kan också ske via ombud och så vidare. Riksdagen har inga sådana möjligheter att påverka det, utan det kan vara regeringen, till exempel en borgerlig minoritetsregering där alla är Natoförespråkare, som fattar de här besluten, eller ombud som är utsedda av regeringen.

I fredstid, som vi oftast pratar om när vi pratar om det här avtalet, är det kanske jättebra att tänka sig att samöva. Men det här rör också konfliktläge. När ett avtal väl finns på plats och Nato i ett konfliktläge säger att man vill utnyttja det avtal som har tecknats med Sverige, då tror inte jag att Sverige ska säga att de inte får komma hit.

Tror verkligen Jakop Dalunde att Sverige kommer att stå emot Nato i ett sådant läge? Nej, det kommer man inte att göra, utan man kommer att acceptera att Nato sätter upp sina baser, transporterar trupper genom Sverige och så vidare, och när väl Natoförband finns på svenskt territorium kommer också en angripare att angripa dessa förband för att bekämpa dem.

Det är uteslutet att något annat skulle ske. Det är uteslutet att en angripare skulle säga: Nej, just det! Sverige är alliansfritt, så vi bekämpar inte Natoförband på ert territorium utan först när de lämnar det.

Det här visar återigen att man saknar analysförmåga. Man har inte gjort någon analys eller konsekvensutredning över huvud taget i det här avtalet, och inget parti förutom Sverigedemokraterna och eventuellt Vänsterpartiet, som också inser allvaret i detta, verkar heller ha gjort det.

Det förvånar mig att ni i Miljöpartiet är beredda att också kunna få hit kärnvapen. Hur skulle den kontrollen se ut? Av taktiska skäl berättar inte Nato var de placerar olika sorters vapen.

Hur ska den här kontrollen se ut, Jakop Dalunde? Hur ska Sverige kontrollera att Nato inte placerar kärnvapen på svenskt territorium när de inte avslöjar vad de gör? Ju skarpare läget är, desto mindre benägna kommer de dessutom vara att berätta det.

Anf. 46 JAKOP DALUNDE (MP) replik:

Herr talman! Alla aspekter av den problematik som ryms i det scenario som här målas upp existerar med eller utan ett avtal mellan Sverige och Nato om världlandsstöd. Sverige har tagit emot övningar tidigare och kommer att ta emot övningar i framtiden, med eller utan ett sådant här avtal.

Den inspektionsrätt som det refereras till existerar inte i dagsläget, med eller utan ett sådant här avtal. Scenariot runt vad som skulle hända vid en

borgerlig regering om en sådan här fråga skulle komma upp existerar med eller utan ett sådant här avtal.

Om ledamoten Söder är bekymrad över ett sådant arbete kan jag snarare tycka att man inte borde vilja ha en borgerlig regering.

Anf. 47 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! I fredags befann jag mig i Tbilisi i Georgien vid ett taggtrådsstängsel, där jag mötte en 83-årig man som en morgon hade vaknat och upptäckt att hans marker hade försvunnit. Någon hade tagit över med rysk hjälp.

I Georgien diskuterar man, brett politiskt, medlemskap i Nato. Man hoppas och önskar – alla utom de ryskinspirerade partierna. Och de finns.

Det är ett litet land. Medborgarna har upplevt hur 20 procent av deras territorium ockuperats. Runt 300 000 medborgare har drivits på flykt internt i landet. Den regering som nu finns söker tydligt tala med Ryssland och Rysslands ledning. Men ingen lyssnar.

För tre veckor sedan rullades ny taggtråd ut, och en by delades. Förra sommaren var det 105 byar som helt plötsligt inte längre var en del av Georgien utan ockuperad mark. I sommar, som av en händelse, planeras i Sydossetien för en ny folkomröstning å la Krim om att ansluta sig till Ryssland.

Jag hör debatten om Natoutvidgning i den här kammaren. Men jag tycker att vi borde fokusera mer på vad som verkligen händer och som skapar problem för människor på vår kontinent, nämligen Rysslands utvidgning, hur man krypande griper efter ny mark och nya områden.

Det låter som om ett Natomedlemskap är något som pådyvlas någon. Jag har inte hört någon som har känt så. Montenegro driver starkt på för att få bli den 29:e medlemmen och ska nu få bli medlem. Georgien är jättebesvikna över att inte få den möjligheten nu i Warszawa. De söker säkerhet, därför att de möter sina medborgare som säger: Hur långt ska Ryssland få gå och ta våra byar, våra jordbruksmarker? När sätter ni stopp?

De känner att tröskeln inte finns. Tröskeln saknas, och de är ett litet land.

Norge, Danmark och Island är Natomedlemmar. Finland har ett världsavtal utan beslut i sin riksdag. Det gäller redan, för de hade redan den lagstiftning på plats som vi nu måste justera.

Det handlar om solidaritet. Det handlar om att inte bara tala om solidaritet utan att faktiskt också kunna ställa upp om någonting händer.

Det handlar inte om att angripa. Det handlar om att försvara och försöka bygga säkerhet tillsammans med andra, precis det som denna kammar i bred enighet har uttalat tidigare.

När Sverige säger, vilket vi har gjort i bred enighet så här långt, att vi är solidariska med våra grannar om något händer hoppas jag att vi menar det. Men när jag hör denna debatt tycker jag att man får anledning att tvivla på en del håll. Tvivlar gör också våra grannar. De säger: Ja, ni säger solidaritet i vackra tal till oss, men varför vill ni inte garantera den?

Våra grannar – alla utom Finland – är medlemmar i Nato. De upplever Sverige som den svaga länken, en tröskellös länk som hotar deras säkerhet. För vår del, från Centerpartiets sida, har vi därför tagit ställning. Vi vill inleda en process för medlemskap i Nato tillsammans med Finland. Vi har gjort det med en del förbehåll, som också Norge och Danmark har.

Herr talman! Det beslut som jag hoppas att vi ska fatta i dag och den debatt som detta handlar om rör inte medlemskap, hur gärna jag än hade önskat att vi hade haft det som en beslutsfråga. Det handlar inte om Nato-medlemskap. Det handlar om ett värdlandsavtal och om att få ordning och reda i hur vi arbetar med varandra, ungefär som vi redan har antagit när det gäller militärt samarbete.

Jag hör i debatten, herr talman, om risk för att vi ska bli indragna i krig. Ja, men inte kommer det att vara Norge som drar in oss, utan det bygger på om Ryssland väljer att fortsätta sin expansionism. Då kommer vi att bli indragna, oavsett om vi har egen försvarskapacitet och förmåga, träning, värdlandsavtal eller något annat. Vi befinner oss nämligen där vi befinner oss i världen. Sverige är medlem i EU, och vi har därmed tagit på oss ett solidariskt ansvar för våra medlemsgrannar.

Det sägs att om vi antar värdlandsavtalet skulle det bli problem för våra fredsinsatser och vår förmåga att verka. Jag önskar att fler hade kommit på vårt seminarium i går, då vi hade bjudit in Norge för att diskutera hur man kan jobba mer aktivt för fred som medlem i Nato. Ingen av dem som deltog där hade någonsin hört en fråga om Natomedlemskap när det gäller deras förmåga att vara med som en aktör i konflikter för att lösa och medla.

Herr talman! Det är en spökdebatt som vissa försöker driva. Om jag inte hade misstänkt att jag skulle bli avklubbad, herr talman, hade jag nästan tänkt ta på mig en spökdräkt för att skrämmas lite mer. Det är just vad man försöker göra när man målar upp allt möjligt med värdlandsavtalet.

Alliansfriheten påverkas inte, och kärnvapenfrågorna påverkas inte. Det handlar som sagt om att höja trösklar och förstärka vår förmåga att se och ta emot hjälp. Det ska vi göra med detta avtal. Min kollega Daniel Bäckström kommer att gå in mer på försvarsperspektiven i detta.

Minoritetsbordläggning hoppas jag inte att det blir. Det är en häpnadsväckande tanke att hänvisa till kap. 2, som handlar om frihet. Detta handlar om att försvara svenska intressen och svenska medborgares möjligheter att få uttrycka sig och vara fria. Om det är någon som hotar friheten och kap. 2 är det den ryska aggressionen och den väg som Ryssland har valt.

Herr talman! När vi pratar lagstiftning ska jag bara kort beröra trafikskadelagen. I dag heter det i vår trafikskadelag att "regeringen kan föreskriva undantag från trafikförsäkringsplikt beträffande ... motordrivet fordon som tillhör viss främmande stat". Med det lagförslag som nu förs fram, herr talman, heter det dessutom: "eller som tillhör ett Natohögkvarter som omfattas av avtal som är i kraft i förhållande till Sverige".

När det gäller förslag om ändring i skyddslagen står det i dag att "områden där en främmande stats militära styrka inom ramen för internationellt samarbete tillfälligt bedriver övningar här i landet" omfattas. Nu lägger man till: "områden där ett Natohögkvarter eller en främmande stats militära styrka bedriver ... verksamhet".

I mina öron låter inte detta som någon stor lagstiftningsrevolution som för oss in i ett Natomedlemskap.

Herr talman! Det är bra med bred majoritet. Jag yrkar bifall till förslaget om värdlandsavtal, för fortsatt samarbete med Nato, för svensk säkerhet och för att värna medborgarnas frihet och skydd i framtiden. Jag yrkar avslag på reservationerna, även vilandeyrkandet.

(Applåder)

Anf. 48 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Jag kan säga till Kerstin Lundgren: Det behövs ingen spökdiräkt – det är tillräckligt skrämmande ändå. Då avser jag naturligtvis inte Kerstin Lundgren, utan värdlandsavtalet.

Kerstin Lundgren tar sats i Georgien. Jag kan hålla med så långt att det nog var ett otvetydigt misstag av Georgien att gå till anfall den 8 augusti 2008, för det gav Putinregimen chansen att slå tillbaka, med alla de följder det har fått. Det skulle man ha aktat sig noga för.

Men sedan har vi den koppling som jag hela tiden efterlyser. Betyder detta att Sverige kanske är nästa mål, på allvar? Saknas det inte ganska många både historiska och andra relevanta parametrar i den jämförelsen för att det över huvud taget ska vara intressant att diskutera Georgien när vi diskuterar ett värdlandsavtal med Nato?

Jag har en annan fundering. Det heter ofta – nästan som ett mantra – att säkerhet bygger vi tillsammans. Det låter rart, tycker jag. Det är bara det att nu betyder detta att vi samarbetar med Nato eller kanske rent av blir medlemmar.

Förr fanns insikten, även i Centerpartiet, att detta betydde ömsesidig säkerhet. Vart har den insikten tagit vägen?

Anf. 49 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Att samtala med Stig Henriksson är alltid spännande.

Det är en bild av ett parti som jag trodde använde solidaritet som ett viktigt värdeord. Jag är lite nyfiken på att höra, herr talman, om Stig Henrikssons solidaritet bara sträcker sig till första maj och till Sverige. Är Stig Henriksson beredd att vara garanterat solidarisk om Baltikum och våra grannar i Norden hotas? Eller är Stig Henrikssons huvudspår att hålla Sverige helt utanför och att Sverige ska försöka gömma sig, för att på det sättet söka skydd?

Herr talman! Jag blev lite förvånad. Menar Stig Henriksson att Georgien inte skulle försöka försvara sitt territorium? Hur långt ska man gå? Ska Georgien också bli en del av Ryssland? Det finns de som vill det. Det finns de som hyllar Stalin, och det finns de som hoppas kunna anslutas till Ryssland på nytt.

De så kallade fredsbevararna, de små gröna männen, som syntes på Krim och som syntes och syns väldigt tydligt på Georgiens territorium, lyssnar inte på Stig Henrikssons ord. Du som har möjlighet och tycker att man ska tala, Stig Henriksson, varför når du inte fram?

Anf. 50 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Det är ändå ett oomtvistat faktum att Georgienkriget startade genom att Georgien gick till anfall den 8 augusti 2008. Det gav Putinregimen chansen att med sina hjälptrupper, stödtrupper och ombud begå de oförrätter de har begått.

Nej, för mig är solidaritet faktiskt inte att föra krig. Solidaritet är någonting helt annat. Jag tror till exempel att balterna med sina historiska erfarenheter och ryskspråkiga minoriteter kan ha grundade skäl för att känna oro. Det förnekar jag inte. Därför bör vi erbjuda balterna stöd, om de skulle bli utsatta för press. Det är däremot naivt att tro att vi skulle kunna ge militärt stöd. Vi har inte den förmågan. Jag tycker att vi ska sluta lura oss själva och även balterna.

Dessutom förstår jag inte ens varför det skulle vara nödvändigt. Baltarna har ju löst alla sina problem; de är med i Nato. Det är ju det som skulle kunna lösa alla våra problem. Då är det märkligt att det inte har löst deras problem.

Det finns många andra sätt. Det finns många fler tangenter på pianot och verktyg i verktygslådan än militärt stöd för att ge stöd och hjälp och så vidare. Debatten är ensidig.

Finlands regering är mycket tydligare. De säger: Nej, ni kan inte räkna med militärt stöd om ni blir angripna. Vi ska ge er stöd på andra sätt. Men vi har 5 miljoner invånare och en lång landsgräns att försvara. Vi har inga vapen eller människor att avvara.

Det kallar jag tydlighet. Det finns som sagt andra verktyg i lådan.

Anf. 51 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Ja, det finns självklart andra sätt att ge våra baltiska grannar stöd och hjälp än att gå i krig. Det kan jag hålla med om. Vi vill absolut inte se ett krig. Vi vill avveckla kärnvapen. Vi vill se en fredlig utveckling. Men vår bedömning är att vi för att nå dit måste höja trösklarna och göra kriget dyrare, ifall någon skulle vilja försöka gå den vägen.

Det beror på Rysslands agerande. Vi hoppas få se en annan utveckling. Men vi är inte där. Då måste vi stärka och inte vara den svaga länken för våra baltiska grannar. Vi hjälper inte våra baltiska grannar på något alternativt sätt just nu. Om vi inte vill ha ett världlandsavtal som visar att vi åtminstone kan vara med, och om vi inte heller blir Natomedlemmar, är vi den svaga länken. Då bjuder man in tjuven – som det brukar heta. Det ska vi inte göra. Vi ska stärka varandra genom att vara tydliga i vår säkerhetspolitik. Vi ska stärka varandra genom att ha högre trösklar och därmed förmåga och kapacitet att svara och skydda våra friheter och våra värden.

Herr talman! Vänsterpartiet och även Sverigedemokraterna utgör en säkerhetsrisk för Sveriges medborgare när de agerar som de gör.

Anf. 52 ALLAN WIDMAN (L):

Herr talman! Vi lever i en synnerligen farlig tid. Många forskare på rysk politik menar att Ryssland nu förbereder sig för krig. Man ställer om sin ekonomi, man fyller upp sina förråd och man genomför sina mobiliseringsövningar. För några månader sedan fick president Vladimir Putin en fråga i rysk tv om kriget kan undvikas. Det var mot bakgrund av det försämrade omvärldsläget. Han svarade: Jag hoppas det.

Det tror jag att vi alla hoppas.

I dag är dock en bra dag. I dag ökar svensk nationell säkerhet, i och med att riksdagen med all sannolikhet kommer att anta de lagstiftningsförslag som föranleds av det så kallade världlandsavtalet. Med det avtalet kommer Sverige att ha bättre möjlighet att få hjälp av Nato vid kris och vid krig. Men det är viktigt att understryka att Nato inte har någon skyldighet att försvara de som inte är medlemmar i alliansen.

Debatten har så här långt skiftat mellan två grundläggande åsikter. Den ena, som framförs av socialdemokrater och miljöpartister, är att detta handlar om teknikaliteter. Det är på sitt sätt sant. När jag hör Kerstin Lundgren citera lagparagrafer om trafikförsäkringsfrågor inser jag att det ligger mycket sanning i det påståendet.

Vi har också en opposition, bestående av sverigedemokrater och vänsterpartister, som menar att det här är ett sluttande plan på väg mot ett medlemskap i Nato. Även den sidan har poänger i sin argumentation.

Vi kan titta tillbaka på några år då Sverige har blivit medlemmar i Partnerskap för fred och då vi har kommit att ingå i Natos snabbinsatsstyrka, NRF. Vi tillhör numera Enhanced Opportunity Programs, som är det mest exklusiva partnerskapsallskapet som finns i Nato. Och vi står här i dag i begrepp att justera vår lagstiftning efter världlandsavtalet.

Herr talman! Det är givet att alla de här stegen är förenade med signal-effekter av säkerhetspolitisk natur. Det är min bedömning att det är ganska länge sedan den svenska militära alliansfriheten hade riktig trovärdighet. Jag kan bara konstatera att den nu sittande regeringen navigerar in Sverige i ett säkerhetspolitiskt ingenmansland. Å ena sidan har vi inte trovärdigheten för alliansfriheten. Å andra sidan saknar vi de försvarsgarantier som följer med ett Natomedlemskap.

Det förvånar inte mig på något sätt att Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna helt avvisar varje tanke på det avtal som nu ska slutas. Båda partierna är helt isolationistiska. De ägnar sig gärna och länge åt navel-skådning.

Sverigedemokraterna har sedan de kom in i Sveriges riksdag sagt nej till EU, nej till euro och nej till Nordic Battlegroup. I det fallet var motiveringen att Nordic Battlegroup inte var tillräckligt nordisk. Den innehöll baltiska och irländska inslag. Därför valde man att avstå från det. Man säger också nej till internationella övningar för svensk väpnad trupp utomlands.

Vänsterpartiet har suttit i Sveriges riksdag under väsentligt längre tid. Därmed är deras lista på nej tack till internationella samarbeten oändligt mycket längre. Det handlar inte bara om europeiska samarbeten. Det handlar om allt från att säga nej till medlemskap i OECD till att till och med avstå från medlemskap i Nordiska rådet.

Herr talman! Det är alldeles uppenbart som min gamle fransklärare sa: Les extrêmes se touchent – ytterligheterna ligger så nära varandra att de till och med snuddar vid varandra.

Vänsterpartiet har lämnat in ett skriftligt yrkande om vilandeförklaring. Grunden för ansökan om vilandeförklaring är att våra medborgerliga fri- och rättigheter, närmare bestämt den personliga rörelsefriheten enligt 2 kap. i regeringsformen, kommer att inskränkas av världlandsavtalet.

Jag vill påminna om att det är mycket små delar av det svenska territoriet som utgörs av militära övningsområden. Dessvärre är aktiviteten i dessa övningsområden inte särskilt imponerande.

Den enda gången man kan tänka att Natoförband i större skala kommer att uppträda på svenskt territorium är om krisen eller kriget är här. Då, herr talman, finns det inget bättre skydd för de svenska grundlagsenliga medborgerliga fri- och rättigheterna än att Nato är närvarande på svensk mark.

Jag noterar, precis som ledamoten Wallmark, att Vänsterpartiet är en del i regeringsunderlaget. Jag finner det förvånande att regeringen och försvarsminister Peter Hultqvist inte på ett mycket tidigt plan har fångat in Vänsterpartiet i den här processen. Jag påstår, med utgångspunkt i Göran Perssons gamla konstaterande, att säkerhetspolitiken är kärnan i varje regering.

Mot denna bakgrund påstår jag att det har varit oskickligt skött av regeringen att inte kunna fånga in Vänsterpartiet och uppenbarligen inte heller alla miljöpartister.

Sverigedemokraterna har de senaste dagarna slagit rekord i politisk svajighet. I höstas fick vi en kommittémotion som handlade om att stödja ett världlandsavtal för Sverige. Nu med anledning av propositionen motionerar samma kommitté om att vi inte ska ha ett världlandsavtal.

I söndags sa den försvarspolitiska talespersonen Mikael Jansson att man kommer att haka på Vänsterpartiets vilandeförklaring. Två dagar senare säger Jimmie Åkesson tvärtom. Jag kan bara konstatera att Sverigedemokraternas strategi verkar glasklar: If you can't convince the enemy, confuse him.

Världlandsavtalet innebär, som sagt, inte medlemskap. Det innebär en möjlighet till hjälp. Men jag vill samtidigt konstatera, herr talman, att detta avtal innebär att startsträckan för ett inträde i Nato som fullvärdig medlem har kortats avsevärt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Anf. 53 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Jag ska ta upp några punkter.

Allan Widman började sitt anförande med att säga att Ryssland förbereder sig för krig. Det tror jag är alldeles sant. Det gör väl för all del även Sverige? Det är väl bland annat därför som vi har en försvarsmakt och ska återupprätta ett totalförsvar? Det i sig kanske därför inte är så sensationellt. Jag hoppas att Försvarsmakten inte enbart förbereder sig för svamplockning och andra fredliga aktiviteter.

Det är sant och värt all kritik att Ryssland har fyrdubblat sina militärutgifter under 2000-talet. Det är kanske en dröm för Allan Widman, men en mardröm för några av oss andra.

Däremot kanske man någon gång i debatten också bör framhålla att mellan 1991 och 2000, från Sovjetunionens kollaps och till år 2000, minskade Rysslands militärutgifter med häpnadsväckande 93 procent enligt Sipri. Det var under den så kallade nedrostningsperioden. När man talar om en fyrdubbling från den nivån bör man kanske ha med bägge dessa bilder för att se relationerna. Rysslands militärbudget är, som sagt, 10 procent av USA:s och lite mindre än Saudiarabiens andel av världsrustningen. Det är illa nog, men proportionellt ganska lite.

Jag vill inte diskutera teknikaliteter utan håller mig på det sluttande planet i stället. Det är nog svårt att hålla balansen där.

Jag tycker att Allan Widman ger en korrekt information. Alla steg är förenade med signaleffekter, och det är länge sedan vi hade en riktigt trovärdig alliansfrihet. Men är det inget bekymmer att 200 år av alliansfrihet liksom glider iväg utan att vi ens har fattat beslut om det? Det sker bara lite pö om pö. Jag tycker att det är korrekt iakttagelse men fel slutsats.

Jag ska ge Allan Widman rätt i att vi ofta är emot saker och ting. Jag vill gärna ändra på det. Men det är ofta så när man får reagera på andras förslag och inte gillar dem. Men det ska vi försöka jobba bort så mycket som möjligt.

Däremot är vi inte isolationistiska. Det är oförsäkamt att säga det. Vår internationella solidaritet ligger inte i stridsgrupper och militärallianser utan den sker mellanfolkligt, i fråga om flyktingmottagande etcetera.

Anf. 54 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Herr talman! Nu lockar Stig Henriksson mig med en fyrdubbling av det svenska försvarsanslaget. Låt mig säga att Liberalerna på sitt landsmöte i november fattade beslut om att försvarsanslagen på sikt måste vara minst 2 procent av bnp. Det är bara en dubbling, men vi kan börja i den änden.

Sedan har Stig Henriksson utläggningar om Rysslands rustningstakt och hur mycket Ryssland avdelar för försvarsresurser. Det är riktigt att Ryssland är långt ifrån uppe i till exempel USA:s förmåga och USA:s försvarsekonomi. Men det som Stig Henriksson underlåter att begrunda är att de ryska vapnen inte står under demokratisk kontroll. Vi har en förutsägbarhet och en nyckfullhet som har demonstrerats ett antal gånger de senaste åren. Jag tycker att Kerstin Lundgren gjorde en mycket bra uppräknin historiskt när hon pekade på både Georgien och Ukraina. Det är detta demokratiska underskott i Ryssland som i förening med de ökade militära resurserna gör mig djupt orolig.

Sedan säger Stig Henriksson: Ska vi verkligen kasta 200 år av neutralitet över bord?

Herr talman! Då är det ändå min uppfattning att neutraliteten för Sverige har funkad bara när vi har tummat på den. Vi minns alla permittenttrafiken genom Sverige, då tyska förband for kors och tvärs genom vårt land. Vi minns alla baltutlämningen efter kriget.

När vi har blivit utsatta för press har vi aldrig agerat neutralt, och det är inte moraliskt hedervärt att göra det när övergrepp begås mot människor och mot internationell rätt. Det är tyvärr det som Ryssland ägnar sig åt.

Anf. 55 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Jag håller i många stycken med om att Ryssland kränker mänskliga rättigheter, framför allt internt, men också begår folkrättsbrott.

Jag förstår inte att det kan vara så svårt att erkänna USA:s och Natos folkrättsbrott. Varför är det så omöjligt att ha en nyanserad syn? Det betyder inte alls, som någon har antytt, att det är någon kålsuparteori – var sak ska bedömas efter sin art.

Det är ändå ett faktum att USA:s engagemang i krigsoperationer, statskupper och så vidare är ett track record som vida överstiger Rysslands succéer på det området. Detta är inte sagt som något försvar för det som har förevarit utan bara som ett konstaterande rent numerärt. Exempelvis lär USA ha 1 000 militärbaser runt om i världen. Ryssland har två, och ingen av dem ligger i Mexiko, i Kanada eller ens på Kuba – detta apropå att eventuellt känna sig hotad.

Jag vet att Nato 2014 i Cardiff uttryckte att samtliga länders andel av bnp som går till försvarsutgifter bör höjas till 2 procent. Som av en händelse har Liberalerna antagit samma mål. Det tycker jag är intressant.

För den som undrar kan man säga att det innebär att Liberalerna och Nato anser att vi i princip ska fördubbla våra militärutgifter med ytterligare 45 000 miljoner kronor per år. Jag ska inte vara så ofin att jag här börjar diskutera varifrån dessa pengar ska tas. Men jag förstår att det kommer att

gräva djupa hål i många av de välfärdsprogram som vi har. Man kan undra om det ökar eller minskar Sveriges säkerhet att ensidigt satsa på det militära försvaret. Det förvånar mig att Allan Widman, som är en klok person och en erfaren försvarspolitik, så sällan nämner de andra säkerhetspolitiska instrumenten eller de andra säkerhetspolitiska hoten – klimatförändringar och så vidare – som inte bara är något som eventuellt drabbar oss utan som redan är här. Någon gång måste man väl ändå lyfta blicken lite grann och se att det finns många områden som vi behöver arbeta med för att stärka vår säkerhet.

Anf. 56 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Herr talman! Det finns många andra medel för att upprätthålla fred och stabilitet – diplomatiska, politiska, ekonomiska och kanske till och med sociala.

Problemet, Stig Henriksson, är bara när en part i sådana kommunikationer inte lyssnar tydligt och inte medverkar till en ömsesidig dialog. Tyvärr har Ryssland svårt med det.

För bara ett par veckor sedan åt jag lunch med en ordförande för Ryska federationens utrikesutskott. Jag kan konstatera att det är omöjligt att nå fram till ledande ryska politiker. De lyssnar över huvud taget inte på de budskap som vi torgför.

Stig Henriksson gör en lång uppräknig av vilka övergrepp som Nato har begått. Låt mig förtydliga: Såväl operationen i Libyen som den i Afghanistan har skett efter beslut sanktionerade av FN. FN har *urged* Sverige att delta i dessa operationer, och det har Sverige och Nato också gjort.

När det gäller operationerna i Kosovo och i Serbien på 1990-talet är det korrekt att de inte var sanktionerade av FN. Jag vet inte om det är Stig Henrikssons uppfattning att Milošević skulle ha fått fortsätta att göra det som han gjorde i Kosovo eller om han behövde stoppas. När det gäller Libyen tror jag för övrigt att även Vänsterpartiet stödde den svenska insatsen där i åtminstone ett av besluten.

Jag måste invända mot Stig Henrikssons retorik. Han refererar till ett antal amerikanska politiker som säger att det var fel att utvidga Nato. Natos utvidgning är inte ett resultat av vad andra länder bestämmer. Det är ett resultat av att fria och självständiga länder gör sina egna säkerhetspolitiska val. Det hoppas jag att man också har kraft att göra i det här landet.

Anf. 57 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Jag vill först kommentera Allan Widmans befängda påstående att vi skulle vara isolationistiska. Jag vet inte om Allan Widman missade det jag sa i mitt anförande, men vi är till exempel starka förespråkare för ett försvarsförbund med Finland. Vi vill fördjupa samarbetet inom Nordefco, och vi är för internationella fredsoperationer, särskilt i FN:s regi. Vi är för den svenska försvarsindustrins samarbete även med länder utanför EU, som Brasilien och Indien. Det vi motsätter oss är ett svenskt Natomedlemskap.

Jag blir förvånad över den fullständiga avsaknaden av analytisk förståelse som Allan Widman och de borgerliga partierna uppvisar när det gäller säkerhetspolitiska bedömningar. Jag hajar till när Allan Widman säger att det inte finns något bättre skydd än att Nato är här i händelse av kon-

flikt. Det är ju så att Nato, oavsett om ett land är medlem eller inte, förutsätter att landet i sig tar första smällen. Skulle vi gå med i Nato förutsätter Nato att Sverige tar första smällen. Därefter skulle Nato komma till undsättning.

Jag är egentligen inte förvånad över avsaknaden av analytisk förmåga, för en sådan uppvisade man även under de åtta år man satt i regeringen. Man uppvisade en fullständig avsaknad av analytisk förmåga när man monterade ned Försvarsmakten och talade om att det säkerhetspolitiska läget i vårt närområde var stabilt. Det visar att man inte har någon analytisk förmåga.

Som jag sa till Jakob Dalunde måste man ju förstå att vi drar på oss en hotbild om ett Natoförband befinner sig på svenskt territorium och Nato hamnar i en konflikt. Det är ju inte så att en konfliktpart till Nato kommer att säga ”Vi anfaller inte er i Sverige, för ni är alliansfria”, utan givetvis kommer man att slå ut Natoförband på svenskt territorium.

Vi inte är isolationistiska, men vi värnar Sverige och det svenska folket.

Anf. 58 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Herr talman! Jag vidhåller att Sverigedemokraterna är isolationister. Det märks inte bara när man diskuterar försvars- och säkerhetsfrågor, utan det märks på egentligen alla politikområden. Jag hade förmånen att leda EU-nämndens arbete i ett par år under den förra mandatperioden, och jag kan konstatera att Björn Söders partikamrater nästan alltid finner Vänsterpartiet i de frågor som handlar om europeiskt samarbete. Det är precis likadant när det gäller Nato.

Rätt har Björn Söder i ett påstående, nämligen att varje land – även det som är medlem i Nato – självt måste ta första smällen. Den första dagen av krig kommer alla länder att vara på egen hand. Det är därför det är viktigt för oss liberaler att nu försöka medverka till att det svenska försvarsanslaget ökar och till att vi kan återställa en rejäl försvarsförmåga i vårt land. Det är naturligtvis också så att man när man går in i ett kollektivt säkerhetssamarbete inte bara kan leva på det andra stället på bordet. Man måste själv bidra, och därför är det viktigt att inte välja Nato *eller* högre svenska försvarsutgifter utan just välja både och. Då höjer man tröskeln rejält.

Ja, Björn Söder, så är det – jag tror att Ryssland redan har räknat in Sverige på Natosidan. Problemet är att det har skett utan att vi har några försvarsgarantier från Nato, i avsaknad av medlemskap. Visst är det så att Sverige kommer att framstå som mer kontroversiellt när vi blir medlemmar i Nato, om vi blir det. Men det är min bedömning, herr talman, att Ryssland just nu inte respekterar politisk och diplomatisk kommunikation och mjuka medel. Just nu föraktar Ryssland bristen på hårdhet och försvarsförmåga. Det är viktigt för oss att samarbeta.

Anf. 59 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Jag är ledsen att säga det, men Allan Widman saknar ju trovärdighet när han talar om en stark försvarsförmåga. Allan Widman representerade Liberalerna även under den förra och förrförra mandatperioden – under åtta år då man nedmonterade den svenska försvarsförmågan.

Att helt plötsligt göra en kovändning våren 2014, när man ser att omvärlden har drastiskt förändrats, är inte seriöst. Det visar återigen på avsaknaden av analytisk förmåga.

Vi stod redan efter valet 2010 i talarstolen och varnade för att det säkerhetspolitiska läget kan svänga snabbt i vårt närområde och att man därför måste tillskjuta mycket medel till Försvarsmakten så att man kan få upp försvarsförmågan. Det skrattade ju ni åt. Ni sa att det var stabilt. Er försvarsminister stod 2014 på försvarets rikskonferens och sa att det är fortsatt stabilt i vårt närområde, trots att Ryssland hade avslutat sin största militära övning sedan Sovjetunionens fall. Trots brinnande protester på Majdantorget i Kiev stod man och gjorde den analysen. Det är inte seriöst, och Allan Widman var företrädare för den regeringen också.

Är det verkligen Allan Widmans bedömning att den geopolitiska stabilitet vi har haft i närområdet på grund av att vi har stått utanför Nato kommer att fortsätta om vi blir medlemmar i Nato? Gör Allan Widman verkligen bedömningen att ett svenskt Natomedlemskap, som kan få till följd ett finskt Natomedlemskap, inte kommer att påverka den stabilitet vi har här och inte kommer att leda till motreaktioner från andra länder? Tror Allan Widman verkligen att andra länder bara kommer att sitta stilla och titta på?

Så är det ju inte. Det kommer att utsätta Sverige och det svenska folket för risker, och det är vi som ska ta första smällen oavsett om vi har gått med i Nato eller inte. Det här är inte bra för den svenska säkerhetspolitiska linjen och för möjligheterna att hålla Sverige utanför krig och konflikter.

Anf. 60 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Herr talman! Jag har försökt förklara hur Liberalerna ser på de säkerhetspolitiska valen.

Man kan säga att det under alliansåren skedde mycket som man hade kunnat göra på ett annat sätt, inte minst på det försvarspolitiska området. Jag kan konstatera att Liberalerna redan efter kriget i Georgien i augusti 2008 krävde omtag i Försvarsberedningen. Det kom en ny analys, och i det försvarsbeslut som sedan fattades 2009 var det på vårt initiativ som det tillkom en förbandsreserv motsvarande 50 procent av den ordinarie insatsorganisationen och dessutom en viss återmilitarisering av Gotland.

Vid den tidpunkten var Sverigedemokraterna inte inne i Sveriges riksdag, så jag kan bara spekulera i hur deras försvarspolitik hade sett ut. Men, herr talman, vi har på ett mycket tidigt stadium varit varse den olyckliga politiska utvecklingen i Ryssland, som nu parats med en omfattande militär upprustning.

Anf. 61 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Vi ser allt mörkare moln på den säkerhetspolitiska himlen, och vi ser dem också i vårt eget närområde. Vi ser dem över Östersjön i form av olika incidenter; exempelvis minns vi allesammans den ryska påsken då Ryssland övade mot mål i Sverige. Det var dock inte det enda tillfället. Vi ser upprustningen i Ryssland, och vi ser kärnvapenretoriken som blir allt vanligare. Precis som Allan Widman sa är det förberedelser för krig. Vi har också vår egen arméchef som har uttryckt att Sverige kan vara i krig om några år.

Detta inskräper verkligen allvaret och hur viktigt det är att vi talar om de här frågorna och ser till att stärka vårt försvar. Därför är det för Kristdemokraterna en hjärtefråga att arbeta för ett starkare försvar som fungerar och kan ge trygghet till svenska folket. En viktig del i detta är att det vi diskuterar i dag, det vill säga samförståndsavtalet om värdlandsstöd, kommer på plats. Det är viktigt och ett steg i rätt riktning. Det fyller vår solidaritetspolitik med innehåll, och det tydliggör att vi vill både ge och ta emot stöd.

Som framgår av propositionen och betänkandet gäller det inte bara i övningar i fred utan också i kris och krig. Det är ett viktigt steg och ett tydliggörande, men det räcker inte. Sverige borde också ta steget fullt ut och bli medlem i Nato. Då skulle artikel 5 också gälla Sverige. Den innebär att om ett land attackerats är det som att alla länder inom unionen har attackerats. Det skulle även ge Sverige möjligheter att påverka och få information, och framför allt skulle det ge Sverige möjlighet att försvarsplanera tillsammans med Nato.

Det är precis som i en orkester eller ett fotbollslag. När man övar tillsammans på riktigt och planerar ihop kan man se till att det fungerar i verkligheten. Samförståndsavtalet är ett viktigt steg, men vi skulle behöva ta steget fullt ut.

När jag lyssnar på debatten är det några saker jag skulle vilja kommentera. Det gäller Sverigedemokraterna, som säger att samförståndsavtalet medför enorma risker.

I förra veckan hade vi en debatt i kammaren om solidaritetsförklaringen och vårt stöd till Frankrike i samband med den terrorhandling man blev utsatt för. Då framgick det att Sverigedemokraterna vill göra om solidaritetsförklaringen och tydliggöra att Sverige inte ska skicka så mycket som en soldat till Estland, Lettland eller Litauen om de blir angripna. Nu är frågan till Sverigedemokraterna: Vem tror ni ska ställa upp för Sverige om vi agerar på ett sådant sätt och gör sådana utfästelser?

Jag vet att försvarsministern kommer efter mig, och jag vill passa på att ställa en fråga. Det ena av regeringspartierna, Miljöpartiet, opponerar sig aktivt mot samförståndsavtalet. Det är en stor del av regeringen: en femtedel. Betyder det någonting för regeringen att det regeringspartiet så tydligt opponerar sig mot den politik som regeringen står för?

Och när vi nu talar om Nato: Förut var ju syftet med att vi skulle vara alliansfria – eller allianslösa om man så vill – i fred att vi skulle vara neutrala i krig. Men det är väldigt många år sedan vi hade en sådan hållning. När vi nu har gått med i EU och i och med Lissabonfördraget och vår ensidiga solidaritetsförklaring har vi stegvis övergett den hållningen. Vi kommer inte att vara neutrala i händelse av kris eller krig. Vi kommer att agera. Så min fråga till försvarsministern är: Vad är syftet med att vi ska hålla fast vid vår allianslöshet, eller alliansfrihet, när vi ändå inte ska vara neutrala i händelse av krig?

Jag vill avsluta med att påminna om att säkerhet är något som vi bygger tillsammans. Det är ett viktigt steg vi tar i dag, men det bör också följas av ett medlemskap i Nato.

Anf. 62 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Herr talman! Den säkerhetspolitiska situationen i Europa har försämrats. Den ryska aggressionen mot Ukraina bryter mot internationell rätt och

utmanar den europeiska säkerhetsordningen. Den olagliga annekteringen av Krim kan inte accepteras, och Sverige kan inte acceptera aggression som förändrar Europas gränser. Både konflikten i Georgien 2008 och aggressionen mot Ukraina visar att Ryssland är berett att använda militära medel för att nå sina politiska mål. Ryssland har därigenom visat förmåga att utan förvarning snabbt kraftsamla och genomföra komplexa och folkrättsvidriga operationer i sitt omedelbara närområde. Vi kan också konstatera att det förekommer kärnvapenretorik i sammanhanget.

Den militära övnings- och underrättelseverksamheten i Östersjöregionen har ökat, vilket även innebär en ökad risk för incidenter. Rysk militär uppträder mer utmanande runt Östersjön, och kränkningar av Östersjöländers territoriella integritet har skett. Ryska flygplan har vid ett flertal tillfällen agerat oprofessionellt och provocerande. Några exempel:

I mars 2014 är ett civilt passagerarflygplan från SAS nära att kollidera med ett ryskt militärt flygplan som flyger utan transponder i luftrummet nära Kastrup.

I juli 2014 flyger ett ryskt jaktflyg av modell SU-27 bara 10–15 meter från ett svenskt signalspaningsfartyg.

I december 2014 placerar Ryssland inom ramen för en övning ut ballistiska robotar av typen Iskander i Kaliningrad.

I mars 2015 stör ryska örlogsfartyg ett civilt fartyg som håller på att lägga ut en elkabel mellan Litauen och Sverige.

I april 2016 flyger ryska SU-24 vid upprepade tillfällen och väldigt nära det amerikanska fartyget USS Donald Cook.

Även om ett enskilt väpnat angrepp direkt mot Sverige är fortsatt osannolikt måste vi vara beredda på att kriser eller incidenter som även inbegriper militära maktmedel kan inträffa. Och på sikt kan vi inte utesluta militära angreppshot.

Den säkerhetspolitiska terrängen har blivit svårare att navigera i. Situationen kräver försiktighet och ansvarstagande för freden och säkerheten. Därför agerar regeringen långsiktigt för landets bästa.

För regeringen är det viktigt att möta den förändrade säkerhetspolitiska situationen på ett nyktert och balanserat sätt. Enligt utgångspunkten i inriktningsbeslutet för försvarspolitiken, som fem partier i denna kammare ställt sig bakom, bedriver regeringen en försvars- och säkerhetspolitik som vilar på två ben.

För det första investerar vi för att stärka den operativa förmågan i krigsförbanden. För detta ökar försvarsanslagen under perioden med totalt ungefär 17 miljarder. Då ingår de 10,2 miljarder som vi gjorde upp om i försvarsuppgörelsen. Sedan finns det resterande medel från den tidigare regeringen. Efter år av nedskärningar och därmed en försämrad operativ förmåga är detta att betrakta som ett trendbrott.

Den enskilt viktigaste målsättningen under inriktningsperioden är att höja den operativa förmågan och den samlade förmågan i totalförsvaret. Det innebär att vi måste ha krigsförband som är bemannade, utrustade och samövade för att kunna lösa sina uppgifter. Övningsverksamheten prioriteras under inriktningsperioden, och alla krigsförband bör genomföra krigsförbandsövningar.

Inriktningsbeslutet har uttryckt tre särskilda prioriteringar. Vi förstärker den så kallade basplattan i form av mängdmateriel, standardfordon och mörkerutrustning. Vi förstärker den militära närvaron på Gotland genom

att en stridsgrupp organiseras från 2018. Vi har markerat vikten av luftvärnsövningar på Gotland. Denna satsning har också en särskild bäring på de baltiska republikerna. Vi vidtar också en rad åtgärder för att säkerställa vår förmåga att bedriva ubåtsjakt. Vi har beställt en ny generation Jas Gripen-flygplan. Vi beställer också nya ubåtar.

För det andra fördjupar vi, utifrån en militärt alliansfri position, de bi- och multilaterala relationerna med länder och organisationer i vår närhet. Vi fördjupar det nordiska samarbetet inom ramen för Nordefco. Vi fördjupar ett särskilt samarbete med Finland och planerar för att kunna agera gemensamt även bortom fredstida förhållanden. Vi förstärker den transatlantiska länken och samarbetet med USA. Inom ramen för Enhanced Opportunities Programme fördjupar vi även samarbetet med Nato som har en särskild betydelse för säkerheten i Europa.

Sverige bedriver en solidarisk säkerhetspolitik. Det betyder inte att vi kommer att stå passiva om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-land eller ett nordiskt land. När Frankrike efter terrorattentaten i Paris, inom ramen för Lissabonfördragets paragraf 42.7, begärde stöd från EU:s medlemsstater var det självklart för Sverige att ställa upp. Vi stöder i dag Frankrike med strategiskt transportflyg och har för avsikt att även stödja med materiel. Den franske försvarsministern bekräftade senast jag träffade honom på Berga sin tacksamhet för det svenska stödet.

Därigenom har vi visat våra grannländer och övriga medlemsstater i EU att vi menar allvar med den solidaritetsförklaring vi har uttalat.

För att förverkliga den solidariska säkerhetspolitiken måste Sverige ha förmågan att ge och ta emot civilt och militärt stöd. Det samförståndsavtal om världlandsstöd med Nato som riksdagen nu har att ta ställning till är en viktig del i att skapa de legala förutsättningarna och att stärka svensk förmåga att leva upp till de åtaganden riksdagen beslutade om redan 2009. Det är slutpunkten på en process där en bred majoritet av partier har ställt sig bakom behovet av ett världlandsstödsavtal, först i Försvarsberedningen och därefter i inriktningsbeslutet från förra året.

I debatten har det nämnts några saker om inriktningen på svensk försvars- och säkerhetspolitik. Därför vill jag markera att allt vi gör handlar om att förebygga och skapa stabilitet så att konflikter och oro inte uppstår. Det är själva ingångsvärdet.

Försvars- och säkerhetspolitiken är en del av en bredare helhet där utrikespolitiken har sin del, handelspolitiken har sin del och alla de civila kontakter som förekommer mellan olika länder har sin del, det vill säga det världssamfund vi lever i där de bilaterala och multilaterala relationerna har sin del.

Allt detta är en del av ett större och bredare sammanhang. Det kan därför bli lite för snävt i förhållande till den helhet som måste beskrivas när man bara diskuterar försvars- och säkerhetspolitik.

Det världlandsstödsavtal vi debatterar är ett av alla samarbeten vi har. Vi har fördjupat vår relation med Finland till och med bortom fredstida förhållanden. Vi tittar på den typen av scenarier och förbereder för det. Vi lovar inte varandra något i förhand, men vi skapar möjligheten.

Varje militärt samarbete vi har med andra länder – de baltiska länderna, Polen, Danmark och övriga nordiska länder, Frankrike, England och USA – är också en del i det samlade arbetet som syftar till att öva tillsammans.

Vi har materielsamarbeten och informationsutbyten, och det ingår i en bild där vi skapar säkerhet tillsammans.

Det demonstrerar också från tid till annan möjligheter i det läge att det skulle uppstå orosituationer. Det Sverige, Finland och Norge bedriver 40 gånger per år på Nordkalotten i form av cross-border training med sina flygvapen är avancerad och viktig verksamhet. Det är också en säkerhetspolitisk signal.

Detsamma gäller för den marina övning vi har genomfört som heter Swefinex och som har pågått den senaste tiden på Östersjön. Det är också en säkerhetspolitisk signal där vi markerar en resurs som kan användas om det skulle behövas och om vi så beslutar.

Alla dessa övningar skapar nätverk som i sin tur skapar handlingsfrihet att agera i en begynnande krissituation eller i en kris. Men syftena med dessa samarbeten är att vi inte ska hamna i den situationen. Övningarna ingår också i en strategi för att agera på ett tröskelhöjande sätt.

Vi har i dag en försvarsbudget på ungefär 1,1 procent av bnp efter att den har tillförts ett antal miljarder. Jag som försvarsminister har att börja på den punkt som företrädaren har lämnat efter sig. Det är den position jag har att utgå från, och det är utifrån det vi arbetar för att förstärka den svenska militära förmågan. Det handlar om att leverera allt det vi har kommit överens om.

Vi har redan en omfattande övningsverksamhet med andra länder, och många av dem är med i Nato. Detta är kopplat till olika byråkratiska regelverk, och det är ett rätt omfattande arbete att klara ut dem innan man kan genomföra en övning och avgränsa övningen med alla dess aspekter. Detta avtal är ett sätt att minska detta administrativa förarbete och underlätta det hela.

Låt mig också anknyta till det vi har sagt i så många sammanhang om möjligheten att kunna ge och ta emot hjälp.

Har detta en dramatisk effekt på det samlade säkerhetspolitiska läget? Jag har förstått att denna debatt har förts.

Den säkerhetspolitiska analys som har gjorts i Sverige är mycket grundlig. Försvarsberedningen var ett forum där samtliga partier deltog. Det var inget dåligt arbete som genomfördes där, även om det inte var ett helt enkelt jobb att bli överens om den säkerhetspolitiska analysen. Men efter det som skedde i Ukraina blev vi överens.

Denna plattform är alltså väl genomarbetad, och vi lade ihop ett pussel där vi var överens om samtliga bi- och multilaterala samarbeten. Vi var överens om den transatlantiska länken, och vi var överens om Natos partnerskap. Vi var också med bred majoritet överens om att vi skulle gå vidare med världlandsavtalet.

Finland har ett världlandsavtal. Vi gick in i denna process tillsammans med Finland. Avsikten var att vi skulle genomföra detta parallellt, och vi har vår del kvar i det som ska avslutas i dag.

I Finland har detta inte uppfattats på det sätt som man ger uttryck för i vissa inlägg i denna kammare. Där har det inte alls varit samma dramatik. I Finland har inte heller de farhågor som har uttryckts här i kammaren om alla negativa konsekvenser som skulle kunna uppstå besannats. Världlandsavtalet har alltså inte den dramatiska effekt och innebörd som man här försöker påstå.

Att sluta ett värdlandsavtal innebär inte att ett land ändrar sin grundläggande säkerhetspolitiska doktrin. Om ett land ändrar sin säkerhetspolitiska grunddoktrin – i vårt fall att vi skulle frångå den militära alliansfriheten eller att Finland skulle frångå den militära alliansfriheten – skulle man kunna föra en diskussion om att det händer saker och ting på ett mer omfattande sätt.

Ett sådant resonemang förs i boken *Konsekvenserna av ett eventuellt finskt Natomedlemskap*. Låt mig understryka att det inte handlar om värdlandsavtal, för det har Finland redan och där har inte alla dessa saker inträffat. Angående om Finland skulle ta steget och bestämma sig för ett Natomedlemskap står det på s. 53:

”Den geopolitiska förändringen skulle vara alltför stor för att Moskva ska kunna ignorera den. De finsk-ryska relationerna skulle ta skada och den politiska reaktionen skulle bli skarp och sannolikt också ’personlig’, liksom när ett ryskt stridsflygplan sköts ner av det turkiska luftförsvaret i anknytning till konflikten i Syrien. Den oväntade och opåkallade gränskränkningen i norra Finland i slutet av 2015 är ett exempel på Rysslands benägenhet att skapa problem, sedan dra maximal nytta av situationen och erbjuda sig att hantera problemet utan att nödvändigtvis lösa det. Ryssland kan också reagera genom att öka trycket på gränsen mot Baltikum. Ett försök att politiskt aktivera de etniska ryssar som bor i Finland kan också komma att övervägas. Stämningen under anslutningsprocessen skulle bli förgiftad och handeln skulle lida stort, i linje med vad som nu sker i tvisten mellan Turkiet och Ryssland. Den interna utvidgningsdebatten skulle ske mot bakgrund av att den traditionella bilaterala agendan hamnar i oordning.”

Det är vad man skriver utifrån den finska analysen. Det är den tydligaste analys som har gjorts om en förändrad säkerhetspolitisk doktrin och vad det skulle kunna innebära för ett land.

I Sverige har vi inte gjort denna typ av bedömningar och analyser. När det gäller den analys som nu pågår under Krister Bringéus ledning har vi till och med sagt att den militära alliansfriheten är den säkerhetspolitiska grunden för detta utredningsarbete. Han tittar dock på möjligheten och effekten av att utveckla alla våra samarbeten. Det ska bli intressant att se hur det ser ut när den redovisas.

Med anledning av hur debatten ibland förs i kammaren och de tvärsäkra konstateranden om vad som händer om vi genomför värdlandsavtalet tycker jag att det är viktigt att peka på att denna typ av analyser också finns och ger en annan dimension. Jag tror inte att vi med värdlandsavtalet kommer att uppleva något av det som redovisas här från olika håll.

När det gäller värdlandsavtalet står jag tydligt och entydigt fast vid att det har varit många påståenden i debatten som inte har varit rimliga, inte har stämt och varit felaktiga. Ibland har jag också funderat på om det finns desinformativa insatser i detta sammanhang.

Kärnvapen har diskuterats här många gånger. Det har ibland nästan tyckts som om vi skulle få det utplacerat med omedelbar verkan. Kärnvapen ska inte och får inte placeras i Sverige. Det har varit en mycket långsiktig linje i svensk politik. De får inte medföras av gästande förband. Det har klargjorts i många internationella sammanhang, och vi har skrivit på icke-spridningsavtalet.

Sedan icke-spridningsavtalet skrevs på har jag uppfattat att alla regeringar har följt icke-spridningsavtalets intentioner. Den debatt som förs om att vi riskerar att få kärnvapen på svenskt territorium är både felaktig och överdriven. Om man tittar i propositionen ser man att detta också berörs på s. 32, där det redogörs för detta och den svenska ståndpunkten. Avtalet om världlandsstöd har inte att göra med utplacering av kärnvapen. Det är viktigt, precis som en del andra har sagt, att återigen tala om det. Vi ska inte ha den typen av sneddebatt som inte stämmer.

Det är inte heller korrekt att ge någon sorts bild av att världlandsavtalet ändrar svensk överhöghet och sätter svensk lag, svenska regelverk eller suverän bestämmanderätt ur spel. Natos doktriner har inte i någon mening högre värde än svenska regelverk. Avtalet ger inte Nato rätt att på egen hand verka på svenskt territorium.

Det kommer inte in några uniformsperedlar, fordon, stövlar eller annat på svenskt territorium med mindre än en svensk inbjudan. Det är inte så att de inbjudningarna är någon sorts papper som bara cirkulerar mellan Försvarsmakten och Regeringskansliet och rutinmässigt hanteras. Här analyseras naturligtvis varenda övning och aktivitet som ska genomföras.

Det är långsiktiga processer, där man diskuterar mycket nogsamt under en längre period hur sådant ska utformas och i vilket syfte. Det är inte fråga om att den ena pressar på någonting på någon annan. Här tittar man på och förbereder den typen av aktiviteter gemensamt. Det är övningsverksamhet som man avgränsar tidsbestämt och också i område, omfattning och inriktning.

Det är vad det handlar om. Då tycker jag att vi måste vara tydliga på den biten så att man inte tror att det handlar om att det kommer att bli permanenta Natobaser i Sverige. Vi har inte några sådana i Finland, och det kommer inte att bli några. Det är inte heller vad avtalet handlar om för svensk del. Jag kan inte se att det ändrar den svenska grundpositionen när det gäller förhållandet till Nato eller säkerhetspolitiskt. Vi kommer även fortsättningsvis att vara militärt alliansfria.

Grundfrågan i ett Natomedlemskap, den mest avgörande kärnan i sammanhanget, är de kollektiva försvarsförpliktelserna som bygger på en gemensam försvarsplanering. Det är enligt artikel 5 i Washingtonfördraget. Är man inte medlem i Nato omfattas man inte av detta. Det är där själva kärnan i alltihop sitter. Det går inte att ha artikel 5 till 3 ½ procent, 10 procent, 25 procent eller 72,5 procent. Antingen har man den eller så har man den inte. Så enkelt är det. Det måste man ta till sig. Den glidande debatten om det ena och det andra anser inte jag är relevant i sammanhanget.

Allt som gäller enligt världlandsavtalet bygger på frivillighet från bägge parter som är inblandade. Man kommer i varje läge överens om hur det ska tillämpas.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Försvarsministern har nu talat i 20 minuter och var uppsatt för 10 minuter. Det är ett hundraprocentigt överskridande av angivna tiden. Jag vill bara påpeka detta.)

Jag ska tala lite till. Jag tycker att det är så viktigt. Jag ber om ursäkt för detta, men så är det.

Det vi nu gör är att vi ökar vår militära förmåga. Vi fördjupar samarbetet med våra partner. Världlandsavtalet är en pusselbit i den samlade

strategin. Det är en åtgärd bland flera. Det är inte den slutgiltiga åtgärden. Det är en bland flera i en mängd aktiviteter för att skapa en försvars- och säkerhetspolitik som passar i vår tid.

Sedan kan man diskutera hur det var 1968, 1972 och 1985 och vad man gjorde då. Det har jag inga synpunkter på eller invändningar mot. Man gjorde förmodligen det bästa av situationen i det läget. Men detta är vad vi gör nu. Det bygger på en försvarsberedning och ett brett förankrat inriktningsbeslut.

Det är där jag hämtar eventuell auktoritet och eventuell plattform för ett riksdagsbeslut och inte i olika uttalanden som görs i andra sammanhang. Militär alliansfrihet är grunden för detta. Men vi jobbar med samarbeten tillsammans med andra för att skapa säkerhet i den tid vi nu lever i.

Anf. 63 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Vi får hälsa försvarsministern varmt välkommen till kammaren. En dag då det är regeringsombildning och försvarsministern uppenbarligen har kvar sin statsrådspost kan det möjligtvis motivera detta ordfyrverkeri som vi precis fick avnjuta. Av de begärda 10 minuterna blev det 22 minuter av blandade argument.

Precis som sas är Försvarsberedningens senaste rapport själva grunden för detta. Det var åtta partier, samtliga av riksdagens partier, som var överens om att vi skyndsamt skulle försöka få ett värdlandsavtal på plats. Det fanns ingen avvikande uppfattning.

De senaste dagarna har jag blivit kontaktad av rätt många diplomater och även företrädare för utländska parlament som undrar: Vad händer nu med värdlandsavtalet? De har följt alla dessa rätt märkliga konstitutionella turerna. Nu tycks det inte bli en vilandeförklaring.

Man får notera att det är tack vare Alliansen som värdlandsavtalet kommer att kunna bifallas i kammaren i dag. Det är för att Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna enhälligt med sina riksdagsgrupper står upp bakom detta som avtalet går igenom.

På andra sidan kommer Sverigedemokraterna att rösta emot. Det budgetsamverkande partiet med regeringen och försvarsminister Hultqvist, Vänsterpartiet, tänker rösta emot. Delar av Miljöpartiet – jag räknar åtminstone till fem ledamöter av 25 – är i grunden emot, det vill säga 20 procent av deras riksdagsgrupp. Uppenbarligen är hela den socialdemokratiska riksdagsgruppen för, även om vi hört att det finns ett antal större distrikt som uttalar sig emot.

Detta måste man fundera igenom. Jag skulle vilja höra hur försvarsministern reflekterar kring det. Underlaget från regeringssidan bakom den proposition som har lagts fram är eroderande och rätt svagt. Finns det någon kommentar till det? Från en enig försvarsberedning är det nu tack vare Alliansen som värdlandsavtalet går igenom i Sveriges riksdag.

Anf. 64 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Nu tror jag att samtliga röster från dem som trycker på jaknappen till värdlandsavtalet är lika mycket värda. Rösttyngden hos de miljöpartister och socialdemokrater som röstar för detta är exakt samma som för Alliansens ledamöter i sammanhanget. Vänsterpartiet var emot detta från början.

När det gäller vårt samarbete i budgetfrågor vet jag inte om man ens i sin mest långsökta värld kan koppla ihop detta med världlandsavtalet. Jag bygger mitt agerande på den fempartiöverenskommelse som vi har gjort i Försvarsberedningen. Det är utifrån det som vi levererar.

Det är därför som det ligger en proposition här. Det hade kanske funnits anledning för Wallmark att ironisera, försöka ge någon sorts bild av splittring och peka på en svag regering som det inte hade legat en proposition på bordet och vi nu inte är på väg att försöka besluta om detta i dag. Då hade det varit relevant. Men i ett läge där vi står i ett slutskede och det ska igenom är det inte särskilt relevant kritik. Det får jag mer hänföra till att man ska göra lite politisk propaganda.

Detta genomförs nu. Det är bra både för Sverige och för våra samarbeten.

Anf. 65 HANS WALLMARK (M) replik:

Herr talman! Med 22 minuters talartid i sitt anförande kan man möjligen dra sig till minnes orden om politisk propaganda.

I dag finns en debattartikel i Dagens Nyheter skriven av ett antal miljöpartistiska ledamöter. De argumenterar emot världlandsavtalet, de skulle vilja vilandeförklara det och de är i grunden väldigt kritiska.

Herr talman! De anför argument som att "avtalet har framställts som närmast en teknikalitet" och att det finns "olösta frågor". Vidare säger man att det "öppnar också för hemliga följdavtal", och man skriver om Nato-baser. Det riskerar också att få svåra säkerhetspolitiska konsekvenser, menar man, och avslutar med att det handlar om ett monumentalt demokratiskt underskott.

I debatten har försvarsministern tidigare sagt: "När jag ser alla felaktiga påståenden i detta ärende så undrar jag: I vems intresse ligger denna ständiga felinformation?" I grunden tycker jag att denna utgångspunkt är bra. Jag delar synen att det finns felaktig information och att man verkligen kan fundera på i vems intresse den ligger. Skulle försvarsministern med denna utgångspunkt vilja reflektera över vad miljöpartister, som utgör regeringsunderlaget, egentligen har skrivit i dag i debattartikeln? Tycker försvarsministern att det är relevanta argument som har framförts av dem som utgör denna relativt svaga regerings ännu svagare parlamentariska underlag?

Anf. 66 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att Alliansen har en ännu svagare position i riksdagen än vad vårt samlade underlag har när det gäller att få igenom exempelvis budgetar. Det finns ingen anledning att försöka ge en bild av att man från Wallmarks sida har muskler som man saknar.

Jag har inte läst artikeln. Egentligen tycker jag att den relevanta ingången i diskussionen är denna: Föreligger det i dag en proposition som riksdagen förmodligen kommer att anta, eller gör det inte det? Min bedömning är att det föreligger en proposition som riksdagen förmodligen kommer att anta. Det är det jag tycker är det viktiga perspektivet. Det är det som är styrkebeviset för Sverige.

Sedan kan vi naturligtvis diskutera olika riksdagsledamöter och partitillhörigheter och vem som har sagt vad i olika sammanhang. Jag kan inte rå över alla saker. Det jag har sagt tidigare om alla inslag i debatten är

någonting jag står för, men jag kan inte gå in och recensera en artikel som jag inte ens har tagit del av.

Jag förväntar mig ett beslut i dag; jag utgår från att det blir så. Om det inte blir så kommer vi tillbaka till det i ett senare skede. Det är det som är det viktiga för Sverige. Om det sedan är några som hade förväntats rösta på ett annat sätt och som inte har gjort det är inte detta det breda perspektiv som styr vår relation till omvärlden. Det är inte det som är den säkerhetspolitiska signalen.

Anf. 67 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Herr talman! Försvarsministern bedyrar i anförandet att avtalet inte är ett första steg till ett medlemskap i Nato. I gårdagens Expressen kunde vi på debattsidan läsa: ”Borgarna hävdar att värdlandsavtalet är ett första steg in i Nato, vilket det inte är.” Borgarna säger alltså tvärtemot vad försvarsministern säger, och vi delar den meningen. Också vi menar att detta är ett första steg.

Hur kan det komma sig att två partier – regeringspartierna – är av en så vitt skild annan åsikt än övriga partier om vad det här egentligen innebär? Försvarsministern säger vidare att han tror att de scenarier som har målats upp här i kammaren i dag inte kommer att äga rum. Tro kan man göra i kyrkan, men när man ska fatta tunga och viktiga säkerhetspolitiska beslut vore det bra om man någorlunda *vet* vad de leder till.

Kan det bero på att man inte har gjort någon konsekvensutvärdering eller analys av vad avtalet innebär? Och varför har man inte gjort det? Man måste förstå att de beslut vi fattar här – oavsett om det är säkerhetspolitiska beslut eller beslut i andra frågor – får konsekvenser. Vilka är då dessa konsekvenser? Det vet vi inte, för man har inte gjort någon ordentlig analys. Jag förstår att borgarna inte gjorde det när de undertecknade avtalet; de är ju starka anhängare av att gå in i Nato fullt ut. De kanske därför inte bryr sig om de konsekvenser som avtalet kan innebära. Men jag förstår inte att Socialdemokraterna, som fick avtalet i knät, inte gör en ordentlig analys innan de går vidare och skriver en proposition och lämnar den till riksdagen.

Försvarsministern säger att detta är ett sätt att förebygga och förhindra konflikter. På vilket vis är detta avtal ett sätt att förebygga och förhindra konflikter? Avtalet gäller inte bara i fredstid utan även i konflikttid. Tror inte försvarsministern att Natobaser och Natotrupper kommer att utgöra ett hot mot Sverige?

Anf. 68 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Herr talman! Vad vet Björn Söder om diskussionerna i Försvarsberedningen? Sverigedemokraterna var representerade även där. Där gjordes en samlad analys av en lång rad olika samarbeten, och där var värdlandsavtalet en del i sammanhanget. Det gällde frågan om att alla dessa åtgärder sammanlagt bidrar till att skapa en stabilare situation i vår del av Europa.

När det gäller värdlandsavtalet bygger du, Björn Söder, in en väldig dramatik i det. Jag ser det inte på samma sätt. Vi har ett omfattande samarbete med övningar och kommer att ha det även i framtiden. Det vi gör nu underlättar administrativt.

I fråga om att ge och ta emot stöd i en krissituation gör vi det nu inom ramen för 42.7 i Lissabonfördraget i förhållande till Frankrike. Tycker

Björn Söder att det är fel? Jag anser att detta är ett avtal som skapar fler handlingsmöjligheter för oss om något skulle inträffa. Däremot menar jag att den eventuellt problematiska situationen i vårt område skulle inträffa om vi väljer att förändra vår grundläggande säkerhetspolitiska hållning, det vill säga bestämma oss för att bli medlem i Nato. Då blir det en helt annan diskussion.

Finland har redan detta värdlandsavtal, och dessa scenarier som bland andra Björn Söder målar upp har icke inträffat i Finland. Där ser man inte värdlandsavtalet på detta sätt. Vi har där en praktisk realitet att analysera och värdera. Jag läste i mitt anförande upp ett avsnitt ur den finländska rapporten och analysen av ett eventuellt finskt Natomedlemskap. Jag kan bara konstatera vad som står där och att det har en helt annan dimension än vad som sägs här om vad ett värdlandsavtal skulle innebära.

Anf. 69 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Försvarsministern får gärna reta mig, men det finska värdlandsavtalet är väl inte en direkt kopia av det svenska, eller tvärtom. De skiljer sig åt. Försvarsministern får gärna upplysa mig om jag har fel.

Vi har haft en geopolitisk balans, en stabilitet, i detta område. Menar försvarsministern att detta inte kommer att rubbas av att vi upplåter vårt territorium till att upprätta Natobaser eller att vi har Natotrupper på svenskt territorium? Skulle det inte påverka den geopolitiska stabilitet som funnits i vårt närområde? Menar försvarsministern att det inte kommer att påverka över huvud taget? Det kommer alltså inga reaktioner från andra länder mot att Nato börjar närma sig dem och att vi upplåter mark?

Vi talar inte bara om fredstid. Det är en sak att samöva i fredstid. Men nu handlar det även om ett läge där det blir mörkare, där vi kommer i skymningsläge och till sist kanske hamnar i en konfliktsituation. Menar försvarsministern att detta inte förändrar den geopolitiska stabiliteten i vårt närområde eller att Sverige inte utsätts för ett hot?

Jag vet inte om försvarsministern var i kammaren tidigare när jag talade och då ställde några frågor. Kommer försvarsministern att kunna stå för sin sak och säga att vi inte tycker att det är läge för det om Nato befinner sig i en konfliktsituation och begär att få upprätta baser här? Eller kommer han att vika sig? Om han viker sig och det upprättas baser här: Tror försvarsministern att en angripande part då kommer att säga att man inte kommer att slå mot Sverige och de Natobaser som finns här för att vi är alliansfria?

Försvarsministern har sagt att det är viktigt att behålla alliansfriheten, och den åsikten delar jag. Men menar försvarsministern att angripande länder kommer att säga att de inte slår mot Sverige för att vi är alliansfria och låter Natobaserna vara? Delar inte försvarsministern min uppfattning att dessa Natobaser också kommer att slås ut? Då har vi ett krig på svenskt territorium, och det drabbar svenska folket.

Anf. 70 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Ingen kan nog med kristallkulans säkerhet säga vad man exakt gör i ett skymningsläge eller en krissituation. Jag tror att varken Björn Söder eller jag kan säga det. Det gäller oavsett om vi har ett värd-

landsavtal eller inte. Sådana kravbilder kan komma även utan värdlandsstödsavtal. Vad vi gör i en sådan situation beror alldeles på hur det hela sker i förhållande till vad vi betraktar som viktig svensk säkerhet.

Jag står på den grund som Försvarsberedningen hade, nämligen att det är mycket osannolikt att *ett* land drabbas om det blir en konfliktsituation i vår del av Europa.

Delar Björn Söder den uppfattningen? Om man anser att det är fler än ett land som drabbas kan det vara klokt att ha samarbeten mellan olika länder även under fredstida förhållanden. Då kan det också vara klokt att ha den här delen, eftersom vi har pågående övningsverksamhet och framtida övningsverksamhet som kommer att pågå.

Vad att ge och ta emot i en krissituation faktiskt är vet man inte riktigt förrän man är där. Det som vi gjorde i förhållande till Frankrike är det mest praktiska utslag vi kan tala om i dag, för där har vi i alla fall ett konkret exempel. Vad det här sedan innebär i en civil eller militär kris i förhållande till det avtalet vet vi först när vi är där. För Sveriges del handlar det här alltså om att skapa handlingsfrihet inför ett kommande läge.

Sedan måste en regering också besitta integritet och se till Sveriges grundläggande intressen i en sådan här krissituation. Men det handlar också om att värdera läget i förhållande till andra länder. Jag tror inte att det går att hantera situationen om man ser det här strikt isolationistiskt. Så var det inte heller under andra världskriget.

Anf. 71 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! Under sitt anförande sa försvarsministern: Jag måste börja gräva där min företrädare stod. Han pekade på att 1,1 procent av bnp nu är avdelade för det militära försvaret.

Med det försvarsbeslut som Peter Hultqvist är ansvarig för menar dock riksdagens utredningstjänst att vi faller under 1 procent i försvarsanslag redan om två år, och i mina ögon synes det inte som om utvecklingen går åt rätt håll.

Emellertid har jag en fråga till försvarsministern. För några år sedan uttalade förutvarande överbefälhavaren generalen Sverker Göranson att han hade förmågan att försvara vårt land mot ett anfall i *en* riktning under *en* vecka. Förutsatt att han fick mer pengar 2015 skulle han klara av detta 2019. Efter detta uttalande har Ryssland accelererat sin upprustning år för år.

Delar försvarsministern den förutvarande överbefälhavarens bedömning? Om så är fallet, vilka säkerhetspolitiska slutsatser är han beredd att dra av det?

Anf. 72 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! När det gäller andel av bnp finns det också en relation i andel av bnp som är i förhållande till ekonomisk tillväxt. Hur en sådan här siffra ser ut beror alltså på hur den samlade ekonomin utvecklas.

Vad jag vill koncentrera mig på nu är att försöka leverera för de här pengarna som riksdagen har tillfört, de här 10,2 miljarderna plus de 5,5 miljarder som ligger kvar sedan tidigare. Det är det som är mitt fokus, och det är en oerhörd utmaning att genomföra det, för det handlar om materielsystem, övningar och en lång rad olika åtgärder som ska effektueras.

Det har vi nu börjat med. Jag kan konstatera att jag uppskattar den 70-procentiga majoritet som finns i riksdagen.

När det gäller scenarier – en vecka, en riktning och så vidare – kan man måla upp många sådana för hur en eventuell konflikt kan se ut. Den konflikt som Widman resonerar kring var mycket koncentrerad till ett ställe och med en stor vapen- och högteknologisk insats. Det är inte säkert ett scenario kommer att se ut på det sättet. Vi måste alltså förbereda oss på olika typer av scenarier.

Jag ska inte göra några spektakulära uttalanden om att vi klarar oss ett visst antal dagar eller veckor. Det beror på så oerhört mycket vad man klarar och inte klarar, och det beror också på hur andra nationer agerar i ett sådant sammanhang.

Däremot kan jag konstatera att vi har en förbättringspotential, och det är den som vi nu försöker jobba med för att öka den militära förmågan enligt det riksdagsbeslut som har fattats i kombination med att fördjupa de olika samarbetena, varav världlandsavtalsdiskussionen är ett.

Anf. 73 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Peter Hultqvist inte säger emot den bedömning som generalen Göranson gjorde. Han fyller ut det hela och konstaterar att det handlade om mycket koncentrerade militära resurser med en hög teknologisk nivå och att det där då uppenbarligen kan bli utfallet.

Men försvarsministern tog sig inte tid att svara på min fråga, nämligen vilka säkerhetspolitiska slutsatser han i så fall drar av detta. Jag hör hur försvarsministern gång på gång återkommer till ordet handlingsfrihet.

Jag kan ställa frågan lite mer konkret: Vilken krigsplanläggning pågår mellan Sverige och Finland, i Nordefco och i EU? Det är ju där som Sverige för närvarande har sina nätverk. Svara gärna på den frågan, försvarsministern!

Om vi kan konstatera att det givet tillräcklig koncentration och hög militär teknologi stämmer som generalen Göranson säger, vilka är då de säkerhetspolitiska slutsatserna av detta?

Det är riktigt att bnp-måttet är ett relativt mått, och det handlar alltid om hur mycket beprövad krigsduglig bekämpningsförmåga man kan krama ur varje krona i försvarsanslaget. Men jag vill ändå påminna försvarsministern om att det var han själv som använde bnp-måttet, och det är också det som används när man gör internationella jämförelser. Det anses mycket relevant.

Fru talman! Jag upprepar min fråga. Vilka säkerhetspolitiska slutsatser drar Peter Hultqvist när han inte motsäger Sverker Göransons bedömning?

Anf. 74 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag specificerade summorna 10,2 miljarder plus 5,5 miljarder i mitt förra inlägg. Jag har tidigare i dag gått igenom vad delar av försvarsbeslutet innebär rent materiellt och vad vi syftar till plus att det handlar om de fördjupade relationerna med andra länder. Det är det som är slutsatsen av Försvarsberedningens arbete, och det är det som är slutsatsen av den inriktningsproposition som riksdagen med 70-procentig majoritet tog beslut om förra året. Det är alltså det som är den samlade bedömningen av läget nu.

Det viktiga nu för mig är att försöka leverera det som riksdagen har beställt. Det är så man ska se det.

När det gäller Sverige och Finland kan jag säga att jag träffade Finlands försvarsminister så sent som i går. Vi diskuterade också de delar i samarbetet som är sekretessbelagda, och det är ingenting som jag kan stå här och redovisa eller ha några öppna funderingar kring. Tyvärr kan jag alltså inte gå längre.

Det är lika svårt att säga någonting om vad det är för typ av planeringsarbete när det gäller den här dimensionen vi bedriver inom svensk försvarsmakt. Det jag däremot kan konstatera är att vi på den europeiska nivån i alla fall nu har aktiverat punkt 42.7 vid ett tillfälle inom ramen för EU och visat att vi är beredda att göra någonting när ett land återoppar den klausulen.

Jag kan tyvärr inte här röra mig in i den sfär som är sekretessbelagd i militära sammanhang. Jag tror att även Widman känner att det kanske vore en överloppsgärning i sammanhanget.

Anf. 75 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Försvarsministern tecknar under sitt ganska långa anförande en mycket mörk bild om det som händer i Ukraina, de avslagna transpondrarna och agerandet i luftrummet med ryska plan som flyger väldigt nära svenska plan. Jag skriver under på den verklighetsbeskrivningen och på att läget är allvarligt.

Det är bra att försvarsministern är tydlig med att solidaritetsförklaringen ligger fast. Vi kommer inte att vara neutrala om ett grannland attackeras, och vi förväntar oss motsvarande hjälp.

Det är också bra att värdlandsavtalet beskrivs som något som inte är dramatiskt utan någonting naturligt och någonting som vi kom överens om i Försvarsberedningen. Det är också naturligt när man tänker på att vi nu är ett av de mest aktiva Natopartnerländerna. Vi är med i Nato Response Force. I dag eller förhoppningsvis i närtid kommer värdlandsavtalet på plats. Men sedan är det stopp.

Den fråga som jag framförde från talarstolen var: Vad är det bärande argumentet och syftet med att vara alliansfri eller allianslös när vi inte längre har som målsättning att vara neutrala i krig? Vi har ju sedan länge tagit ställning för att vi inte kommer att vara neutrala.

Då är den fråga som jag vill ställa och ge försvarsministern chansen att svara på: Vad syftar då vår allianslöshet till, när detta är borta?

Anf. 76 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag använder uttrycket ”militär alliansfrihet” – det är Sveriges officiella beteckning, inte något annat.

Jag har i mitt inledningsanförande redogjort bland annat för hur jag ser på värdlandsavtalet, och jag har också redogjort för hur man i den finska rapporten om Nato värderar vad det skulle innebära om man skulle gå den vägen i Finland. Jag har inte själv tagit ställning till innehållet, utan jag bara konstaterar att det är så man ser det.

Vi vill göra markeringen att Sverige i grunden har hållningen att vilja bidra långsiktigt till stabilitet i vårt närområde. Vi ser inte att en förändrad säkerhetspolitisk doktrin är det som i första hand leder till stabilitet. Det

skulle kunna leda till att man omvärderade vår grundläggande position och läget i Norden på ett sådant sätt att vi riskerar att få ett hårdare klimat här.

Genom att samarbeta med andra på bilateral eller multilateral organisationsmässig grund gör vi samarbeten som visar att vi utifrån en militär alliansfrihet tar situationen på djupaste allvar och på det sättet aktivt, utifrån den positionen, fördjupar och bidrar till den stabilitet som är nödvändig.

Jag upplever att vår hållning är respekterad av alla partner som vi har och att man ser positivt på det vi försöker göra i olika sammanhang, att vi bidrar på ett konstruktivt och positivt sätt. Skulle däremot Finland och Sverige bryta den säkerhetspolitiska doktrin och grund som vi har tror jag att vi får ett helt annat läge i vår del av Europa. Det är väl där som en av skillnaderna i vårt synsätt finns.

Anf. 77 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Från Kristdemokraternas håll är det tydligt att vi tror att vi skulle öka säkerheten radikalt om Sverige blev en fullvärdig medlem i Nato. Det skulle minska Rysslands lust – om man får uttrycka det så – till äventyrligheter i Östersjön. Det skulle stärka säkerheten för Sverige men också för Baltikum. Det skulle möjliggöra att Nato kunde försvara Baltikum på det sätt som krävs.

Sedan finns det en viktig fråga. Vad är syftet med att vara alliansfri eller allianslös om vi ändå inte ska vara neutrala i krig? Vi har också en fråga som framkom tidigare. Förra ÖB var mycket tydlig med att vi klarar oss *en* vecka, om han skulle få alla pengar som han ville ha 2019. Om ett angrepp skulle ske i närtid – arméchefen säger att vi skulle kunna vara i krig om några år – skulle vi förmodligen klara oss mycket sämre. Då är frågan: Vem är det som då ska komma till vår hjälp om en, två eller tre dagar? Vem är det som ska hjälpa oss om vi själva klarar oss så kort tid?

Vi satsar nu på försvaret, som försvarsministern helt riktigt är inne på. Men om vi ändå ska ha som målsättning att klara oss själva, då räcker det inte – inte alls – utan vi måste gå tillbaka till helt andra summor om vi ska tänka oss att vi i Sverige ska klara oss själva.

När jag gjorde värnplikten 1990 satsade vi 2,5 procent av bnp. Är det sådana summor som vi måste upp till om vi ska kunna leverera trygghet till svenska folket, om vi fortsättningsvis ska kunna stå alliansfria eller allianslösa, vilket försvarsministern väljer att kalla det?

Anf. 78 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Det som saknas i Oscarssons resonemang är helt och hållet hur man bygger en strategi för att undvika och minimera konflikter i vårt närområde. Kan Sverige spela någon roll där? Kan vi spela en roll där tillsammans med Finland? Oscarsson verkar inte tro att det över huvud taget påverkar omvärlden om vi byter säkerhetspolitisk doktrin. Jag menar att ett byte av säkerhetspolitisk doktrin är ett så pass grundläggande beslut att det påverkar.

Däremot är den linje som vi nu har valt – utifrån den geografi som vi befinner oss i – en mer begåvad linje med utgångspunkt från det stabiliserande, fredsbevarande, långsiktiga perspektivet att undvika konflikt. Samtidigt bygger vi relationer med andra. Vi går mycket långt med Finland, där vi också förbereder scenarier bortom fredstida förhållanden.

Vi finns med i de internationella sammanhangen. Vi konstaterar också att om det möjligen händer något i vår del av Europa tror vi inte att det drabbar bara *ett* land. Men hur vi agerar i ett sådant läge får vi ta ställning till i det sammanhanget.

Vi måste också se det förebyggande och stabiliserande perspektivet. Skulle vi exempelvis gå med i Nato ska man ha klart för sig att det skulle sätta Finland under mycket stark press och i en svår situation.

Vi kan inte bara tänka nationellt, utan vi måste tänka betydligt bredare och med bredare effekt. När vi funderar på detta – och som vi har agerat både i Försvarsberedningen och i andra sammanhang – vill vi verkligen betona det förebyggande perspektivet.

Då vill jag slutligen säga: Värdlandsavtalet kan ha en positiv effekt i det sammanhanget, men Natomedlemskapet tror jag inte har det.

Anf. 79 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Försvarsministern sa just att han inte trodde att ett Nato-medlemskap skulle ha en positiv effekt på vår säkerhet.

Jag hörde försvarsministern citera den finska Natoutredningen. Det var i mina öron lite spännande. Den innehåller ju flera sidor. Det är bra att vi har fått *en* utredning, för försvarsministern vill tydligt inte ha en egen utredning, så därför måste vi hänvisa till den finska.

Jag läser i den: ”Medlemskap i Nato skulle uppenbarligen stärka Finlands direkta säkerhet eftersom landet då omfattas av säkerhetsgarantierna enligt artikel 5 samtidigt som medlemskapet starkare avskräcker från möjliga anfall mot landet.” Jag läser vidare: ”Någon öppen konflikt skulle inte ... följa, eftersom Ryssland vore medvetet om att alla övergrepp skulle leda till att hela alliansen reagerar.”

Då undrar jag: Innebär inte detta en strategi för att höja trösklarna och höja säkerheten för både Finland och oss? I stället för att arbeta med ryska dockor, där olika delar så att säga läggs i varandra, vore detta att skapa en tydlighet för alla.

Jag skulle vilja höra vad försvarsministern säger om detta. Detta står på s. 47, om vi ska prata hänvisningar.

Sedan kommer jag tillbaka till vilken analys försvarsministern gör av att delar av hans underlag för alliansfrihetsresonemanget nu uppenbarligen viker av.

Anf. 80 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att rapporten från utredningsgruppen, som inte uttrycker den finska regeringens slutliga uppfattning, inte kommer med något slutligt förordande av vare sig det ena eller det andra. Jag bara relaterar till den riksdagsdebatt som har förts här, där man talade om geopolitiska effekter i händelse av att vi skulle skriva ett värdlandsavtal. Jag menar att de saker som man har sagt här i kammaren när det gäller geopolitiska effekter är betydligt överdrivna.

När det däremot gäller ett Natomedlemskap relaterar jag till vad som står i den finska rapporten. Det är det senaste som har kommit. Det är en mycket intressant analys som de gör. Den visar att det inte är en helt enkel process som inte i någon mening kommer att påverka omgivningen.

När det gäller den analys som vi har gjort bygger den på det resonemang som vi har fört i Försvarsberedningen om den strategi som Sverige

bör ha. Det är ju ökad militär förmåga och fördjupat samarbete av den här typen. På det sättet bidrar vi till stabiliteten.

Sedan har vi inte varit helt överens i Försvarsberedningen om själva Natomedlemskapsfrågan. Jag kan bara konstatera att den utredning som Bringeus nu genomför bygger på att vi inte vill ge en signal om att den svenska militära alliansfriheten och den grundläggande säkerhetspolitiska doktrinen är under förändring, särskilt med tanke på att vi lever i en så orolig tid i dag. Då är stabiliteten och förutsägbarheten väldigt viktiga. Då tycker vi att det är oerhört väsentligt att Sverige visar stabilitet och långsiktig förutsägbarhet.

Vi har samma politiska grund som den finska regeringen. Tillsammans med vår statsminister har man markerat att Natomedlemskap inte är aktuellt.

Anf. 81 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Ja, det är en intressant utredning om Nato som har kommit från Finland. Jag har läst den mycket noga. Det hade ju varit bra om man hade tittat på de frågorna från svensk horisont. Då hade inte frågan om alliansfrihet och konsekvenserna av en alternativ väg behövt hänvisas till den finska bedömningen.

Jag delar försvarsministerns uppfattning att de geopolitiska effekterna av världlandsavtalet är mycket överdrivna. Min fråga blir då: Är det inte så att försvarsministerns syn på de geopolitiska effekterna av ett Natomedlemskap är mycket överdrivna – detta med tanke på det som står i den finska utredningen?

Fru talman! Ibland hänvisar man till alliansfrihet och ibland till militär alliansfrihet. När jag lyssnar på debatten uppfattar jag det så att bilden av att det som är den militära alliansfriheten och alliansfriheten är lite olika i de partier som står bakom den linjen. Socialdemokraterna företräder försvarsministern, och Miljöpartiet – den andra delen av regeringen – har uppenbarligen en annan bild. Man uppfattar det ju så att världlandsavtalet innebär ett hot mot alliansfriheten.

Det är alldeles uppenbart att också de andra två stödpartierna här i riksdagen, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna, anser att det är ett hot mot alliansfriheten såsom de tolkar den. Då vore det spännande att höra om inte försvarsministern uppfattar att det är en svaghet i svensk säkerhetspolitik att vi inte har en entydig tolkning av vad detta innebär och att vi inte har en samsyn om Nato över blockgränserna.

Anf. 82 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det finns en klokskap i den finska rapporten när man säger att det sällan sker att små länder ändrar huvudlinjerna i sin utrikespolitik. De är mer beroende av kontinuitet än större makter. I den analysen ingår ju detta med långsiktighet, stabilitet, kontinuitet och respekt för folkrätten, för suveränitet samt ett förutsägbart och stabilt agerande.

Om man skulle byta säkerhetspolitisk doktrin, särskilt i en tid fylld av oro, rubbar det den här typen av balanser. Då kan man inte ignorera det som står här och som jag nyss redogjorde för. Det står att det skulle innebära en mycket stor förändring, man skulle ta skada och den politiska reaktionen skulle bli skarp. Man skulle få en ökad benägenhet att skapa problem, öka trycket vid gränsen och så vidare. Det tas upp massor av

sådana saker. Det bör man ha med i den här analysen, och sedan får man värdera det på olika håll.

Regeringens ingång i detta som kommer att ligga fast är alltså förut-sägbarhet och stabilitet från svensk sida. Det gäller däremot inte naivitet. Naivitet skulle vi präglas av om vi inte kunde se det som sker i vårt när-område, om vi inte vidtog åtgärder i form av militär förmåga, om vi inte orkade med och inte vågade ha ett fördjupat samarbete med andra. Då skulle vi inte ta den säkerhetspolitiska situationen på allvar.

I det här fallet är jag nog en rätt så konservativ person. Genom att ma-növrera långsiktigt, försiktigt, men stabilt med en tydlig analys bidrar vi på bästa sätt till fred och säkerhet. Inga tvära kast i säkerhetspolitiken!

Anf. 83 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Fru talman! Jag har funderat på om jag kan sammanfatta det ganska långa inlägget. Jag har förstått det så att om vi kritiker till avtalet inte har helt fel är alternativet att vi nästan lånar oss till ryssens desinformations-arbete. Det känns som lite hårda ord.

Ibland är det här avtalet så viktigt att det ska gå igenom till varje pris, oavsett vad väljare, medlemmar och andra tycker. Å andra sidan kommer det inte att göra just någon skillnad mot hur det är i dag, säger man. Det är lite svårt att få ihop den bilden.

Nåväl, jag tycker ändå att det finns några skrivningar i värdlandsavtalet som kan vara värda att få försvarsministerns kommentar om.

I avtalet står det att det är avsett att användas över hela skalan av situa-tioner då Sverige kan komma att ta emot Natos militära stöd, det vill säga såväl i fredstid som i kriser, krig i Sverige eller i närområdet – fortsättning 2.1 – under Natoledd militärverksamhet. Detta är ju vad avtalet handlar om. Är det verkligen säkert att vårt deltagande i eventuella operationer i vårt närområde – hur stort det nu må beräknas vara – eller i krig som vi inte har valt själva att delta i eller anser vara önskvärda höjer Sveriges säkerhet? Jag är väldigt skeptisk till det.

Det står ju också i värdlandsavtalet att det inkluderar angrepp på tredje part. Naturligtvis måste vi bjuda in Nato. Det är ingenting som vi behöver diskutera. Snarare gäller det hur mycket som är formellt av detta. Det finns ju maktpolitiska realiteter också. Har vi gjort i ordning gästrummet, bäddat sängen, ordnat med kylskåp och eluttag är det lite svårare att svara nej när någon knackar på.

Anf. 84 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! För mig är det här inte fråga om att bädda gästrum, erbjuda något skafferi eller ha någon sorts restaurangverksamhet. Här utgår man från realiteter i vår nära omvärld.

Jag kan bara konstatera att det som sker har skett på Krim. Det som sker i Östersjöområdet med övningar och underrättelser sker. De baserna som öppnas sker tydligen. Det är ingenting som man behöver värdera i någon djupare mening. Dessutom är det fakta.

Detta med Daish i förhållande till Frankrike och attentaten skedde. Det var ingenting som vi var förberedda på, men när Frankrike åberopade 42.7 enligt Lissabonfördraget, då ställde vi alla EU-länder upp på ett eller annat sätt, och det har vi ju hanterat här i riksdagen.

Hur en eventuell kris ser ut är väldigt svårt att veta i förväg. Därför är det så oerhört svårt att veta exakt hur skafferiet ska se ut. Det som man kan göra är att förbereda sig så gott man kan och utifrån det fatta kloka beslut.

Oavsett om vi har det här avtalet eller inte och det blir en kris i vår del av Europa måste vi på ett eller annat sätt ta ställning till hur vi ska agera. Vi kommer då att finna att vi i någon mening är beroende av varandra för att klara av en sådan situation. Med det här avtalet får vi möjligheter att förbereda oss på den typen av situationer tillsammans med andra demokratiska länder.

Man ska nog inte underskatta styrkan i en svensk inbjudan. Det är ju markeringen av den nationella suveräniteten. Men vi ska inte heller underskatta att det bedrivs och kommer att bedrivas en övningsverksamhet. Det handlar om att underlätta en verksamhet som faktiskt redan pågår, som kommer att pågå och som har ett brett stöd i riksdagen.

Anf. 85 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Fru talman! Vi delar kritiken mot agerandet från Putinregimen på Krim och i Ukraina. Men vi delar inte slutsatsen att Sverige skulle stå näst i tur, att detta på allvar hotar Sveriges säkerhet. Det är det som den här debatten om världlandsavtalets vara eller icke vara borde handla om. Så kan man rimligen inte få till det om man inte tänjer väldigt mycket på argumenten.

När det gäller kärnvapen har ministern tidigare hänvisat till en lag som inte finns. Min fundering är fortfarande: Varför står detta med kärnvapen inte i avtalet? Att vi har gjort ensidiga deklARATIONER i olika sammanhang brukar inte väga så tungt när det verkligen gäller.

Det är ingen som har sagt att det med omedelbar verkan kommer att placeras ut kärnvapen, inte vad jag har hört i alla fall. Men det är också så att icke-spridningsavtalet, som försvarsministern refererar till, inte har hindrat USA från att placera ut kärnvapen i fem av Natoländerna. Man anser själv att det inte strider mot icke-spridningsavtalet, vilket är något omtvistat. Varför skulle inte vi kunna vara det sjätte?

I världlandsavtalet står det ingenting om kärnvapen, säger försvarsministern ibland lite irriterat. Nej, precis, och det är det kritiken gäller. Det borde stå i avtalet, för det är den hårda kärnan. Vi borde, tycker jag, ändra svensk lag så att den motsvarar finländsk lag där det otvetydigt står att det är förbjudet att föra in kärnvapen i Finland. Då har vi åtminstone det på plats.

Sedan måste vi naturligtvis kontrollera efterlevnaden. Om man inte gör det är det ingen idé att ha en lagstiftning. Det gäller i alla sammanhang.

I Natos doktrin ingår användning av kärnvapen, och det ingår i världlandsavtalet att vi ska följa Natos doktrin. Det står i avtalet. Är det inte dags för en svensk lag på området?

Anf. 86 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Det här avtalet berör inte kärnvapen, vilket jag nu sagt för jag vet inte vilken gång i ordningen. Det handlar om att förbereda och genomföra befintlig och kommande övningsverksamhet. Det handlar också om att förbereda för att ge och ta emot hjälp i en eventuell kris.

I en interpellation som Stig Henriksson tidigare ställt till mig skriver han att jag skulle ha ”hänvisat till att lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet förbjuder kärnvapen på svenskt territorium”. Men jag har inte sagt

att lagen om kärnteknisk verksamhet förbjuder kärnvapen på svenskt territorium. Det jag har yttrat, närmare bestämt i svaret på en skriftlig fråga om vad jag gjort för att försäkra mig om att B52-plan inte skulle bära kärnvapen i samband med övningar med Baltops på svenskt territorium, är att det inte är förenligt med lagen om kärnteknisk verksamhet att utan tillstånd föra in sådan last på svenskt territorium.

En svensk hållning är att kärnvapen inte får placeras på svenskt territorium. Detta har Sverige tydligt markerat för omvärlden i decennier. Vår svenska position är att inte förvärva kärnvapen och att inte tillåta sådana vapen att placeras på svenskt territorium eller medföras av gästande utländska stridskrafter vid besök. Det har förmedlats i många olika sammanhang, bland annat i FN:s generalförsamling.

Det är också så att vi har skrivit under icke-spridningsavtalet, och det följer vi. En gästande stat är folkrättsligt förpliktad att följa de villkor som Sverige uppställer vid besök. Det följer bland annat av den folkrättsliga suveränitetsprincipen. Vi har den typen av regleringar som vi arbetar utifrån.

Vi kommer nog aldrig att bli överens i den här frågan. Jag har inga ambitioner på den punkten. Men vi har klargjort våra respektive ståndpunkter. I en demokrati får man ha olika uppfattningar.

När det gäller frågan om ett militärt hot mot Sverige kan jag säga att jag inte har använt den typen av formulering. Jag står på inriktningspropositionens och Försvarsberedningens grund. Det handlar om att det kan inträffa en konflikt där vi är fler som är inblandade.

Anf. 87 KENNETH G FORSLUND (S):

Fru talman! Vi kan utan omsvep konstatera att det tveklöst är många i Sverige som inte känner till vad värdlandsavtalet innehåller. Och när människor inte vet innehållet i ett avtal som man för debatt om finns det självklart en frestelse och en möjlighet att börja påstå saker, att skarva ihop saker och kanske till och med att skrämmas om saker. Det kan vara så att personer som är emot ett Natomedlemskap påstår att det här för Sverige närmare Nato och egentligen är ett slags medlemskap, likaväl som vi ibland kan höra personer som är för ett Natomedlemskap säga: Nu när vi går så här långt kan vi lika gärna ta steget fullt ut och gå med i Nato.

Jag och Socialdemokraterna är mot ett Natomedlemskap. Vi skulle inte föreslå ett beslut i den här kammaren som skulle innebära något slags halvt steg in i Nato. Det är inte det som det här handlar om. Det här handlar om att reglera övningsverksamhet och i värsta fall behöva ge eller ta emot hjälp i händelse av en konflikt. Det är inte saker som vi inte gör i dag men som vi skulle komma att göra i framtiden med värdlandsavtalet. Det här är ramlagstiftning som reglerar de praktiska frågorna runt hur saker ska gå till. Det är ett avtal som gör att vi får en enklare hantering av allt det som inte är militärt i en militär övning.

I sak är det inget nytt som vi ska göra i och med värdlandsavtalet. Sverige genomför både självt och tillsammans med många andra länder ett stort antal övningar i olika storlekar och med olika inriktning under ett vanligt år. Det övningsarbetet kommer att fortsätta, vare sig vi har ett värdlandsavtal eller inte. Frågan är då: Vad är det vi ska lägga tid på? Ska vi lägga tid på administration kring övningarna, eller är det bättre att vi ägnar politisk tid åt att överväga om det faktiskt är övningar vi vill bjuda in till

eller delta i? Jag tycker att det senare är det rimliga. Därför är det viktigt att ha det här världlandsavtalet.

Vi har hört Stig Henriksson ifrågasätta varför det är så viktigt att det ska gå så fort om avtalet nu inte förändrar någonting. Ja, om man tycker att någonting som undertecknades kort före valet 2014 och som beslutas nu går fort kan det ju vara en illustration av hur snabbt man är van att göra saker. Men jag tycker inte att det går fort. Det har funnits goda och många möjligheter att ta del av avtalets innehåll för dem som verkligen vill sätta sig in i det och läsa vad det står där och inte bara gå på olika mer eller mindre påhittade påståenden som förekommer i debatten.

Det är viktigt för Sverige att ha världlandsavtalet. Det är en viktig kugge i den mångfald av alternativ vi ska ha för vårt försvar och för vår säkerhetspolitik. Vi har samarbeten kring försvarsaktiviteter med Finland och övriga Norden, med EU och med olika andra enskilda länder, exempelvis Polen. Det här är ytterligare en bricka i denna mosaik av samarbetsmöjligheter, som bygger en handlingsfrihet för Sverige för den händelse att det värsta skulle hända i form av en uppblossande konflikt i vårt land eller i vår direkta närhet.

Det är bra med debatt och ökad kunskap om säkerhetspolitiken i allmänhet och världlandsavtalet i synnerhet. Men det är också bra, fru talman, om debatten är faktabaserad och inte baserad på fantasifoster eller rent önsketänkande. Det blir inte bättre om man som Mikael Oscarsson fokuserar helt på att det här skulle vara något slags förstadium till ett Natomedlemskap. Det spelar bara Stig Henriksson och andra motståndare i händerna. Jag har svårt att förstå att man inte ser det och drar konsekvenserna av det.

Låt oss i stället fortsätta debatten om vad det här avtalet egentligen innehåller och vad det egentligen syftar till! Sedan, när det är på plats, har vi möjlighet att diskutera ordentligt vilka övningar det är som vi ska delta i och inte delta i. Det vore det sakliga förhållningssättet till de här frågorna.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet om att anta världlandsavtalet.

Anf. 88 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! Det har talats mycket om hur många gånger ordet "kärnvapen" förekommer i olika politiska dokument på vårt politikområde. Ibland har jag funderat på hur många gånger begreppet "militär alliansfrihet" förekommit i den här debatten. Det är ett antal gånger. När jag hör Kenneth G Forslund säga att det här avtalet bland annat går ut på att i händelse av kris eller krig kunna förbereda för militär hjälp från försvarsalliansen Nato undrar jag: Är det verkligen Socialdemokraternas bestämda uppfattning, och är det väl analyserat, att man kan förena den typen av förberedelser med att samtidigt hävda en absolut militär alliansfrihet?

Det är inte så att ni bara går dithän utan ni går ännu längre. Ni säger att det är fråga om teknikaliteter. Ni säger att det inte finns någon säkerhetspolitisk signaleffekt i att vi förbereder oss för att kunna ta emot hjälp från en militärallians vid kris eller krig.

Jag vore mycket tacksam, fru talman, om Kenneth G Forslund kunde elaborera hur han tänker om detta.

Anf. 89 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Tack, Allan Widman, för en mycket relevant fråga! Var går gränserna i detta sammanhang? Det är en högst relevant fråga.

Jag tror att Allan Widman delar uppfattningen om nyttan av att Sverige har ett antal olika alternativ. Då finns också alternativet att i det värsta av lägen kunna ta hjälp av Nato, men framför allt att i normalläget öva tillsammans med Nato. Huvudalternativet är övningsverksamheten. Det är förhoppningsvis inte någon av oss som står och hoppas på att Sverige ska dras in i en konflikt där vi hamnar i ett skarpt läge.

Övningsverksamheten är det centrala. För den svenska försvarsmakten är det viktigt att kunna öva med olika länder och organisationer därför att det utvecklar kapaciteten och förmågan. Den utvecklingen och övningen behöver vi för att hålla en god beredskap i landet och för att klara olika arbetsuppgifter i den händelse det är vårt eget lands säkerhet som är hotad eller Sverige ska delta i andra operationer, exempelvis FN-mandaterade operationer i andra delar av världen.

Anf. 90 ALLAN WIDMAN (L) replik:

Fru talman! Nu säger Kenneth G Forslund att det är bra med ett stort antal alternativ när man spelar ut sin säkerhetspolitik. Jag kan inte direkt motsäga det, men ibland inträffar saker och ting. De kan ske plötsligt och med en oerhört stark effekt. Då är det inte bara viktigt att ha många alternativ utan jag tror också att det är viktigt att på något sätt ha låst och förberett de olika alternativen. Det är där jag anser att världlandsavtalet, trots sin säkerhetspolitiska signaleffekt, inte fullt ut täcker våra behov.

Jag tycker att Kenneth G Forslund missar – och det har jag sagt flera gånger i debatten i dag – att världlandsavtal kan vara första steget till ett Natomedlemskap. Jag försökte i mitt anförande peka på hur otroligt många steg vi har tagit på vägen. Det är inte alls det första steget, men möjligen det sista steget. Det är det som är kvar som Sverige kan delta i utan att vara medlem – åtminstone tills Nato hittar på någon ny samarbetsform som blir ännu mer exklusiv.

Ser inte Kenneth G Forslund hela sammanhanget? Om man sätter på sig de ryska glasögonen och tittar på den säkerhetspolitiska historien under 90-talet, 00-talet och 10-talet i Sverige, förstår inte då Kenneth G Forslund att omvärlden börjar fundera över om Sverige verkligen har en trovärdig militär alliansfrihet eller inte?

Anf. 91 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Allan Widman talar här om att ha alternativen väl förberedda. Han syftar naturligtvis på att han har uppfattningen att Sverige borde gå med i Nato. Jag är inte så säker på att man kan dra en entydig slutsats av att man ens då är väl förberedd. Jag tror inte att Natos svar är alldeles givet. Vi har sett ett antal olika situationer genom historien där man bland de stater som är medlemmar av olika skäl har valt att inte använda Nato.

Jag tror inte att man kan ta det för givet. Det är en av svagheterna i det resonemang som Folkpartiet och andra partier förespråkar. Liberalerna! Förlåt, fru talman och Allan Widman. Jag får väl lägga en peng i den där burken som ni har på Liberalernas kansli.

Fru talman! Att utgå från att Nato skulle vara ett slags försäkringslösning och att det då finns en automatisk hjälp riskerar att bli en falsk trygghet. Jag är bestämd i uppfattningen att försvaret av Sverige i första hand måste skötas av Sverige i alla lägen vare sig vi är med i Nato eller inte. Det är det som vi förfogar över och det är det som vi kan fatta beslut om. Allt annat går inte att hundraprocentigt förutse.

Att då ändå ha övningar och samverkan är klokt. Det här är den organisation i världen som är mest avancerad i sammanhanget, som har mest kunskaper och resurser. Det vore oklokt av Sverige att inte ta del av den kunskapen och de möjligheterna. Därför är världlandsavtalet och annan samverkan med Nato bra.

Jag kan konstatera att varje gång vi fattar beslut om olika samverkan mellan Sverige och Nato hör man från Natoförespråkarna att det sista steget nu tas.

Anf. 92 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Fru talman! Hur var det nu? Vi som är skeptiska påstås skarva ihop och skrämmas, sa Kenneth G Forslund i sitt inlägg – utan närmare specifikation, men man får väl känna sig träffad eftersom det tycks täcka in alla kritiker av världlandsavtalet. Kenneth G Forslund sa sedan att fakta ska spridas, att det handlar om övning och att kunna ge eller ta emot hjälp. Om det vore så enkelt!

Låt mig än en gång återge vad som framgår av världlandsavtalet. Det ska användas i fredstid, till exempel vid övningar, vid kriser, krig i Sverige eller i närområdet. Under 2.1 framgår det att det är fråga om Natoledd militär verksamhet. Under punkt 1.2 framgår att Natoverksamhet som ska kunna bedrivas från Sverige inkluderar angrepp på tredje part.

Det här är lite annorlunda än att säga att världlandsavtalet handlar om övningar och att förbereda för att ge och ta emot hjälp. Det är något mer krigiskt. Varför pratar man inte om de sakerna som borde vara så mycket viktigare än vem som ska betala utländska militärers tandläkarräkningar?

Nej, det här har inte gått fort. Men det kanske finns något i processen som gör att många upplever det så, bland annat tre tunga socialdemokratiska partidistrikt som vill skjuta på ratificeringen ett år. Det råkar överensstämma med vårt bordläggningsyrkande.

Låt oss titta på processen. Det har inte varit någon offentlig debatt eller mediebevakning. Avtalet skrivs under några veckor före valet. Inget i Utrikesnämnden. Avtalet översätts efter tio månader till svenska. Remissrunda endast till myndigheter och andra mer officiösa organ.

Är verkligen Kenneth G Forslund nöjd med den processen?

Anf. 93 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att försöka besvara i alla fall några av Stig Henrikssons frågor. Sedan ska jag också ta mig friheten att göra något som jag brukar undvika i replikerna när frågorna ställs till mig, nämligen att faktiskt rikta en eller möjligen två frågor till Stig Henriksson.

Först och främst är det inte tre tunga socialdemokratiska partidistrikt som har fattat beslutet som Stig Henriksson säger. Det är möjligen två. Jag pratade i går med en av våra företrädare från Skånes partidistrikt, som var med när man debatterade och beslutade i frågan där, som säger att påståendet om beslutet i Skåne är fel.

Hur har processen varit? Stig Henriksson sa att det dröjde tio månader innan det kom en svensk översättning. Ja, det var innan det kom en juristlingvistgranskad svensk översättning. Det är korrekt. Men det fanns tidigt en översättning att läsa för den som ville ta del av avtalets innehåll. Sedan handlar det om att få de lagtekniska formuleringarna exakt rätt så att avtalet betyder samma sak på svenska som det gör på engelska. Återigen ser vi hur man glider runt på fakta.

Sedan har vi kärnavapendiskussionen, som Stig Henriksson själv ofta har återkommit till. Nu gjorde han inte det i just den här repliken, men det kanske kommer.

Vad är det som skiljer detta avtal mot den samverkan och de övningar som vi har redan i dag? I händelse av en konflikt i Sverige eller i vårt närområde, hur tror Stig Henriksson att vi skulle agera då? Vad är det som skiljer mellan dagens läge och att ha ett sådant avtal, Stig Henriksson?

Anf. 94 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Fru talman! Ja, det är möjligt att man har formulerat sig på ett något annorlunda sätt i Skåne. Det är inte den uppfattning jag har fått när jag tagit del av de pressmeddelanden som skickats ut i samband med uttalandet.

Nu har ju Tro och solidaritet, före detta Broderskapsrörelsen, och Västerbottens kvinnodistrikt med flera sagt samma sak, så någonting måste ha gått lite snett i det interna arbetet. Det kan man väl konstatera i stället för att raljera över att det snarast har tagit för lång tid. Det verkar ju som om processen inte riktigt har förankrats bakåt. Men det får ni väl ta upp internt.

Vad gäller kärnvapen är det väl illa nog att man får fel information när man ställer frågor om vi har försäkrat oss om att B-52:orna som flyger över Sverige under Baltops inte är packade med kärnvapen. Då svarar ni att ni förutsätter att man följer svensk lag, och så hänvisar ni till kärntekniklagen.

Det här är illa nog. Men eftersom vi ändå inte frågar och de ändå inte svarar måste jag säga att det inte är bättre att vi nu ska göra i ordning hamnar och flygplatser för att kunna ta emot materiel, inte bara för fredliga övningar utan även vid kriser och i krig i Sverige eller i närområdet, alltså krig vi inte ens är inblandade i. Vi ska förbereda så att vi kan ta emot flygplan, ubåtar etcetera även för angrepp i vårt närområde – odefinierat om det sträcker sig till Baltikum, Ryssland eller rent av Afghanistan.

Det är mitt svar: Det här går inte att tona ned. Det går inte att säga att det här avtalet spelar just ingen roll; det blir ingen större skillnad. Då kan vi väl lika gärna släppa det. Det spelar väldigt stor roll för uppfattningen om vår militära alliansfrihet. Det är inte särskilt konstigt att andra länder reagerar. Det vidimeras väl av att försvarsministern gång på gång får frågor om vi inte är på väg in i Nato. Han förstår inte frågorna och är djupt irriterad över dem, men omvärlden tittar mycket mer på vad vi gör än på vad vi säger.

Anf. 95 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Jag har inte påstått att den här processen har tagit för lång tid. Jag har däremot påstått, och jag tycker, att det inte går särskilt fort. Det är skillnaden.

Är det då ingen skillnad, som Stig Henriksson säger, mellan att ha avtalet och att inte ha avtalet? Jag tycker att skillnaden är att med avtalet kan vi fokusera på det som är verklig militär verksamhet och ha en ordentlig diskussion om vilka övningar vi ska och inte ska ha. Då fokuserar vi vår politiska kraft på det i stället för på den ibland närmast skuggartade debatt som förs om det här avtalet med påståenden från olika håll om vad det skulle kunna innebära eller få för konsekvenser.

Det är ju inte så, fru talman, att vi kommer att börja öva med kärnvapen vare sig med eller utan detta avtal. Den svenska inställningen till kärnvapen är välkänd i världen. Vi har också en lag från 1984 som innebär att man för att få föra in kärntekniskt material i Sverige ska begära tillstånd. Några sådana förfrågningar vad gäller kärnvapen har mig veterligt över huvud taget inte kommit. Man är som sagt väl förtrogen med den svenska inställningen, och jag utgår från att man också respekterar den.

Jag tror att nackdelarna om något land inte respekterade den avsikten från Sveriges sida skulle vara förödande för det landet. Jag tror därför att det av ren självbevaringsdrift finns ett intresse hos olika länder att respektera den svenska inställningen till kärnvapen.

Anf. 96 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! På sluttampen av sitt anförande sa Kenneth G Forslund att jag förstorar världlandsavtalets betydelse. Jag tror inte att Kenneth G Forslund riktigt lyssnade på vad jag sa.

Jag sa att det här inte är något dramatiskt, att det är en del av vad vi sa i försvarsberedningen och försvarsuppgörelsen, att det är ett naturligt sätt för oss att tydliggöra att vi vill både ge och ta emot hjälp och att det utökar möjligheterna att öva tillsammans.

Men jag sa också detta: Vi deltar i NRF, Nato Response Force. Vi är partnerland till Nato. Vi får världlandsavtalet på plats, förhoppningsvis så fort som möjligt. Men Sverige är inte Natomedlem. Det var det jag påpekade. Det är ett viktigt steg som behöver tas om vi ska vara trovärdiga. Det skulle också stärka vår och våra grannars säkerhet, och det skulle bidra till större säkerhet i vår region.

Jag ställde en fråga som Kenneth G Forslund kanske kan ge svar på. Förut var det tydligt att syftet med att vi skulle vara alliansfria i fred var att vi skulle vara neutrala i krig. Men den tiden är ju sedan länge förbi. Det syftet finns inte längre. Då är frågan: Vad är syftet, Kenneth G Forslund?

Anf. 97 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Tack, Mikael Oscarsson, för frågorna!

Jo, jag lyssnade mycket noga på vad Mikael Oscarsson sa. Däremot gör jag inte anspråk på att till hundra procent ha förstått vad Mikael Oscarsson sa. Det är en annan sak.

En sak som Mikael Oscarsson sa var att ett Natomedlemskap skulle ge Sverige möjlighet att försvarsplanera tillsammans med Nato. Då blev jag naturligtvis nyfiken. Det råder ju inget tvivel om att Mikael Oscarsson vill att vi ska gå med i Nato och vill det så mycket att han tar upp det även i debatten om världlandsavtalet. Men vad är det som Mikael Oscarsson längtar efter att försvarsplanera tillsammans med Nato?

Det är en typ av samarbete som jag inte tycker att Sverige ska ha med Nato. Sverige ska ha en svensk försvarsplanering och en svensk beredskap. Vi ska vara militärt alliansfria. Sedan 1992 är det grunden för vår säkerhetspolitik, och så ska vi fortsätta att ha det. Jag är av uppfattningen att i det geografiska och historiska läge som Sverige befinner sig i är alliansfriheten den bästa vägen för vårt land och för vårt närområde.

Olika länder har olika historia, olika erfarenheter och olika militära traditioner. Sverige och Finland har en. Den bidrar till den säkerhetspolitiska situationen och mosaiken i vår del av världen. Jag tror att det är bra att vi har de roller som vi har valt att ha, och jag tycker att vi ska välja att fortsätta ha de rollerna.

Andra länder har valt andra vägar utifrån sin historia och sin militära tradition. Jag har full respekt för det; jag till och med stöder deras vägval.

Anf. 98 MIKAEL OSCARSSON (KD) replik:

Fru talman! Kenneth G Forslund undrade vad det här med försvarsplanering kan betyda.

Vi kan tänka tillbaka på ”ryska påsken” för tre år sedan, när sex ryska plan kom och övade mot mål i Sverige. Det vi fick reda på i efterhand, eller åtminstone vad som sas till medierna, var att det inte fanns några piloter i tjänst. De var lediga. Men det var faktiskt så att Natopiloter kom upp. Natoplan kom upp.

Det är ju så att är man medlem i Nato, då kan man samarbeta. Då kan man dela upp ansvarsområden, och det gör väldig skillnad jämfört med att inte ha den planeringen. Det är inte svårt att förstå, och det tror jag är ett av skälen till att många svenskar nu har ändrat sig. De förstår att det här avtalet inte skapar den tryggheten, vare sig för oss eller för våra grannländer.

Vi är ett partnerland till Nato, men vi har inte § 5. Vi har inte löst försäkringen, och den bör man ju lösa innan någonting händer. Det var budskapet i det som USA:s ambassadör till Sverige sa: Titta på Ukraina! De har ett närmare samarbete med oss än ni har, men vi kan inget göra. Lös försäkringen innan någonting händer!

Jag har fortfarande inte fått svar på vad som är syftet med att vara alliansfri eller allianslös när vi nu ändå inte ska vara neutrala.

Jag blir lite konfunderad. Det låter ju som om socialdemokratin över hela världen skulle vara emot Nato. Men titta på grannarna – på Norge, på Danmark! Titta på Jens Stoltenberg, socialdemokrat! Jag tror att det bara är en tidsfråga när Socialdemokraterna vänder om, för det här skulle skapa trygghet för Sverige och vårt närområde.

Anf. 99 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Att det är en tidsfråga innan Socialdemokraterna byter fot i Natofrågan har Natoförespråkare hävdad i många decennier. Jag tror inte att det har kommit särskilt mycket närmare.

Mikael Oscarsson får det att låta som om jag hade sagt att socialdemokrater över hela världen skulle vara Natomotståndare. Det var inte alls så man skulle förstå det som jag sa. Jag pekade på att olika länder i vårt närområde har olika historia och olika tradition, och de har därför kommit till

olika slutsatser. Det innebär också att socialdemokratiska partier i vårt när-
område har kommit till olika slutsatser om vad som är bäst för deras land.
Det kan vi se i exempelvis Norge och Danmark.

Den ryska påsken är enligt Mikael Oscarsson ett exempel på hur vi
skulle ha nytta av en gemensam försvarsplanering med Nato. Där har vi
alldeles uppenbart olika åsikter. Jag tror att Sverige ska och måste försva-
ras av i första hand Sverige. Det är svensk försvarsplanering och svensk
militär personal som ska möta den typ av intrång som inträffade vid den
så kallade ryska påsken.

Hade Mikael Oscarsson haft en replik till hade jag möjligen varit fres-
tad att fråga honom under vilken regering detta skedde, då svensk personal
inte bemannade de svenska planen och gick upp och mötte den ryska ag-
gressionen.

Anf. 100 KARIN ENSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag och
avslag på reservationerna och avslag på yrkandet om vilandeförklaring.

Fru talman! Efter denna långa debatt kan jag ändå konstatera att det
finns ett brett politiskt stöd i Sveriges riksdag för världlandsavtalet med
Nato. Samtliga allianspartier och regeringen har tydligt tagit ställning för
avtalet. Olyckligtvis men inte oväntat är Sverigedemokraterna och Väns-
terpartiet emot. Deras agerande bidrar till att minska trovärdigheten i den
svenska säkerhets- och försvarspolitik. Det manar till eftertanke i den
svåra säkerhetspolitiska situation som vi befinner oss i. Det är dessutom
svårt att se att det finns någon verklig grund för att åberopa möjligheten
att vilandeförklara ärendet.

Fru talman! Jag hade i mitt anförandemanuskript, som skrevs långt in-
nan den här debatten började, skrivit att detta inte är en debatt om ett
svenskt Natomedlemskap. Nej, ärendet handlar inte om ett svenskt Nato-
medlemskap, men jag har inte bara skonjt utan också tydligt märkt att den
här debatten också handlar om ett svenskt Natomedlemskap. Jag kommer
att återkomma till detta.

Vad vi kan konstatera, och vad de flesta av oss är överens om, är att
vår säkerhet är nära sammankopplad med våra grannländers säkerhet. Vi
är också överens om att vår omvärld präglas av en allt större oro. Längs
Europas gränser plågas länder av komplicerade konflikter och till och med
av sönderfallande stater. Sedan Rysslands illegala annektering av Krim
och landets aggressiva agerande i östra Ukraina kännetecknas vårt närom-
råde av tilltagande spänningar.

Här i Sveriges riksdag råder samsyn om att vi ska bygga säkerhet i
gemenskap och i samverkan med andra länder och organisationer. Det är
genom gemenskap och i samarbete med andra som vi kan stå emot de ut-
maningar och prövningar vi står inför. Det är än viktigare nu.

Det finns ett riksdagsbeslut om en så kallad solidaritetsförklaring. Den
solidaritetsförklaringen säger att vi inte kommer att förhålla oss passiva
om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-medlemsland
eller ett nordiskt land. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma
sätt om Sverige skulle drabbas. Sverige ska därför kunna ge och ta emot
såväl civilt som militärt stöd. Det är detta som är kärnan i det avtal vi ska
besluta om i dag. Om vi menar allvar med vår solidaritetsförklaring måste

vi också gå från ord till handling och stärka förutsättningarna för att ge och ta emot såväl civilt som militärt stöd.

Genom att godkänna samförståndsavtalet mellan Sverige och Nato stärker vi Sveriges möjligheter att solidariskt ge och ta emot hjälp i händelse av kris och krig. Det gör att det blir lättare att genomföra övningar tillsammans, vilket har gått igenom av flera talare här tidigare. Man kan lägga mer tid och kraft på innehållet i övningarna och mindre tid och kraft på administration. Vi vet också att ett väl fungerande samarbete mellan det svenska försvaret och Nato är avgörande för hur väl vi kan genomföra internationella fredsfrämjande insatser. Den samverkan som sker länder emellan vid den typ av krishanteringsoperationer och fredsfrämjande operationer som Sverige har varit med i vilar ju på Natostandarden.

Fru talman! Det här samförståndsavtalet är bra. Det är ett steg i rätt riktning för att stärka vår förmåga att ge och ta emot civilt och militärt stöd. Men vissa delar av propositionen väcker frågor. Jag tycker inte att de är relevanta för innehållet i avtalet. Det har gjort att vi i Alliansen har skrivit ett särskilt yttrande.

Även om regeringen i propositionen inte tillmötesgår kritiker bemöter man dem genom att åtminstone beskriva väldigt mycket som avtalet inte innehåller. Det tycker vi är olyckligt. Det är en märklig ordning i en proposition att man beskriver allt det som avtalet inte innehåller. Försvarsmministern har länge och väl beskrivit att det har funnits argument som man uppfattar som osanna och osakliga, men jag och övriga Alliansen tycker inte att de skulle ha tagits upp i propositionen.

Fru talman! Vår säkerhetspolitik bygger på att vi bygger säkerhet i samverkan med andra. Det är bra att vi kan anta detta avtal. Det är ett viktigt steg, inte mot att gå med i Nato utan för att för att kunna fullfölja den solidaritetsförklaring som vi har beslutat om.

Vi moderater, tillsammans med de andra allianspartierna, ser att detta tyvärr inte räcker. I den oroliga värld vi befinner oss i krävs det ännu mer samarbete, och det krävs något mer än bara förhoppningar om hjälp. Ett fullvärdigt svenskt Natomedlemskap är det som ger de garantier som vi behöver. Det skulle på allvar stärka Sveriges säkerhet och också våra möjligheter att solidariskt ge och ta emot stöd i händelse av kris och krig.
(Applåder)

Anf. 101 ÅSA LINDESTAM (S) replik:

Herr talman! Jag måste passa på tillfället att få ställa en fråga. Egentligen hade jag velat ställa den också till Allan Widman, men jag fick inte den möjligheten.

I en fråga här sa Allan Widman att vi har tagit en mängd steg på vägen mot ett Natomedlemskap. I det särskilda yttrandet från de fyra borgerliga partierna står det dock: "Världlandsavtalet ersätter på inget sätt och är inte ens ett första steg mot medlemskap." Jag tycker att detta står i direkt motsatsställning till vad Allan Widman sa, och jag blir förvånad över att Liberalerna ändå står bakom det.

Min fråga blir då om Moderaterna står bakom det särskilda yttrandet, eller om det finns en tanke på att detta är ett steg på vägen mot ett medlemskap. Min uppfattning var ända tills jag hörde detta att den text som vi nu tar ställning till är den som gäller. Självklart är detta ett särskilt yttrande, där man kan göra en avsiktsförklaring om att man vill delta eller inte. Där

kan man hävda sin åsikt. Men när man i talarstolen säger precis tvärtom funderar jag på hur Moderaterna egentligen ser det hela. Gäller det som står i texten, alltså ”inte ens ett första steg mot medlemskap”?

Anf. 102 KARIN ENSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Det blir svårt för mig, Åsa Lindestam, att tolka Allan Widmans tankar om detta – även om vi satt bredvid varandra under debatten. Det måste han få göra själv. Självklart står jag bakom det särskilda yttrandet. Jag försökte också vara väldigt tydlig i mitt anförande. Jag tycker att det är viktigt.

Jag var som minister med och drev fram, utifrån väldigt tydliga resonemang i Försvarsberedningen, att vi skulle ta de första stegen mot samförståndsavtalet. Det handlade om att ÖB skulle underteckna det i samband med Natos toppmöte i Wales. Sedan har den nya regeringen, den rödgröna regeringen, fullföljt detta. Därför välkomnar jag att vi behandlar det här ärendet i riksdagen i dag. Men jag ska vara tydlig. För mig ersätter inte något av de fördjupade samarbeten som jag tycker är mycket positiva och som vi har med Nato det fulla medlemskapet.

Jag vet att det såklart är viktigt för Socialdemokraterna. Men som jag sa i mitt anförande har det här också blivit en debatt om Nato. Jag blir inte riktigt klok på detta. Det känns ganska ofta, inte minst efter att ha lyssnat på försvarsministern, som att Socialdemokraterna vill både äta kakan och ha den kvar. Man vill ha allt det positiva som man kan få ut av att vara väldigt nära Nato i alla dess delar. Men när det kommer till artikel 5 blir det besvärligt. Man är beredd att diskutera djupgående allianser eller samarbeten med ett land som inte är med i Nato. Däremot är man inte beredd att göra det med Nato. Det är lite motsägelsefullt. Men jag hör vad ni säger.

Det vore intressant att höra vad Åsa Lindestam tycker om det som försvarsministern sa om hur man skulle förhålla sig till Ryssland.

Anf. 103 ÅSA LINDESTAM (S) replik:

Herr talman! Det känns inte riktigt som att jag fick svar på frågan om huruvida det här var steg på vägen. Jag förstår mycket väl att Karin Enström inte kan svara på frågan för Liberalerna – det menar jag inte heller att hon behöver göra. Däremot skulle jag vilja veta hur Moderaterna ställer sig till det här.

Jag tycker att de beslut som Karin Enström tog på den tiden då hon var försvarsminister var bra. Vi har också varit överens om de här tagen i Försvarsberedningen hela vägen och i det försvarsbeslut som vi tog. Det är alltså inte den delen jag ifrågasätter. Jag vill veta hur det är just när det gäller texten i det särskilda yttrandet. Står man helt bakom det här, eller ser man det som ett steg på vägen? Jag hoppas att Karin Enström kan vara väldigt tydlig och säga om Moderaterna står bakom det eller inte.

Anf. 104 KARIN ENSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Jag tyckte precis att jag sa det. Ja, vi står till fullo bakom ett särskilt yttrande som vi har i betänkandet. Det är därför som vi ägnar viss energi åt att skriva särskilda yttranden och sedan ha dem i betänkandet. Det är bara att läsa innantill.

Det här är viktigt, för det är skillnad. Det var också försvarsministern väldigt tydlig med. Det är skillnad på att vara medlem och att vara partner. Att man har ett väldigt bra samförståndsavtal när det gäller värdlandsstödet och att administrativa och tekniska frågor är undanröjda innebär inte på något sätt att man är medlem.

Jag förstår att det är viktigt för Socialdemokraterna att hålla den skillnaden. Men samtidigt hör jag inte minst i flera av de socialdemokratiska företrädarnas argumentation att det är lite å ena sidan och å andra sidan. Man vill både äta kakan och ha den kvar. Det är positivt med samarbete. Men hur är det när det gäller artikel 5 och medlemsfrågan? Här tror och hoppas jag att Socialdemokraterna tänker om. Man kan lyssna på argumentationen nu. Den håller ihop. Den håller ihop ända fram till att man ska göra allting med den här viktiga organisationen. Men man vill inte ha inflytande, och man vill inte omfattas av de kollektiva säkerhetsgarantierna. Det är det som jag inte får ihop. Det är nog snarare jag som vill ha ett svar från Socialdemokraterna. Jag kan garantera att vi står bakom det särskilda yttrande som vi har skrivit.

Anf. 105 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Herr talman! Jag tyckte att det var befriande att höra en tidigare försvarsminister som klart och tydligt definierade det som jag pekade på tidigare: att det här handlar om att kunna fokusera på övningarnas innehåll och inriktning när vi väl har avtalet på plats.

Men jag vill rikta två frågor till Karin Enström utifrån det som hon sa i sitt anförande.

Karin Enström tycker att det skrivs en massa saker i propositionen som inte hör hit. Det svaras på frågor som egentligen inte finns i värdlandsavtalet – det handlar bland annat om kärnvapen. Den här kritiken och de påståendena hade naturligtvis funnits även om Karin Enström hade fortsatt att vara försvarsminister efter det förra valet. Hur hade Karin Enström velat hantera den kritik, de påståenden och de rykten som sprids? Det tycker jag skulle vara ganska intressant att veta.

Sedan kommer min andra fråga, herr talman. Det här är förvisso inte en Natodebatt, men jag tror att vi alla vinglar ivrigt fram och tillbaka mellan att debattera det vi ska debattera och att debattera Natomedlemskap. Jag måste för ordningens skull ställa en fråga till en tidigare försvarsminister i en tidigare borgerlig regering som styrde landet under åtta års tid – Karin Enström förstår redan nu vad frågan landar i. Varför lyfte inte den förra regeringen medlemsfrågan? Ni hade åtta år på er. Men frågan blev viktig först efter att ni hade slutat regera. Det får man en bestämd känsla av.

Anf. 106 KARIN ENSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Det är en kontrafaktisk historiebeskrivning. Man ska börja tänka på om och om och om – om inte om hade varit. Vad hade jag gjort nu om jag hade varit försvarsminister?

Självklart måste man svara på frågor, och man måste hantera kritik. Vi har varit kritiska. När man börjar beskriva allt som ett beslut inte är finns nämligen risken att man också gör det lättare för dem som har den här kritiken. Den kan etsa sig fast i medvetandet om man skriver in det i en proposition. Det är detta som vi är kritiska till. Jag tycker att det gör den

mindre ren. Jag har inte sett exempel på att man i andra propositioner om avtal beskriver vad avtalen inte innehåller.

Den andra frågan är ganska enkel att svara på, Kenneth G Forslund. Jag tror att Kenneth G Forslund vet svaret. Det finns två väldigt viktiga faktorer i detta. En handlar självklart om det våldsamt försämrade omvärldsläget. Det handlar om det som vi har sett de senaste åren. Det vi har sett när det gäller den ryska illegala annekteringen av Krim och aggressionen i östra Ukraina tillsammans med många andra negativa trender är att vi har ett betydligt försämrat omvärldsläge.

Det är också fyra partier – tidigare var det två partier i regeringen – som tycker att det här är en bra idé. Är det två partier i regeringen som tycker en sak och två partier som tycker något annat säger det sig självt att det blir ganska svårt att driva en sådan fråga i regeringsställning. Sedan är det samma förutsättningar som gäller vilken regering det än är: När och om ett sådant här beslut fattas ska det finnas en bred majoritet både bland befolkningen och i riksdagen.

Anf. 107 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Herr talman! Karin Enström svarar att man i propositionen svarar på de här frågorna, påståendena, om vad världsländsavtalet innebär och att man borde svara på dem utan att etsa fast frågorna.

Då har Karin Enström berättat vad hon inte skulle göra. Jag är intresserad av vad Karin Enström skulle vilja göra. Vad tycker Karin Enström är alternativet till att i propositionen beskriva vad det här faktiskt inte är, utifrån den debatt som finns?

Att man nu driver frågan om Natomedlemskap aktivt efter att man har släppt regeringsmakten beror bland annat på att det nu är fyra partier i stället för två. Ska det tolkas som att ni skulle ha börjat driva frågan redan när ni satt i regering om det hade funnits en enighet i den förra regeringen?

Anf. 108 KARIN ENSTRÖM (M) replik:

Herr talman! Det här börjar bli en debatt med väldigt många villkor – om inte om hade varit och så vidare. Det känns nästan som om Kenneth G Forslund hade hoppats på att vi skulle ha suttit kvar, bara för att få se vad som skulle ha hänt.

Men vi ska inte skämta bort detta. När det gäller själva propositionen om avtalet vidhåller jag det som vi har skrivit i vårt särskilda yttrande. Jag tycker att det var olyckligt att etsa fast en mängd myter om vad det där avtalet inte innehåller, för det leder tankarna i fel riktning.

Det andra handlar om hur man driver en säkerhets- och försvarspolitik framåt. Vi har en god tradition av att vara så enade som möjligt och ha samsyn kring det. Oavsett om det gäller ett världsländsavtal eller ett framtida Natomedlemskap är det något som kräver en bred majoritet i riksdagen och en bred majoritet hos svenska folket och när det gäller medlemskap självklart också nära samverkan med vår granne Finland.

Anf. 109 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Herr talman! Försvarsministern talar lite svepande om att det bedrivs desinformation och ryktesspridning i debatten om världsländsavtalet. Jag utgår från att han inte syftar på före detta utrikesminister Hans Blix, Maj Britt Theorin, som ledde den svenska nedrustningskommissionen på

80-talet, före detta försvarsminister Thage G. Peterson med flera namnkunniga politiker, diplomater och forskare liksom många ideella organisationer och medborgare som från olika perspektiv uttryckt kritik och oro över processen och konsekvenserna av att ingå världlandsavtal med Nato utan analys av de säkerhetspolitiska konsekvenserna och utan att reda ut ett antal viktiga oklarheter.

Kanske är de farhågor som jag och många med mig har obefogade. I så fall är det utmärkt. Så låt oss då ta oss tid att reda ut de juridiska konflikterna och oklarheterna och se till att få ett fullgott beslutsunderlag inklusive en säkerhetspolitisk analys innan vi fattar ett beslut.

Vad är då problemen? Mycket har sagts, men jag vill kort beröra de allvarligaste.

Hela processen lider av ett monumentalt demokratiskt underskott. Hur ser till exempel vårt urfolk samerna och människor som bor kring Vättern och i Göteborgs södra skärgård på att det blir ännu lättare att genomföra krigsövningar i deras hemtrakter, där det redan bedrivs omfattande militär övningsverksamhet med stor påverkan på miljö och möjligheter att bedriva till exempel rennäring? Det vet vi inte, för de har inte fått frågan.

Inte heller var Naturvårdsverket eller Kemikalieinspektionen remissinstanser under den korta remissrunda som ägde rum mitt i sommaren förra året, trots att USA och EU i militär verksamhet tillåter giftiga kemikalier som är förbjudna i Sverige.

En annan sak är tillträdesförordningen, en gällande svensk lag som förbjuder andra länder att bedriva stridsledning eller att avfyra vapen från svenskt territorium och kraftigt begränsar vilka styrkor från krigförande part som får finnas här. Hur dessa förbud ska förenas med avtalets krav på stöd även i kris och krigstid är olöst.

Herr talman! Olof Palme talade om begreppet ”gemensam säkerhet” och att en sådan bygger man per definition med sina potentiella motståndare. Fredsforskare brukar betona vikten av att byta perspektiv och ställa sig i motpartens skor. Det är inte alltför långsökt att vissa paragrafer i avtalet tolkas som att Sverige öppnar för att Nato kan få attackera ryskt territorium från vårt. Detta hotar givetvis att driva på den ryska upprustningen.

Vi står här inför det klassiska säkerhetsdilemmat: En åtgärd syftande till ökad säkerhet uppfattas av motparten som skäl till motåtgärder som minskar säkerheten för båda parter.

Ytterligare närmande till Nato urholkar trovärdigheten i den svenska militära alliansfriheten och minskar därmed vår utrikespolitiska handlingsfrihet. Under kalla kriget var Sovjetunionen var ett stort hot – tro mig, jag vet! Min familj från Estland fick betala ett högt pris; min morfar dog som slavarbetare i Gulag. Om vi inte ens då närmade oss Nato så långt som världlandsavtalet faktiskt för oss undrar jag varför vi skulle göra det nu. Den frågan tycker jag måste besvaras.

Herr talman! Det finns fler allvarliga olösta juridiska problem. Vad gäller kärnvapen räcker det inte att förlita sig på politisk välvilja för att se till att sådana inte under några omständigheter kommer in på svenskt territorium. Nuvarande regering kommer aldrig att tillåta att så sker, men vi kan inte veta hur framtida regeringar kommer att agera. De kan komma att utsättas för stark press i en kris eller krigssituation, och de kan också i värsta fall ha en mer tillåtande attityd till dessa vapen.

Eftersom vi inte kan se in i framtiden måste vi ha en lag som uttryckligen förbjuder kärnvapen, precis som Finland har. Vår nuvarande lagstiftning, lagen om kärnteknik, är avsedd att reglera civil kärnteknik. Den förbjuder införsel av kärntekniska produkter utan särskilt tillstånd, och det är regeringen som kan ge tillstånd.

Tyvärr kan jag därför inte se annat än att världlandsavtalet faktiskt öppnar för det otänkbara: att kärnvapen kan komma att tillåtas på svenskt territorium. Därtill har Sverige, som sagts tidigare, inte några verktyg för att följa upp att lagen efterlevs. I klartext skulle vi redan nu behöva rätt att inspektera örlogsfartyg som är byggda för att kunna bära kärnvapen, men det har vi inte. Vi har inte heller krävt att få in det i avtalet.

En annan i sammanhanget viktig fråga som också har tagits upp här är att världlandsavtalet innebär att hemliga följdavtal kan upprättas, bland annat om baseringsområden. Vi vet inte hur dessa kan komma att inkräkta på våra fri- och rättigheter.

Herr talman! Det är inte för sent att göra om och göra rätt! Mot bakgrund av detta yrkar jag bifall till Jabar Amins och min motion om att återkalla världlandsavtalet, alltså motion 2015/16:2801. Om den inte får majoritetsstöd avser jag att stödja den vilandeförklaring som begärts.

I detta anförande instämde Stig Henriksson (V).

Anf. 110 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Jag tror att jag är den femtonde talaren i denna gedigna debatt om periodens säkerhetspolitiskt kanske mest intressanta ställningstagande som vi står inför. Vi har fattat flera beslut, och vi kommer säkert att fatta fler, men det här är ett av de mer omdebatterade och också förberedda ärendena.

Under det senaste halvåret har jag som enskild ledamot fått många hälsningar om vad det här avtalet faktiskt innebär. Man pratar om grundlagsändringar, och man pratar om kärnvapen. Man pratar om övningar och krig. Många beskriver det här som att Sverige verkligen står inför en stor undergång.

Jag har tagit emot många fina hälsningar också, och jag har funderat på om alla har läst vad det här innebär. Har man läst propositionen från regeringen innan man skriver debattartiklar och uttalar sig på många olika ställen? Jag tror inte att man alltid har gjort det. Det kan också vara så att många politiker ännu inte på djupet har tagit del av alla detaljer och punkter som finns i det här världlandsavtalet.

Det är många perspektiv som har lyfts fram i dag. En reflektion jag gör är ifall alla kritiska inlägg från såväl miljöpartister och sverigedemokrater som vänsterpartister verkligen stämmer. I så fall är det på sin plats att fundera på hur Finland kunde ta ställning för ett världlandsavtal om det blir ett steg närmare Nato, om det innebär en större säkerhetspolitisk risk, om det förändrar vår alliansfrihet.

Sverige bygger säkerhet och stabilitet bäst tillsammans med andra länder och med organisationer. Det har vi hört upprepas såväl i dag som i tidigare debatter. Det är viktigt. Det handlar om hur vi möter det hot som kan finnas mot freden och vår säkerhet. Vi ser att vi avvärjer det bäst tillsammans och i samverkan.

Vi ser ett förändrat säkerhetspolitiskt Europa. Vi ser att läget successivt försämras. Jag var på en nordisk försvarskonferens under helgen och i början av veckan tillsammans med de baltiska länderna, Polen och de nordiska länderna. Det är helt klart angeläget att fortsätta att följa och reflektera över bilden av vad som händer i Arktis och i och omkring Ryssland.

Det är ingen slump att de baltiska länderna steg för steg förstärker sina försvarsanslag och kommer att passera tvåprocentsnivån för andelen av bnp. Detta måste vi ta på största allvar. Vem vet egentligen hur den innersta strategin ser ut när det handlar om det ryska ledarskapet och vad som planeras i nästa steg?

Vi har en solidaritetsförklaring som är central för vårt lands säkerhetspolitik. Vi kan och ska inte förhålla oss passiva om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-land eller ett nordiskt land. Vi förväntar oss att detta ska vara ömsesidigt – att vi också skulle få hjälp. Detta har vi en bred överenskommelse om och stöd för i riksdagen.

Värdlandsavtalet är ett sammanfattande begrepp – ett ramavtal, som vi har hört. Det handlar om både civila och militära stöd som lämnas i fredstid, kris och krig av en nation till en annan nation eller en organisation, som efter en aktiv inbjudan till övningsverksamhet, transitering eller insatser befinner sig på värdlandets territorium.

Vi måste ha en förmåga till värdlandsstöd. Det är en grundförutsättning för att kunna både ge och ta emot militärt stöd. I propositionen kan vi läsa att Nato har ingått ett 25-tal värdlandsavtal med olika medlems- och partnerländer, däribland Finland.

Vi är en aktiv part i Natos arbete när det handlar om att bygga beredskap, och vi vill utveckla övningsverksamheten och vårt samarbete. Nato är en central och mycket viktig aktör för europeisk säkerhet och för vår säkerhet. Det är den enda organisation som ger vår svenska försvarsförmåga interoperabilitet. Natos standard utgör grunden för nordiskt försvarsarbete och är en förutsättning för att Försvarsmakten ska kunna fortsätta att utveckla förmågan.

Avtalet tar upp många delar. Det är grundläggande principer och procedurer. Det kommer att kunna användas i många olika situationer, men syftet – än en gång – är att säkerställa att Sverige som värdland kan lämna ett effektivt stöd för militär verksamhet på svenskt territorium i samband med övningar, kriser eller operationer i Sverige. Men det bygger på frivillighet.

Som vi har hört både ministern och andra tala om och som slås fast i propositionen är detta endast tillämpligt när Sverige först har fattat ett nationellt beslut. Detta ger inte Nato rätten eller skyldigheten att verka på svenskt territorium, för det är när Sverige avgör om Natoledd verksamhet ska få äga rum här som det kan ske. Därför är det viktigt att följa varje separat uppföljande avtal och sedan följa upp både detaljer och stora delar i innehållet.

Jag vill uppmärksamma några delar som rör många bra inlägg men också inlägg i debatten som gör mig fundersam.

Jag blev inbjudan till ett försvars- och säkerhetspolitiskt seminarium i Göteborg för någon månad sedan. Miljöpartiets utrikespolitiska talesperson Valter Mutt uttalade sig då och sa att om Miljöpartiet hade haft egen majoritet skulle vi absolut inte kunna se ett värdlandsavtal diskuteras i kammaren.

Bilden av och trovärdigheten hos regeringens säkerhetslinje blir inte lika tydlig längre när man tar del av de olika argument och inlägg som kommer från Miljöpartiet. Det bygger inkonsekvens och genererar inte långsiktig säkerhet.

Sverigedemokraterna å sin sida väckte en motion i höstas, och jag tänkte läsa ur den. Sverigedemokraterna föreslog att Sveriges riksdag ska rösta för ett värdlandsavtal. Det var alltså i höstas – samma riksdagsår. ”Dessa tre åtaganden förpliktar inte, det följer inga krav på stöd till andra länder eller på att vi ska vara tvungna att upplåta vårt territorium.” Det avslutas med att HNS, värdlandsavtalet, ”ger oss en ytterligare möjlighet om krig försätter oss i ett ytterst ansträngt läge”.

Björn Söder anför att allianspartierna saknar analysförmåga. Jag tror säkert att Sverigedemokraterna har analysförmåga, men frågan är vilka slutsatser man drar när de blir så olika med så, relativt sett, kort tids mellanrum. Några månader eller dagar kan förändra läget drastiskt, men slutsatserna är inte entydiga från Sverigedemokraterna kring hur man ser på värdlandsavtalet.

Jag förstår att detta kan vara en fråga som delar ett parti, men hur ser egentligen avspänningsläget inom partiet ut? Hur ser man långsiktigt på denna fråga? Jag har hört Björn Söder tydligt säga att man kommer att rösta emot. Det är intressant att ta del av den historik som präglar detta arbetsår och även hur partiledaren agerar i frågan.

Herr talman! Min tid rinner iväg, men detta är i grund och botten ett viktigt ramavtal. Det kommer att vara ett stöd för vårt fortsatta arbete och samarbete i frågor som är viktiga för svensk försvars- och säkerhetspolitik och inte minst för Försvarsmaktens förmåga att utvecklas långsiktigt.

Jag yrkar bifall till förslaget och avslag på reservationerna och den motion som föreslås bifallas vid dagens behandling.

(Applåder)

Anf. 111 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Daniel Bäckström ställde den, möjligen retoriska, frågan om man har läst propositionen. Jag vet inte vilka han avsåg, men nog är mitt konstaterande, efter att ha varit med i åtskilliga debatter under våren, diskussioner på olika sätt och kanske debatter även här i kammaren, att åtminstone motståndarna verkar ha läst propositionen och en hel del annat också. Men frågan kanske var riktad till någon annan.

Daniel Bäckström tog upp Finland som ett gott exempel. Jag tycker faktiskt inte att det är det. I Finland har man inte besvärat sin riksdag med att lyfta upp frågan, utan den har regeringen fattat beslut om på egen hand, då man hade den möjligheten. Jag tycker inte att det är något ideal, om man säger så.

Apropå Finland kan det vara intressant, då det brukar heta att djävulen bor i detaljerna. Jag tycker inte direkt att det är några detaljer. Ramavtalet är som ett ovanligt brett spjälstaket, och det är svårt att riktigt förstå vad det innebär.

I Finland finns det i dag 57 tilläggs punkter till deras värdlandsavtal. Samtliga är naturligtvis hemligstämplade och även där, precis som det kommer att bli här, inte besvärade av riksdagens synpunkter. Det är sådant som kommer och som man bara får ta och svälja den dagen. Jag ska inte säga att jag är särskilt förvånad över att en centerpartist vill köpa grisen i

säcken på det här sättet, men det ligger i alla fall nära till hands att fundera kring det.

Jag vill ställa några frågor till Daniel Bäckström. Om vi lyfter blicken, vilka historiska exempel finns det på att man har intensifierat övningar, upprustning och militarisering och att det har lett till fred? Vilka historiska exempel finns det på att militärallianser inte har lett till krig? Ta bara första världskriget som ett exempel. Hur ser Daniel Bäckström och Centerpartiet på detta?

Anf. 112 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Om jag har förstått Stig Henrikssons frågor rätt handlar de om hur vi ser på alliansers betydelse för fred och säkerhet och hur de kan förebygga och skapa långsiktig stabilitet.

Det är helt klart att det inte är Nato som driver en aktiv upprustningspolitik. Det är inte heller Sverige som gör det. Men vi måste förhålla oss till det som händer i vårt närområde. Säkerhetsstrategin som antogs på nyårsafton i Ryssland visar att de har en tydlig ambition att öka sin försvarsförmåga och att genomföra planen och de många olika delarna i den. Vi måste förhålla oss till de konsekvenser det får för oss och vårt närområde.

När man lyssnar till de länder i vårt närområde som ingår i alliansen, alltså Nato, förstår man att det både finns ett gott uppsåt och en öppenhet i fråga om att bjuda in till fortsatt dialog om vad som främjar fred och säkerhet. Man eftersträvar inte att bygga murar. Man eftersträvar inte att lägga ännu mer pengar på försvaret. Men det blir en konsekvens när tydliga övertramp och en förslutning sker i grannlandet i öster.

För mig och Centerpartiet är ett Natomedlemskap ett grundläggande och viktigt steg på vägen mot att bidra till stabilitet i Östersjöområdet, i vår närregion. Det är också ett steg mot att kunna hjälpa andra att ha ett långsiktigt, fredligt och stabilt säkerhetsläge.

Just när det gäller Finland kan vi se att de har lyckats hantera alliansfriheten.

Anf. 113 STIG HENRIKSSON (V) replik:

Herr talman! Upprustning, militärallianser och så vidare ska alltså bidra till stabilitet i vårt närområde. Jag tillåter mig att tvivla på att det fungerar på det sättet, oavsett hur många gånger man säger det.

Daniel Bäckström tar upp att det inte är Nato som bedriver upprustning. Det är ett ganska häpnadsväckande påstående. Om man tittar på siffrorna kan man se att USA ensamt står för ungefär 35 procent av världens rustningskostnader. Ryssland står för 4,8 procent. Det säger väl en del.

Centerpartiet har haft en fin tradition när det gäller att hålla på alliansfrihet och neutralitet i krig och har behållit den fram till i höstas åtminstone. Skaver inte de konkreta skrivningarna i avtalet för Daniel Bäckström, som i likhet med oss har läst det? Vi ska använda avtalet "vid kriser och i krig i Sverige eller i närområdet", det vill säga i krig som Sverige inte är en aktiv deltagare i, från början i alla fall. Men det blir vi väl snart.

Fortsättningsvis står det i en annan paragraf, under Natoledd militär verksamhet: Den Natoverksamhet som ska kunna bedrivas från Sverige inkluderar angrepp på tredje part. Det står angrepp. Skaver inte tanken på att Sverige skriver under ett avtal som syftar till att vi även ska kunna bedriva angreppskrig med hjälp av militäralliansen Nato mot tredje land?

Med tanke på den historia och den sans och balans som brukar prägla Centerpartiets ställningstaganden i många andra frågor kan jag inte riktigt förstå detta.

Anf. 114 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Vi hamnar i parallella debatter samtidigt, om både Nato och världlandsavtalet. Men när det gäller vilken bild Vänsterpartiet vill förmedla av den säkerhetspolitiska utvecklingen finns det också ganska många frågor. Det gäller hur de beskriver Rysslands ambitioner, ageranden och militära förmågeutveckling. Jag tycker inte att man ska marginalisera den utveckling som sker, vilket Stig Henriksson ofta gör här i talarstolen. Han jämför till exempel proportionerna mellan Ryssland och USA utifrån historiskt genomförda beslut.

Det hade helt klart varit bäst om Ryssland inte hade aktiverat sin upp-
rustningspolitik. Men nu måste vi förhålla oss till att de har gjort det. Det är oerhört grundläggande och allvarligt. De har under de senaste åren visat vad de är beredda och kapabla att göra.

Dialog, diplomati och brett samarbete och samverkan är viktiga frågor för oss i Centerpartiet. Med tanke på läget i Europa och i och kring Östersjön ser vi att samarbete och samverkan bidrar aktivt till att stabilisera läget, att vi jobbar nära tillsammans med Nato. Det kommer att bli än viktigare, som stöd till våra grannländer. Men vi ska också själva tänka långsiktigt för att stärka vår försvarsförmåga och skapa en tydlighet vad gäller de säkerhetspolitiska utmaningarna och hur vi ska möta dem.

Jag hoppas att även Stig Henriksson och Vänsterpartiet i kommande beslut kommer att vara med och bidra till aktiva budgetförstärkande åtgärder för en stabil fortsättning.

Anf. 115 ROGER RICHTOFF (SD):

Herr talman! Jag ska börja med att svara på Alliansens ifrågasättande av att vi har ändrat uppfattning om det här. Jag vill påminna mig att Centerpartiet för två år sedan blev en förespråkare för Nato. Man kan tycka att det inte var en stor förändring. Men vi uppfattade det som en gigantisk förändring – på tal om att ändra uppfattning.

Ändra uppfattning kan man göra snabbt eller på sikt. Vi hade tidigare en annan uppfattning. Vi samlades, gick igenom ny information och fattade ett nytt beslut. Och där är vi nu.

När det gäller Alliansens förmåga att göra korrekta analyser utgör Kerstin Lundgren en av de stora säkerhetsriskerna. På vilket sätt? Jo, hon deltog i att avveckla det svenska försvaret. Man raserade systemen. Hon deltog i detta och tycker sedan att andra utgör en säkerhetsrisk.

Nu anpassar Alliansen sig alltmer till våra förslag. Vi överväger att sätta upp svängdörrar till kopieringsrummet. Det gäller den här politiken också.

Det är också intressant att till exempel Allan Widman säger att det här är ett steg närmare Nato. Det är bra att ni är tydliga med det. Men på s. 16 i det särskilda yttrandet skriver Moderaterna, Centern, Liberalerna och Kristdemokraterna: "Världlandsavtalet ersätter på inget sätt och är inte ens ett första steg mot medlemskap."

Det skriver ni på s. 16. Men här i kammaren påstår ni att vi nu är så nära Nato att det bara är ett steg kvar till medlemskap, eller hur? Men i betänkandet skriver ni något helt annat. Är det trovärdigt? Vänder ni på klacken?

Herr talman! Jag går över till det jag hade tänkt säga från början. Hur kan det svenska försvaret och försvarsviljan komma att påverkas? Det är en annan ingångslinje. Blir försvaret starkare och mer anpassat till försvar av vårt territorium? Eller ökar risken för att försvaret fortsätter att anpassas till Natos insatsoperationer, i linje med Natos strategi? Kommer försvaret att påverkas i den riktningen?

Vi har närmat oss Nato gradvis, genom deltagande i stora militärövningar. Det är rätt. Så är det. Det har också ökat vår förmåga på många sätt. Vi tillåter att amerikanska spaningsplan flyger över vårt territorium och så vidare. Det är en anpassning. Det är tillåtande. Får det någon säkerhetspolitisk effekt? Ja, det är klart att det får. Det ser vi tydligt. Ryssland agerar och reagerar. Det var inte länge sedan vi hade kinesiska örlogsfartyg i Östersjön. Ni känner väl till att de samarbetar ganska mycket och allt intensivare med Ryssland?

Händer det någonting? Ja, det gör det.

Det värdlandsavtal som nu förbereds är också ett stort steg mot ett närmande till och ett samarbete med Nato. Det tycker vi också. Det är därför vi säger nej till detta.

Det innebär en helt annan dimension i fråga om möjligheterna att genomföra övningar – ända upp till krigsfall. Det möjliggör också användning av militära anläggningar och styrkor under Natobefäl på svenskt territorium. Det är en skillnad mot tidigare. Det handlar även om transiteringar av sådana styrkor på svenskt territorium. Jag har inte hittat några begränsningar för vapen eller för styrkornas storlek. Har ni hittat det så gå upp i talarstolen och tala om dets så ska jag gärna lyssna.

Den svenska regeringen eller dess ombud måste naturligtvis ge tillstånd för varje sådan övning. Men när man väl har inbjudit Nato till exempel i fred och om det övergår i kris och kanske i krig blir de kvar här och kommer naturligtvis att bekämpas. Men det är ingen som har förnekat det heller.

När det gäller den ensidiga svenska solidaritetsförklaringen hade jag hoppats att ledamoten Oscarsson skulle komma hit och redovisa sin anfallsplan. Han anser nämligen att vi ska gå i krig om en angripare går mot Baltikum. Då ska Sverige gå i krig. När vi skickar trupp dit går vi ju i krig med det land som anfaller dem, och då smäller det i Sverige. Det håller ni med om, men det köper ni. Vi har en annan uppfattning.

Finland säger att man är beredd att ge allt stöd, men inte militärt. Står Finland längre från Baltikum än Sverige? Nej, det gör det inte. Men de är tydliga och säger att de inte har resurser till mer än att försvara Finland. De har ingenting att skicka. Det är tydlighet. Men vi skapar osäkerhet genom solidaritetsförklaringen.

Man säger att solidaritetsförklaringen har godkänts av riksdagen. Det stämmer väl i viss mån. Men den låg insmugen i inriktningspropositionen, och den har såvitt jag vet inte diskuterats nämnvärt här i riksdagen. Denna gummiartade deklARATION anges nu som ett centralt motiv för värdlandsavtalet, och det är direkt farligt.

Den finska hållningen är tydlig, som jag nyss sa. Enligt den finske presidenten handlar det inte om att vara osolidarisk gentemot Baltikum. I stället understryker han värnandet av det egna landets territorium. Det är viktigt för att bidra till avspänningen i vår del av Östersjön, säger han.

Försvaret kan i och med dessa förslag komma att inriktas mot ett Nato-samarbete på bekostnad av det nationella försvaret, vilket kan påverka försvarsviljan och försvåra möjligheterna att återställa den allmänna värnplikten.

Försvarsminister Peter Hultqvist skriver i lagrådsremissen att vi ska ha en trovärdig nationell försvarsförmåga. Detta delar vi naturligtvis. Men vi tycker att det undergrävs när han i samma andetag säger att det ska baseras på internationella samarbeten i EU och ökat samarbete i Norden, i Östersjöområdet, i FN, i OSSE, i Nato och inom den transatlantiska länken.

Här sägs ingenting om att bygga upp ett eget försvar för landets territorium. Inte heller villkoras insatser inom avtalets ram till att gälla ett kollektivt självförsvar.

När öststaterna efter murens fall gick med i Nato lovade de att öka sina försvarskostnader. Det gjordes inte. Efter hand minskade så gott som samtliga Natomedlemmar sina försvarssatsningar, i förlitan på att de stod under Natobeskydd. Så var det. Ingen av staterna, förutom Estland, hade kvar värnplikten. Estniska officerare utbildades i Finland, och där behöll man värnplikten. Det gjorde också Estland.

Detta stämmer inte alls in med Natos inriktning, där medlemsstaternas militärmakter ska passa in i de sammansatta Natoförbanden som insatsstyrkor och inte i första hand för det egna landets territorialförsvar. Här tycker vi att ni går fel. Statsministern i Estland har också kritiserats för att man hade kvar en irlära om ett folkförankrat territorialförsvar.

Läser ni detta någon gång?

I Norge är det lite blandat. Man är medlem i Nato. Steg för steg har man avvecklat uppgifterna att skydda hela territoriet och har fokuserat på avancerat och kostsamt bombflyg samt rörliga specialstyrkor på marken, allt på bekostnad av territorialförsvaret.

Vi har här i kammaren talat om att Finland också har skrivit på solidaritetsförklaringen. Men vad vilar den på? Den finske presidenten Sauli Niinistö har sagt följande:

Finlands säkerhet vilar på fyra pelare: den egna försvarsförmågan, samarbete med Sverige och med USA samt ett gott samarbete med Ryssland. Utifrån dessa kriterier ska kommande inbjudningar till militärövningar prövas.

Vilka kriterier har vi? Jag hittar inga, och det oroar mig. Där borde vi ta efter Finland och sätta upp tydliga riktlinjer. Där gör man en prövning utifrån dessa varje gång, även med hänsyn till Ryssland.

Svenskt försvar är till för det egna landet. Natos intresse ligger i huvudsak på två plan. Tillgång till Sveriges territorium för att kunna placera ut styrkor för insatser i Baltikum är deras huvudintresse. Det handlar också om inlemmandet av det svenska systemet med JAS, ubåtar och radar-system som kan passa in som pusselbitar i Natos styrkor.

Natoledningen stöder inte att medlemsstaterna bygger upp folkförankrade territorialförsvar. Med värdlandsavtalet kan Nato komma till Sveriges hjälp om regeringen begär det – ja. Men Nato kan också säga nej. Avgörande blir då om de viktigaste Natostaterna, främst USA, anser att det ligger i deras intresse.

Jag yrkar naturligtvis bifall till våra egna reservationer.

I detta anförande instämde Mikael Jansson och Björn Söder (båda SD).

Anf. 116 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag hade inte för avsikt att begära replik, men tyvärr blev jag apostroferad och kände mig manad att göra det och förlänga debatten.

Det är intressant att höra Sverigedemokraterna tala om svängdörrar. Jag lyssnade fram till sista ordet för att höra om det skulle komma en ny tur i dörren eller om de skulle stå kvar vid sitt besked i går, nämligen att de inte skulle yrka på en vilandeförklaring. Vi får se vad som händer vid omröstningen. Om det är någonting som Sverigedemokraterna har gett ett ansikte så är det att man inte riktigt vet var de står, förutom på ett område förstås där det handlar om att Sverige ska stänga dörrarna utåt. Där ska det inte vara någon öppning. Det gäller naturligtvis när vi talar om värdlandsavtal. Sverige ska klara sig självt, och Sverige ska inte göra några insatser utanför sina gränser.

Herr talman! Det som är sorgligt är att Sverigedemokraterna inte har insett att i världen i dag finns det inget land som kan bygga säkerhet ensam, utan det handlar om att bygga säkerhet tillsammans med andra. Det är det som värdlandsavtalet handlar om.

Jag skulle vara bekymrad om jag var försvarsminister och baserade min hållning på alliansfrihet efter att ha hört den här debatten. Sverigedemokraterna vill inte ha någon solidaritetsklausul, och man vill inte bygga säkerhet tillsammans med andra. Vänsterpartiet går också i den riktningen. Det tyder på att det behövs ett omtag i svensk säkerhetspolitik, och det kan inte Sverigedemokraterna bidra till. De utgör en säkerhetsrisk, herr talman – för oss som bor här, men också för våra grannar.

Anf. 117 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Herr talman! Ja, vi vill förändra solidaritetsförklaringen på det sättet att vi vill ta bort att vi ska stödja militärt. Centern, KD och Alliansen vill gå i krig, men var är era anfallsplaner? Ni har ju skrivit under solidaritetsförklaringen nu. Jag ifrågasätter då var era anfallsplaner är. För ni ska väl hjälpa, som ni har skrivit i förklaringen? Ni har väl anfallsplaner – ska ni luftlandsätta, eller hur ska det gå till? Har ni inga förberedelser gjorda? Nej, det har ni inte. Ni gör ingenting, Kerstin Lundgren. Ni gör absolut ingenting för att nå upp till detta.

Solidaritetsförklaringen saknar ju helt verklighetsförankring och kan sätta hela vår alliansfrihet på spel. Skulle den vara trovärdig någon gång i framtiden måste ju en angripare räkna med att den gäller, och då är det lika bra att klippa på Sverige direkt – eller hur? En angripare tänker: Angriper vi där förklarar Sverige oss krig, enligt Kerstin Lundgren; alltså kan vi lika

gärna slå mot Sverige direkt. Den analysförmågan saknar tyvärr Kerstin Lundgren.

Vi har några andra saker jag nog får ta upp i nästa replik, om jag hinner med det.

Anf. 118 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag ska inte gå in på Roger Richtoffs analysförmåga och analysera den djupare. Jag noterar att Sverigedemokraterna i söndags hade en uppfattning efter att ha analyserat och att ni i onsdags hade en annan uppfattning. När ni motionerade hade ni en uppfattning, och när ni yrkar i dag har ni en annan uppfattning. Vi får väl se hur ni har röstat när vi kan analysera det resultatet. Det bygger naturligtvis på en stor analysförmåga och kapacitet hos Sverigedemokraterna.

Jag kan bara understryka att ni utgör en säkerhetsrisk, för oss här och för våra grannar. Ni utgör en säkerhetsrisk också för våra finska grannar, som redan har världlandsavtalet. Det man hör när man lyssnar på Sverigedemokraterna i den här debatten och i andra debatter är Putins röst. När det hänvisades till de fyra pelarna hos president Niinistö och den tolkning Sverigedemokraterna gör var det nästan så att jag hörde att Sverigedemokraterna vill att Sverige ska öva tillsammans med Ryssland.

Ni utgör en säkerhetsrisk, och den som lyssnar på er borde verkligen dra slutsatser av detta.

Anf. 119 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Herr talman! Det vi röstar på i dag kommer att vara den motion vi lämnade in.

(KERSTIN LUNDGREN (C): Vilken av dem?)

Vi har lämnat in *en* motion. Då var det klart.

Hur var det då med att säga nej till vilandeförklaringen, Kerstin Lundgren? Det är väl den du menar, eftersom du har glömt den och hänvisar till olika förändringar. Vi hade en inriktning att stödja Vänsterpartiets förslag; det är korrekt. Men när vi träffades i går och noggrant gick igenom detta, med ytterligare underlag, kom vi fram till slutsatsen att det förmodligen inte blir det resultat vi var ute efter. Då fattade vi det beslutet. Att det inte passar Kerstin Lundgren bryr jag mig inte ett dugg om, och det gör inte Sverigedemokraterna heller.

Ni har alltid utgjort en säkerhetsrisk, Kerstin Lundgren. Ni raserade det svenska försvaret totalt. Var det en säkerhetsrisk? Nej, inte enligt dig. Det var den analysförmåga ni hade. Ni säger att vi ska stoppa vid gränserna. Ja, nu börjar ju alla anpassa sig till vår politik även på detta område. Nu ska ni väl ha vattenkanoner och så vidare. Det är dags att öppna våra svängdörrar till kopianrummet. Välkommen in! Ta del av den politiken, så går det lite snabbare för er!

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 19.)

§ 16 Patientrörlighet inom EES – vissa kompletterande förslag

Prot. 2015/16:111
25 maj

Socialutskottets betänkande 2015/16:SoU14
Patientrörlighet inom EES – vissa kompletterande förslag (prop.
2015/16:139)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 17 Avgiftsfrihet för viss screening inom hälso- och sjukvården

*Avgiftsfrihet för viss
screening inom
hälso- och sjukvården*

Socialutskottets betänkande 2015/16:SoU17
Avgiftsfrihet för viss screening inom hälso- och sjukvården (prop.
2015/16:138)
föredrogs.

Anf. 120 EMMA HENRIKSSON (KD):

Herr talman! Vi ska i dag debattera det som gäller för mammografi-screening. För att alla de kvinnor som drabbas av bröstcancer ska upptäcka den så tidigt som möjligt är det viktigt att vi följer den mammografiscreening som i dag finns.

I Stockholms läns landsting har vi ganska goda erfarenheter av hur screeningen fungerar och hur avgiften påverkar kvinnors vilja att delta i screeningprogrammet. När man hade en avgift på 50 kronor låg deltagandet i mammografien på ungefär 70 procent. När man höjde avgiften till 140 kronor låg deltagandet på ungefär 70 procent. Vilka som deltar varierar stort, och vi vet att de som kommer från socioekonomiskt svagare grupper deltar i mindre utsträckning. Det är ett jättestort problem. Det är ett problem att bara 70 procent deltar i mammografiscreeningen.

Kristdemokraterna har lokalt, i regioner och landsting, flera gånger förrespråkade att man ska ha låg eller ingen avgift för att ta bort det som hinder för att delta i mammografiscreeningen. Men vi vet av erfarenhet att det inte i första hand är avgiften som påverkar. Ett borttagande av en avgift påverkar nästan inte deltagandet alls på ett par års sikt, och en kraftig höjning av en avgift påverkar inte speciellt mycket på några års sikt.

Därför blir vi oroade när regeringen föreslår att så mycket resurser ska användas nationellt till det som egentligen är ett regionalt ansvar – ett landstingsansvar. Det innebär nämligen en risk att vi inte gör det vi vet har större påverkan på det vi faktiskt vill uppnå, det vill säga att ta bort ojämlikheten. Vi vill ta bort det som gör att de som kommer från en socioekonomiskt svagare grupp faktiskt i mindre utsträckning deltar i mammografiscreeningen och därmed också löper högre risk att dö i bröstcancer.

Från Kristdemokraternas sida har vi därför motionerat om att vi inte vill att staten ska åta sig detta. Det betyder inte att vi på lokal nivå inte ser att det ibland kan finnas goda skäl att ta bort avgiften – i den mån man också gör andra viktiga saker för att öka deltagandet i mammografien. En av de absolut viktigaste är hur kallelsen ser ut. Den ska finnas tillgänglig på flera språk, och den ska vara pedagogiskt skriven så att alla kan förstå

vad det är för något de får och varför det är så viktigt att gå dit och bli screenad även om de inte känner sig sjuka.

Det är definitivt också viktigt att man skickar påminnelser. Det är den viktigaste lärdomen från Stockholms läns landsting, som verkligen har undersökt detta under en lång period av år. Den gång vi i statistiken kan se att det verkligen blev en nedgång i deltagandet i mammografiscreening är när man inte skickade påminnelser.

I regeringens proposition föreslår man att det utifrån Socialstyrelsens nuvarande rekommendationer ska finnas en övre åldersgräns på 74 år. Det ser vi kristdemokrater också som väldigt problematiskt – kanske det enskilt mest problematiska.

Det finns en stor risk att det ger signalen till den som har fyllt 74 år att nu är risken förbi, nu finns det inte längre någon risk för att man kommer att drabbas av bröstcancer och kommer att dö i förtid på grund av bröstcancer, och att man därför inte behöver kontrollera risken för att man är på väg att utveckla tumörer.

Socialstyrelsen har i sina rekommendationer den här åldersgränsen därför att man säger att det inte finns några studier som visar att det är rimligt att ha screening efter 74 års ålder, men det är för att det har varit svårt att göra studier på äldre personer. Vi vet också att det sedan Socialstyrelsen kom med de här rekommendationerna har kommit studier som faktiskt visar på att dödligheten fortsätter att öka efter 75 års ålder och att det därför mycket väl skulle kunna finnas lika starka skäl att fortsätta med screeningen efter 75 års ålder.

Vi yrkar därför bifall till vår gemensamma reservation nr 1.

Anf. 121 CARINA HERRSTEDT (SD):

Herr talman! Mer eller mindre alla drabbas vi på något sätt av cancer. Det kan vara personligen, anhöriga eller vänner, men vi drabbas alla på något sätt.

I Sverige har antalet cancerfall sedan 1970 ökat med över 40 procent, om man tar hänsyn till folkmängd och åldersstruktur. Ökningen kan såklart bero på att vi blir allt äldre. Den kan också bero på att vi har hittat bättre metoder för att diagnostisera och upptäcka cancer. Och det som dagens debatt handlar om är just avgiftsfrihet för viss screening inom hälso- och sjukvården.

Antalet personer som i dag överlever cancer ökar ständigt. Det finns såklart många utmaningar men självfallet också många möjligheter, och en möjlighet är screening.

I dag debatterar vi just screening för bröstcancer, så kallad mammografi. Bröstcancer är den vanligaste cancerformen bland kvinnor. Ungefär 7 000 kvinnor i Sverige drabbas årligen av bröstcancer. Det innebär att varje dag får närmare 20 personer diagnosen. Var sjätte timme dör en kvinna i Sverige i bröstcancer.

Cancerfonden kom för några veckor sedan med sin årsrapport om situationen för cancer i Sverige. Det är en nedslående rapport som bland annat visar att bröstcancer konstant ökar. Men det finns som sagt ljusglimtar, och en av dem är att bröstcancer kan botas i allt större utsträckning. Men då är tidig upptäckt en förutsättning, och då spelar mammografi en stor och avgörande roll.

Vi är därför positiva, herr talman, till att regeringen nu föreslår kostnadsfri mammografi, eftersom vi vill ta bort de eventuella hinder som kan finnas för kvinnor att gå på mammografi så att de på så sätt tidigt kan sättas in i eventuell behandling. Mammografi är viktigt just för tidig upptäckt och en avgörande faktor.

Tyvår är det bara hälften av Sveriges landsting som i dag erbjuder mammografi till kvinnor i åldrarna 40–49 år. Övriga landsting erbjuder det som tidigast efter 50 års ålder. För oss är det självklart att man som kvinna ska få likvärdig vård oavsett var i landet man bor. Det ska inte spela någon roll.

Enligt Socialstyrelsen är just nationell samordning och samsyn kring screening viktigt för att skapa förutsättningar för en jämlik vård, och det är precis det som denna proposition handlar om. Och ett ökat deltagande i ett screeningprogram är en förutsättning för att programmet ska få effekt, det vill säga åstadkomma en hälsoeffekt bland befolkningen.

Utifrån ett krasst samhällsperspektiv är bröstcancer den cancerform som kostar samhället mest i absoluta tal om man räknar in direkta och indirekta kostnader, vilket också Cancerfonden visar i sin rapport. Detta talar för att en relativt ringa insats som att från samhällets sida erbjuda avgiftsfri mammografi också kan spara många skattekronor för oss i slutändan, förutom det allra viktigaste, att det faktiskt räddar fler liv.

Vi anser att det är viktigt att lyfta på alla stenar så långt det är möjligt från politiskt håll och uppmuntra till deltagande i mammografi. Det handlar om att ge rätt incitament för deltagande och om att rädda så många liv som möjligt. Om ytterligare ett liv kan räddas är det tillräckligt för att motivera insatsen. I jämförelse med många andra utgifter inom vården och i samhället är detta småpengar i sammanhanget.

I en studie som redogjorts för i en artikel i Läkartidningen, och som det också refereras till i rapporten om cancervården, anges att när avgiften för mammografi togs bort i Stockholms län ökade deltagandet i länet med 3 procent. Man kan tycka att 3 procent låter lite, men i det här fallet handlar det om att 6 000 fler kvinnor i Stockholms län gick och kontrollerade sig. Här konstaterar man också att andelen utlandsfödda och socioekonomiskt svaga grupper ökade med upp till 6 procent. Författarna till studien drar slutsatsen att avgiftsfriheten har lett till ett ökat deltagande i de områden som tidigare haft lägst deltagande och att avgiftssänkningen därför också har bidragit till ökad jämlikhet.

Det finns säkert många anledningar till att man som kvinna väljer att inte gå på mammografi när man blir kallad. Det finns säkert behov av ytterligare information och även ökad tillgänglighet från sjukvårdens sida. Vi kan dock konstatera att kostnaden för mammografi kan utgöra ett hinder.

Herr talman! Att då vara emot avgiftsfri mammografi med argumentet att det inte finns någon direkt koppling mellan avgiftsfriheten och besöksfrekvensen från socioekonomiskt svaga grupper håller inte. Det räcker, som vi ser det, att en enda kvinna väljer att avstå på grund av kostnaden för att det ska vara värt att införa avgiftsfrihet. Vi anser att avgiftsfrihet för mammografi är ett sätt att uppnå jämlik vård.

Herr talman! Vi är däremot lite oroade för att de landsting som går ekonomiskt dåligt för att spara pengar kan komma att dra in på hur ofta man får gå på mammografi om det skulle vara avgiftsfritt. Det får inte bli

så att mammografibesök på grund av avgiftsfriheten erbjuds mer sällan än i dag, så att de landsting som i dag erbjuder mammografi var 18:e månad i stället väljer att erbjuda det var 24:e månad. Då har förslaget fått fel effekt och snarare blivit kontraproduktivt.

Om mammografin är kostnadsfri men man aldrig får någon kallelse spelar ju inte avgiftsfriheten någon större roll. Vi vill därför betona vikten av att det inte får leda till glesare kontroller, utan vi skulle helst se att alla landsting kallar kvinnor oftare, det vill säga var 18:e i stället för var 24:e månad.

Herr talman! Vi vill att mammografi erbjuds personer med högre ålder än 74 år. Därför yrkar jag bifall till reservation 1.

Cancerfonden påpekar i sin rapport att cancer även drabbar kvinnor över 74 år men att dessa kvinnor i nuläget inte erbjuds mammografi. Rapporten visar att så många som 1 986 fall av bröstcancer hos kvinnor över 74 år rapporterades under 2014. Mot den bakgrunden anser vi att det är självklart att man från vårdens sida måste erbjuda kvinnor över 74 år mammografi. Därför vill vi att möjligheten att erbjuda dem det ses över.

I regeringens proposition står följande: Undersökningen ska vara avgiftsfri för att öka deltagandet i ekonomiskt svaga grupper.

Trots detta väljer regeringen att sätta en övre åldersgräns på 74 år. Det är inget annat än åldersdiskriminerande. De ekonomiskt mest utsatta garantipensionärerna straffas alltså med en avgift i detta fall. Trots det skriver man alltså: Undersökningen ska vara avgiftsfri för att öka deltagandet i ekonomiskt svaga grupper.

Här tar regeringen ett tydligt ställningstagande genom att inte räkna in garantipensionärer i gruppen ekonomiskt svaga. Det är både häpnadsväckande och intressant.

Herr talman! Förslaget om avgiftsfri screening är bra. Däremot kan vi inte ställa oss bakom den åldersdiskriminering som det faktiskt handlar om när man har en övre åldersgräns. Det innebär att man exkluderar var femte kvinna som drabbas av bröstcancer.

Man ska tänka på att just bröstcancer är en cancertyp där risken att drabbas ökar med åldern. För mig blir då en övre åldersgräns ännu mer obegriplig.

Herr talman! Låt mig göra en kort sammanfattning: Jag yrkar bifall till reservation 1, jag tycker att det är obegripligt att man har en övre åldersgräns och jag tycker att det är helt ofattbart att man kan vara emot avgiftsfri mammografi.

I detta anförande instämde Jimmy Ståhl och Jennie Åfeldt (båda SD).

Anf. 122 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Att upptäcka cancer tidigt gör ofta skillnad för hur framgångsrik behandlingen ska bli. Det kan vara skillnaden mellan bot och en svår obotlig sjukdom.

För vissa cancersjukdomar finns det möjlighet att genom screening upptäcka sjukdomen innan den har gått för långt. Just bröstcancer hos kvinnor är en av dessa sjukdomar.

Det är en stor utmaning att få alla kvinnor att gå och göra en mammografiundersökning. Som vi har hört tidigare är det ett antal kvinnor som av

olika skäl inte kommer. Det kan göra att cancern inte upptäcks i tid, vilket kan leda till att den inte kan botas.

Det läggs mycket möda på att fundera ut vad det är som gör att så många kvinnor väljer att inte gå och göra mammografi. En del pekar på att det beror på bristande tillgänglighet, långa avstånd, svårighet att boka tider och inte minst språkbarriären – man förstår inte vad som står i kallelsen. Dessutom kan avgiften vara avgörande.

I höstens budget valde regeringen att säga att det faktum att det inte är gratis överallt är det viktigaste, så där går man in med pengar.

Centerpartiet gjorde inte denna bedömning av flera skäl. För det första är det sjukvårdshuvudmännen, landstingen, som är ansvariga för vilka prioriteringar som ska göras i sjukvården – vad som är viktigast att göra och på vilka områden man eventuellt ska ta bort patientavgifter. Det finns ett antal landsting som redan har tagit bort avgiften för just mammografi.

Ingenstans i propositionen presenterar regeringen en analys av varför det är just mammografiavgiften av alla patientavgifter som ska lyftas bort. Är detta den absolut viktigaste åtgärden man kan vidta i sjukvården? Jag har ingen aning eftersom regeringen inte presenterar någon som helst analys.

Vi är också tveksamma till att ta detta steg eftersom man inte vet om det är just avgiften som gör att kvinnor avstår.

Vår allvarligaste invändning mot detta förslag är dock åldersgränsen för kvinnor över 74 år. Om riksdagen fattar detta beslut sänder vi två tveksamma signaler till äldre kvinnor i Sverige.

Den första gäller ekonomin. Riksdagen sänder signalen till kvinnor över 74 år att de inte är värda att satsa statliga skattepengar på. Det är lite märkligt eftersom kvinnor över 74 år ofta har det absolut tuffast ekonomiskt.

Den andra signalen är ännu allvarligare. Sveriges riksdag sänder signalen till svenska kvinnor över 74 år att det inte är så viktigt att de går på mammografi. Är man under 75 år är det viktigt att gå på mammografi, men är man över 75 behövs det inte eftersom risken för cancer kanske är något mindre.

Det är en fullkomligt livsfarlig signal eftersom vi vet att 1 900 av de 8 300 kvinnor som varje år insjuknar är över 74 år. Det innebär att de har passerat gränsen för screening. Det innebär att riksdagen sänder en signal att det inte är så viktigt för dem att gå på screening.

Orsaken till gränsen är inte att Socialstyrelsen har sagt att det inte är aktuellt utan att det är svårt att genomföra studier på kvinnor över 75 år. Därför har man valt att sätta denna gräns.

Herr talman! Detta riksdagsbeslut blir direkt kontraproduktivt. Det sänder en farlig signal till kvinnor som är äldre än 74 att inte göra mammografiundersökning.

Centerpartiet anser inte att riksdag och regering ska fatta denna typ av beslut. Därför yrkar jag bifall till reservation 1 under punkt 2.

Anf. 123 BARBRO WESTERHOLM (L):

Herr talman! Jag ska först lyfta fram att Sverige var det land som under ledning av Socialstyrelsen och forskare som röntgendoktor Laszlo Tabar i Falun tog fram övertygande bevis om att man genom hälsoundersökning

med mammografi kunde upptäcka bröstcancer tidigare och minska dödligheten hos kvinnor. Det offentliggjordes den 15 februari 1985.

Det var dock ganska mödosamt att övertyga landstingen om värdet av tidig upptäckt, så ett antal av oss slet, inte minst det liberala partiet, för att det skulle bli ett nationellt genomförande av mammografi.

Att vi inte ställer upp på kostnadsfriheten är för att vi tycker att om staten ska ta över det ekonomiska ansvaret för en del av landstingens hälso- och sjukvård bör det göras i ett bredare sammanhang. Det är därför vi har vårt yttrande.

Jag tänker koncentrera mig på åldersgränsen. Den studie som presenterades 1985 kunde styrka att det var i åldersspannet 50–69 år som det var värdefullt med mammografi. För den yngre åldersgruppen 20–50 och den äldre åldersgruppen 70–74 tog det lite längre tid att få fram övertygande data. Denna studie, som genomfördes i Östergötland och Dalarna, omfattade inte en bredare åldersgrupp än så.

Hälso- och sjukvården har gått in för att allt ska vara evidensbaserat. Det har kommit några studier utomlands ifrån som visar att 75-åriga kvinnor och äldre kan ha nytta av tidig upptäckt genom mammografi. Det är dock inga stora studier. Därför har man envetet sagt att man erbjuder mammografi upp till och med 74 men inte därefter.

Detta reagerade Cancerfonden på 2009 eftersom man i statistiken såg att ett betydande antal kvinnor 75 år och äldre insjuknar. Cancern känner ju inte kronologiska åldersgränser. Man såg också att behandlingsresultaten var sämre. Det berodde dels på att tumörerna upptäcktes senare, dels på att man använde mindre effektiv behandling för dessa kvinnor. Åldersdiskrimineringen visade verkligen sitt fula tryne.

År 2013 fick vi en lag mot åldersdiskriminering, och ska man sätta in kronologiska åldersgränser ska det finnas väldigt starka skäl för det.

Detta tog Statens medicinsk-etiska råd fasta på när man skulle skriva remissvar på Socialstyrelsens förslag till screening inte bara av bröstcancer utan också av cancer i livmodertappen och tarmcancer. Man fann att man borde kunna extrapolera resultaten från studierna på kvinnor under 75 om man gjorde det enligt vissa vetenskapliga metoder.

Nu vill jag läsa upp vad Statens medicinsk-etiska råd skrev: ”Rådet menar att de åldersintervall som anges i rekommendationerna om screening för bröstcancer samt screening för tjock- och ändtarmscancer kan vara åldersdiskriminerande.” Det ansåg att det var angeläget att utföra modellanalyser baserade på aktuell kunskap om åldrar över 74 år.

Här tas det upp frågor som man måste kunna besvara i en sådan studie: ”Kan kvinnor över 74 år – av sig själva eller andra – uppfattas om otillräckligt värda att ingå i ett preventionsprogram?” Det är just det som finns med i våra invändningar mot åldersgräns.

”Kan den övre åldersgränsen tolkas som att faran för bröstcancer är över och medföra att kvinnor därför söker senare för varningssymtom?”

”När många av studierna planerades för mer än ett kvartssekel sedan betraktades 75 år möjligen som en mycket hög ålder – finns anledning att ta hänsyn till att kvinnor numera lever i genomsnitt betydligt längre?”

Så fortsätter det med ett antal punkter som Statens medicinsk-etiska råd anser att man bör beakta när man har åldersgränser i screeningprogram, i det här fallet screening med mammografi.

Därför yrkar jag bifall till reservation 1 om översyn av övre åldersgränsen. Sedan har vi ett särskilt yttrande om avgiftsfriheten.

Prot. 2015/16:111
25 maj

Anf. 124 KRISTINA NILSSON (S):

Herr talman! Eftersom bröstcancer är kvinnans vanligaste cancersjukdom, med ca 20 kvinnor per dag som insjuknar, har de flesta av oss någon i vår närhet som är drabbad som vi känner till. Tack och lov har vård och behandling utvecklats på ett mycket positivt sätt så att chansen till tillfrisknande i dagsläget är mycket god. Att sjukdomen upptäcks tidigt är många gånger avgörande för ett positivt behandlingsresultat.

Vägen till den moderna mammografin har varit lång och ganska krokig emellanåt. Redan 1913 publicerades det första arbetet om mammografi av en tysk kirurg som tog röntgenbilder av preparat för att kartlägga tumörutbredningen. Sedan har arbetet pågått i olika omgångar i olika delar av världen. Det var faktiskt riktigt spännande att sätta sig in lite i historien om detta, som att den svenska mammografins vagga fanns i Göteborg på 60-talet. Men jag ska inte tråka ut er med historieber beskrivningar.

I Sverige infördes allmän screening för ungefär 30 år sedan. Det finns flera studier om effekter av screeningen. Till exempel finns det, som har nämnts, ett stort material i Dalarna. Det är ett unikt material med långtidsuppföljning och statistik. Enligt Socialstyrelsen sänker screening med mammografi dödligheten i bröstcancer med 16–25 procent. Det räddar alltså många liv.

Därför är det naturligtvis mycket bekymmersamt att inte alla kvinnor som har möjlighet deltar i mammografiundersökningarna. Än mer bekymmersamt blir det när man läser rapporter, till exempel från Cancerfonden, där det klart och tydligt framgår att deltagande i mammografi delvis har blivit en klassfråga.

Kvinnor som bor i socialt utsatta områden deltar i lägre grad än de som bor i välbeställda områden. I områden med hög andel förvärvsarbetande ökar deltagandet, och i områden med låg andel förvärvsarbetande minskar det. I områden med hög andel utrikes födda är mammografibesöken färre.

Sedan tidigare är det väl känt att lågutbildade kvinnor som får diagnosen bröstcancer har högre risk att dö än de med högre utbildning. Svag ekonomi och annat modersmål än svenska är också faktorer som gör att man i högre grad uteblir från undersökningen. Konsekvensen kan bli en försenad diagnos och sämre chans till överlevnad. Detta är självfallet inte en acceptabel situation.

Nu har vi en regering som prioriterar att arbeta för en jämlik vård och för att stärka kvinnors hälsa. Därför är det ett alldeles utmärkt steg att ta att införa avgiftsfrihet för mammografi. Det har visat sig, till exempel i Stockholm, att det faktiskt är fler som kommer till undersökningen. Därmed kan fler fall upptäckas i tid och fler överleva sin sjukdom.

När det sedan gäller vilket åldersintervall screeningen ska omfatta framgår det av betänkandet att regeringen avser att ge Socialstyrelsen uppdraget att meddela föreskrifter om detta utifrån det kunskapsläge som finns. Självklart är det av yttersta vikt att en sådan här reform följs upp, och självklart är det fortfarande viktigt att andra insatser görs för att öka deltagandet i mammografi. Jag är övertygad om att det behövs många olika

*Avgiftsfrihet för viss
screening inom
hälso- och sjukvården*

insatser. Det kan säkert behövas olika insatser i olika landsting och regioner. Där måste man fortsätta att arbeta med att göra det som behövs för att öka deltagandet.

Jag är i varje fall mycket stolt över att företräda en rödgrön regering, ivrigt påhejad av Vänsterpartiet, som sätter jämlikhet och minskade klyftor högt på agendan och som prioriterar kvinnors hälsa. Från och med den 1 juli blir mammografin gratis. Det tycker jag är alldeles utmärkt. Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 125 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Ibland önskar jag när jag står i talarstolen att jag kunde visa upp de stora diagrammen så att de blir tydliga. Men eftersom det är det talade ordet som gäller i riksdagen får jag försöka att i stället verbalt beskriva den graf som finns över deltagande i mammografi som finns med i vår motion, om någon vill se bilden.

I slutet av 80-talet när man införde mammografi avgiftsfritt i Stockholm låg deltagandet på 70 procent. Det ökade med någon procentenhet första året, sjönk, och sedan ökade det igen. Sedan sjönk det stadigt under ett antal år.

Sedan införde man en avgift på 50 kronor, och det sjönk lite. Men deltagandet ökade igen. Sedan ökade det stadigt fastän avgiften på 50 kronor var kvar. Det nådde den hittills högsta nivån någonsin. Det var alltså högre nivå när det var avgift än nu. I Stockholms läns landsting har man sedan 2012 igen avgiftsfritt.

Med avgiftsfritt har man ett lägre deltagande än vad man hade när man hade avgift. När man införde en högre avgift på 150 kronor blev det en liten minskning det första året, och det tog man igen det andra året. Det är inte detta som spelar den största rollen. Det är 70 procent som deltar. Det har aldrig varit mer än 75 och aldrig lägre än 65 procent, utan det pendlar däremellan.

Mina frågor till Socialdemokraterna är följande. Det har en så liten betydelse. Avgiftsfritt har gjort att det ökar mest i de socioekonomiskt starka grupperna och inte i de socioekonomiskt svaga. Varför väljer ni inte en annan metod? Varför satsar ni inte de ganska omfattande resurser av skattebetalarnas medel på någonting som är riktat till just de socioekonomiskt svaga grupper som deltar minst i mammografi?

Anf. 126 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag får be om ursäkt, Emma, om jag inte riktigt kan se diagrammet framför mig. Jag får väl grota ned mig i det efteråt.

Jag tyckte att jag i mitt anförande försökte förklara avgiftsfriheten. Är det någonting som jag begriper mig på är det hur det känns att ha lite pengar. Det har jag själv upplevt under delar av mitt liv.

Jag vet att när man är i en sådan situation att man är tvungen att välja exakt vad man gör med varje hundralapp kan det vara så att man väljer bort att gå på en mammografi.

Vi kan göra någonting åt det och få just den gruppen att slippa fundera och ha ångest över: Ska jag välja att gå till mammografin, eller ska jag välja att köpa någonting annat? Det är väldigt bra att de kvinnorna kan välja att gå till mammografin.

Anf. 127 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Det är just de svaren som gör mig så vansinnigt orolig. Jag vet också hur det är att leva med extremt lite pengar. På den tiden det fanns 50-öringar vände jag till och med på dem för att få pengarna att räcka till att köpa en liter mjölk.

Det vi ser är något annat. Faktum är att vi har testat detta i ett verklig-hetsprojekt i det största landstinget i hela landet. Vi har statistik sedan snart 30 år som visar att det inte är avgiften som är det viktigaste för den som är socioekonomiskt utsatt. Den lilla ökning man har sett har varit störst i de socioekonomiskt starka grupperna. Det är jättebra att deltagandet ökar där, men vi använder alltså pengar till det som kanske inte är det mest effektiva.

Jag har ytterligare några frågor till Socialdemokraterna. Varför är det just mammografiscreeningsavgiften som ni tycker att vi ska gå in och reglera med lagstiftning på den nationella nivån? Varför är just detta någonting som ni inte betror dem som är ansvariga för hälso- och sjukvård med? Det är ju hela deras huvudupdrag.

För att få en mer jämlik sjukvård i hela landet ser vi från Kristdemokraternas sida att det finns vissa områden inom sjukvården där vi borde ta ett mycket större grepp och förstatliga en del av sjukhusvården. Men det handlar om betydligt större reformer än en enskild liten avgift på ett område. Det här visar ett misstroende mot dem som är ansvariga för detta och att man inte tror att de kan värdera just den här avgiften jämfört med andra.

Frågan är: Är Socialdemokraterna och regeringen nu beredda att gå in och utreda en större statlig styrning av vården för att uppnå en mer jämlik vård?

Jag har också en fråga till Socialdemokraterna när det gäller åldersgränsen. Är ni av uppfattningen att det inte kommer att påverka när man går in och skiljer ut just mammografiscreeningsavgiften och med lagstiftning befäster åldersgränsen på 74 år?

Anf. 128 KRISTINA NILSSON (S) replik:

Herr talman! Jag börjar med det senaste, som gäller åldersgränsen. Jag tror att det är bra att det är expertmyndigheten som kan meddela föreskrift om vilken åldersgräns som ska gälla. Ett kunskapsläge kan ju förändras, och då tycker jag att det är rimligt att expertmyndigheten kan se över detta och lägga fram förslag på vilken åldersgräns som ska vara aktuell.

Det är intressant när Emma Henriksson talar sig varm för jämlikhet inom vården och säger att det behövs mycket större reformer. Det skulle vara intressant att veta vilka större reformer Emma Henriksson skulle vilja genomföra eftersom ni i er höstbudget har 2 ½ miljard mindre till hälso- och sjukvården. Du tycker alltså att man kan genomföra större reformer med mindre pengar. Det tycker jag känns väldigt märkligt.

Om det finns en möjlighet att vi i och med detta kan få fler människor i socioekonomiskt svaga grupper att komma till mammografin ska vi göra det. Jag är övertygad om att det kan behöva göras fler insatser, precis som jag sa i mitt anförande. Men vi tror verkligen på det här; vi tror att det kommer att ha betydelse. Jag känner många som arbetar inom området, och de är också övertygade om att detta kommer att ha stor betydelse.

Jag är glad och stolt över att vi i dag fattar detta beslut.

Anf. 129 JENNY PETERSSON (M):

Herr talman! Redan under hösten förra året meddelade vi moderater att vi inte stöder regeringens förslag om skattefinansierad screening – därav vårt särskilda yttrande i betänkandet. Det ska vara ordning och reda i välfärden, och varje skattekrona ska användas till största nytta för patienten och omsorgstagaren. Detta förslag går inte i den riktningen.

Cancer är vår tids folksjukdom. Cancern känner inga gränser, som mina kollegor har varit inne på tidigare. Den känner inga åldersgränser. I Cancerfondens senaste årsrapport finns en sammanställning av cancervården. Den visar på många konkreta utmaningar. Det handlar om väntetider, och det handlar bland annat om de stora regionala skillnaderna i cancervårdens väntetider.

Herr talman! Ingen, oavsett ålder, ska behöva dö i en vårdkö i väntan på cancervård eller förebyggande åtgärder. Det är oroväckande att regeringen vill begränsa möjligheten till skattefinansierad screening helt baserat på ålderskategorier. Jag undrar på vilka grunder man sätter denna åldersgräns. Har Kristina Nilsson och Karin Rågsjö från utskottet, som kommer upp här i debatten, några fakta eller något evidensbaserat som visar att cancer känner av åldersgränser och slutar att drabba människor vid 75 års ålder? Löper man helt plötsligt ingen risk att få cancer när man har fyllt 75? Är det rättvist att bortprioritera alla kvinnor som har kommit upp i över 75 års ålder?

Cancer är cancer oavsett var i kroppen den sitter. Konsekvenserna av ett oupptäckt förlopp blir stora och tragiska. Vi moderater tar dessa frågor på största allvar och har därför lagt fram förslag i denna kammare bland annat om att utveckla dagens cancerstrategi till en 2.0-strategi med fokus på både kort- och långsiktiga kvalitetsförbättringar inom cancervården.

När det gäller ansvar och prioriteringar kan vi konstatera att regeringen är inne och duttar på olika områden, som detta, samtidigt som man presenterar förslag där man arbetar med att ombilda Sveriges län och landsting till stora regioner. Den debatten ska jag inte ta här i dag, men det är intressant att regeringen arbetar för större regioner med ett utökat ansvar inom just hälso- och sjukvården samtidigt som man presenterar förslag på det här området och på det här sättet.

Ansvarsfördelning bör, särskilt när det kommer till sjukvården, vara tydlig. Regeringen riskerar att skapa en osäkerhet inom vården när man från statligt håll kommer med motstridiga förslag och beslut. Det gynnar inte patienterna, och det är patienterna som vi moderater ser till i första hand. Det är därför upp till regionerna eller landstingen att besluta i frågor som denna eftersom de ligger inom deras ansvars- och kunskapsområde.

Herr talman! Vid en samlad bedömning kan jag konstatera att detta är ett ogenomtänkt och bristande förslag i många avseenden.

(Applåder)

(forts. § 20)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.57 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 maj**TU19 It-politiska frågor***Punkt 3* (Tillgång till bredband)

1. utskottet

2. res. 1 (M, C, L, KD)

3. res. 2 (SD)

4. res. 3 (V)

Förberedande votering 1:

40 för res. 2

18 för res. 3

257 avstod

34 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

129 för res. 1

40 för res. 2

146 avstod

34 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

129 för utskottet

129 för res. 1

57 avstod

34 frånvarande

Talmannen konstaterade att rösterna var lika delade.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 S, 21 MP

För res. 1: 77 M, 21 C, 17 L, 14 KD

Avstod: 40 SD, 17 V

Frånvarande: 5 S, 7 M, 8 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

I omröstningen vid sammanträdet den 19 maj hade lika röstetal uppkommit. Ärendet bordlades därför i enlighet med 11 kap. 12 § riksdagsordningen. Då nu lika röstetal återuppkommit vid denna votering skulle kammaren enligt samma bestämmelse ta ställning till om ärendet nu skulle återförvisas till utskottet. Om *minst hälften* av de röstande förenade sig om detta skulle ärendet återförvisas. Beslutades inte återförvisning skulle lotten avgöra vilken mening som skulle vara riksdagens beslut.

Votering:

140 för bifall

174 för avslag

35 frånvarande

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 101 S, 1 SD, 21 MP, 16 V, 1 L

För avslag: 6 S, 77 M, 39 SD, 21 C, 1 V, 16 L, 14 KD

Frånvarande: 6 S, 7 M, 8 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Hanna Westerén (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Talmannen konstaterade att mindre än hälften av de röstande röstat ja. Kammaren hade alltså beslutat att inte återförvisa ärendet till utskottet. Utgången skulle därmed omedelbart avgöras genom lottning.

Talmannen anmodade Tuve Skånberg (KD) och Monica Green (S) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Peter Jeppsson (S) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett nej och kammaren hade således bifallit reservation 1.

Punkt 4 (Stöd till utbyggnad av it-infrastruktur)

1. utskottet

2. res. 4 (C)

Votering:

294 för utskottet

21 för res. 4

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 S, 77 M, 40 SD, 21 MP, 17 V, 17 L, 14 KD

För res. 4: 21 C

Frånvarande: 5 S, 7 M, 8 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 6 (Bredbandskoordinatorer)

1. utskottet

2. res. 7 (KD)

Votering:

299 för utskottet

15 för res. 7

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 S, 77 M, 39 SD, 21 MP, 21 C, 17 V, 16 L,

För res. 7: 1 L, 14 KD

Frånvarande: 5 S, 7 M, 9 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU14 Deltagande med väpnad styrka i utbildning utomlands

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

298 för utskottet

17 för res. 1

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 S, 77 M, 40 SD, 21 MP, 21 C, 17 L, 14 KD

För res. 1: 17 V

Frånvarande: 5 S, 7 M, 8 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 2 (Deltagande med väpnad styrka i utbildning utomlands)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

274 för utskottet

40 för res. 2

1 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 S, 76 M, 21 MP, 21 C, 17 V, 17 L, 14 KD

För res. 2: 40 SD

Avstod: 1 M

Frånvarande: 5 S, 7 M, 8 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Ulrika Karlsson i Uppsala (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 3 (Resultatredovisning av övning och utbildning utomlands)

1. utskottet

2. res. 3 (L, M, C, KD)

Votering:

186 för utskottet

129 för res. 3

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 S, 40 SD, 21 MP, 17 V

För res. 3: 77 M, 21 C, 17 L, 14 KD

Frånvarande: 5 S, 7 M, 8 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

FöU15 Stöd till Frankrike med försvarsmateriel

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

298 för utskottet

17 för res. 1

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 S, 77 M, 40 SD, 21 MP, 21 C, 17 L, 14 KD

För res. 1: 17 V

Frånvarande: 5 S, 7 M, 8 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 2 (Överlåtelse av försvarsmateriel till Frankrike och bemyndigande att disponera försäljningsinkomster)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

275 för utskottet

40 för res. 2

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 S, 77 M, 21 MP, 21 C, 17 V, 17 L, 14 KD

För res. 2: 40 SD

Frånvarande: 5 S, 7 M, 8 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU13 Uppföljning av smittskyddsläkemedel

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Kostnadsfria varor)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

274 för utskottet

40 för res.

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 S, 77 M, 21 MP, 21 C, 17 V, 17 L, 14 KD

För res.: 40 SD

Frånvarande: 6 S, 7 M, 8 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

SoU15 Läkemedel för särskilda behov

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU26 Elektroniskt kungörande av författningar

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU32 Justerade matchningsregler för säkerställda obligationer

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU18 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om elektronisk identifiering

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU26 Vissa statsstödskrav på bränsleskatteområdet

Punkt 1 (Vissa statsstödskrav på bränsleskatteområdet)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

275 för utskottet

40 för res. 1

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 S, 77 M, 21 MP, 21 C, 17 V, 17 L, 14 KD

För res. 1: 40 SD

Frånvarande: 5 S, 7 M, 8 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 2 (Uppföljning)

1. utskottet

2. res. 2 (C, M, L, KD)

Votering:

186 för utskottet

129 för res. 2

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 S, 40 SD, 21 MP, 17 V

För res. 2: 77 M, 21 C, 17 L, 14 KD

Frånvarande: 5 S, 7 M, 8 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

UbU19 Tilläggsbelopp för särskilt stöd till barn och elever

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU21 Ytterligare undervisningstid i matematik

Kammaren biföll utskottets förslag.

UFöU4 Samförståndsavtal om värdlandsstöd

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (V)

4. mot. 2801 (MP)

Förberedande votering 1:

17 för res. 2

4 för mot.

293 avstod

35 frånvarande

Johan Andersson (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

41 för res. 1

17 för res. 2

256 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

254 för utskottet

40 för res. 1

21 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 S, 77 M, 17 MP, 21 C, 17 L, 14 KD

För res. 1: 40 SD

Avstod: 4 MP, 17 V

Frånvarande: 5 S, 7 M, 8 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Punkt 2 (Samförstånd om värdlandsstöd)

Under denna punkt föreslog utskottet *dels* att riksdagen skulle godkänna tilläggsprotokoll och avtal, *dels* att riksdagen skulle anta förslag till ändringar i fyra olika lagar.

Jonas Sjöstedt m.fl. (V) hade i en skrivelse yrkat att *ett* av lagförslagen, nämligen förslaget till lag om ändring i skyddslagen, skulle vila i minst tolv månader på grund av att förslaget innebar en sådan begränsning av rörelsefriheten som avses i 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen.

Kammaren skulle därför först ta upp förslaget till lag om ändring i skyddslagen till prövning. Därefter skulle kammaren besluta om de övriga förslagen i denna punkt.

Enligt 2 kap. 22 § regeringsformen fick riksdagen anta förslaget till lag om ändring i skyddslagen direkt om *minst fem sjättedelar* av de röstande enats om beslutet.

Om så inte skedde skulle lagförslaget hänvisas till konstitutionsutskottet för prövning om vilandeförfarandet var tillämpligt i fråga om lagförslaget. Beslutet skulle enligt riksdagsordningen fattas genom votering med omedelbar rösträkning.

Votering:

291 för att lagförslaget direkt skulle antas

21 för att lagförslaget skulle hänvisas till konstitutionsutskottet för prövning

37 frånvarande

Talmannen konstaterade att *mer än fem sjättedelar* av de röstande hade röstat för att anta lagförslaget direkt. Riksdagen hade därmed antagit utskottets förslag till lag om ändring i skyddslagen.

Partivis fördelning av rösterna:

För att lagförslaget direkt skulle antas: 108 S, 77 M, 37 SD, 17 MP, 21 C, 17 L, 14 KD

För att lagförslaget skulle hänvisas till konstitutionsutskottet för prövning: 4 MP, 17 V

Frånvarande: 5 S, 7 M, 11 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Övriga förslag under punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Tillträde till svenskt territorium)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

261 för utskottet

40 för res. 3

13 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 S, 76 M, 21 MP, 21 C, 4 V, 17 L, 14 KD

För res. 3: 40 SD

Avstod: 13 V

Frånvarande: 5 S, 8 M, 8 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Lotta Johnsson Fornarve, Karin Rågsjö och Håkan Svenneling (alla V) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Utredning)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

259 för utskottet

40 för res. 4

16 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 S, 77 M, 20 MP, 21 C, 2 V, 17 L, 14 KD

För res. 4: 40 SD

Avstod: 1 MP, 15 V

Frånvarande: 5 S, 7 M, 8 SD, 4 MP, 1 C, 4 V, 2 L, 2 KD, 1 -

Lotta Johnsson Fornarve (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

*Avgiftsfrihet för viss
screening inom
hälso- och sjukvården*

§ 20 (forts. från § 17) **Avgiftsfrihet för viss screening inom hälso- och sjukvården** (forts. SoU17)

Anf. 130 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Nu ska riksdagen snart fatta beslut om avgiftsfri mammografi i hela Sverige. Det är en stor seger för alla oss som tror på jämlik hälsa. Samtliga borgerliga partier har sagt nej till avgiftsfri mammografi i sina skuggbudgetar. Jag tycker att det ska noteras.

Klass och hälsa är inte högerns bästa gren, kan man säga. Kvinnor med kort utbildning, svag ekonomi eller av utländsk härkomst utgör majoriteten av de drygt 150 000 som aldrig kommer på de allmänna undersökningarna. Vad ska vi göra åt det? Jag ser inga svar i era budgetar eller i svaret på detta lagförslag.

Ungefär hälften av alla fall av bröstcancer upptäcks vid screening med mammografi. Cancerfonden och Bröstcancerföreningarnas riksorganisation förespråkar avgiftsfri mammografi. Det gör också till exempel Roger Henriksson som är professor. Det gör också andra forskare som ställer sig bakom fri screening.

Cancer är en folksjukdom. Ungefär varannan ung människa i dag kommer någon gång under sin livstid att insjukna i cancer, som därmed har blivit en av världens vanligaste sjukdomar. Ökningen kan till viss del förklaras av att vi blir äldre, en utökad screening och bättre metoder för att diagnostisera cancer. Det finns så mycket hopp. Forskningen gör fantastiska framsteg. Men som vanligt inom hälsoområdet och inom hela livet handlar det om vem du är och vad du kommer ifrån. Hälsa och klass hänger ihop.

I resurssvaga områden och där en stor del av befolkningen har en utomnordisk bakgrund är deltagandet i mammografi särskilt lågt. Bergsjön i Göteborg är ett exempel där endast 54 procent av kvinnorna deltar i allmän mammografi. I Sävedalen, som har en helt annan karaktär, var deltagandet 84 procent. Så kan vi inte ha det. Vad ska vi göra åt det? har vi frågat oss.

Det är därför som Vänstern har förhandlat fram 100 miljoner under 2016 och därefter 207 miljoner per år under hela mandatperioden för avgiftsfri mammografi. Det krävs ett långsiktigt arbete för jämlik hälsa, och detta är ett steg på vägen.

Det centrala är att få sin diagnos så tidigt som möjligt. Bröstcancer är den vanligaste cancersjukdomen bland kvinnor i västvärlden och ökar dessutom. Samtidigt som cancer blir vanligare, ökar också chansen att överleva sjukdomen. Det beror på att det finns förbättrad behandling och också på mammografikontrollerna som gör att bröstcancer upptäcks tidigt.

En svensk forskningsstudie visar att kvinnor med högre utbildning löper större risk att diagnostiseras med cancer. Det är ett samband som också har påvisats i en stor internationell studie. Förklaringen är att välutbildade

kvinnor i högre grad deltar i mammografiscreening. Men utbildningsnivån påverkar även överlevnaden. Kvinnor med högre utbildning uppvisar generellt högre grad av överlevnad. Det här är en fråga om klass. Vad ska vi göra åt det här om man ser det som ett problem? Jag hittar inga svar någonstans från högersidan.

Sedan avgiften för mammografi togs bort i Stockholms läns landsting vid årsskiftet 2011/12 – det var faktiskt era vänner som tog bort den, så de ska ha en liten eloge – har 3 procent fler kvinnor i Stockholms län deltagit i screeningprogrammet för tidig upptäckt av bröstcancer.

Det finns stadsdelar som är specifikt utsatta, Skärholmen och Spånga-Tensta. Det är socioekonomiskt väldigt utsatta områden. Där ökade deltagandet med 6 respektive 4 procent. Här har deltagandet annars varit lägst i Stockholms län. Det går att göra skillnad, och det går att rädda liv.

Man kan titta på olika studier. Det finns ett flertal faktorer som visats kunna påverka deltagandet i positiv riktning. En av de starkaste faktorerna för högre deltagande är låg eller ingen avgift. Sedan är det tillgänglighet och påminnelser om undersökningarna. Många landsting jobbar på det. Det är ett komplement.

Förra året förhandlade vi in 130 miljoner i budgeten till riktade insatser under mandatperioden. Vi vill nämligen att landstingen hittar modeller för att arbeta strategiskt med dem som behöver hälso- och sjukvården allra mest och som inte er etableringsfrihet har lyckats nå. Kvinnor med endast grundskoleutbildning är den grupp som på flera olika sätt har haft den minst gynnsamma hälsoutvecklingen. Avgiftsfri mammografi tillsammans med riktade insatser ökar förutsättningarna för att nå de kvinnor som annars riskerar att inte få sin diagnos tidigt. Därmed ökar också deras möjligheter att överleva. De som inte kommer till mammografiundersökningarna får en sämre prognos.

Vi har alltså gjort flera olika saker i flera olika steg. Det är faktiskt mer än vad ni gjorde under de där åtta åren. Jag ser faktiskt inga sådana förslag – varken i er budget eller i svaret på den här propositionen.

Politik ska göra skillnad. Er politik tycker jag gör skillnad för dem som redan har det bra. Vänstern vill med sitt budgetsamarbete med regeringen skapa ett mer jämlikt Sverige. Det är vår största mission. Det gäller även inom hälsoområdet. Klass och hälsa är en central fråga.

Socialstyrelsen säger i sina utlåtanden att det i dagsläget inte finns några hälsovinster med att ändra åldersintervallet, det vill säga öppna dörren för mammografi för kvinnor över 74 år. Det finns i dagsläget alltså inga studier i screeningprogram som belägger att det skulle ha väldigt bra effekt. Men vi ska följa utvecklingen och titta på det här. Vi stänger inga dörrar. Det gör dock ni genom att säga att mammografi som man inte betalar för inte ger någon som helst utdelning. Men det ser vi att den gör i Skärholmen och Tensta. Hur man kan sitta och säga att det är okej att bara 54 procent av kvinnorna i Bergsjön kommer till mammografi medan det är 84 procent i Sävedalen är för mig helt ofattbart, måste jag säga. Då måste man som stat gå in och titta på vad vi kan göra för att få långsiktiga effekter i Sverige.

Ni stöder inte det som har effekt men lägger fram förslag som enligt Socialstyrelsen inte har effekt. Det är dessa ni står och pratar om här framme. Ni står inte och pratar om varför ni säger nej till avgiftsfri mammografi. Det vill ni dölja lite lagom.

Klass, hälsa och ojämlikhet är en superfråga. Vi kan studera tabell efter tabell. Men när det kommer till skarpt läge stöder ni aldrig förslag som kan minska ojämlikheten i hälsa. Ni verkar snarast tro att sänkta skatter är mirakelkuren för allt. För att minska ojämlikheten i hälsa krävs offensiva satsningar. Ni saknar det på den högra sidan, tycker jag.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner och reservationer.

(Applåder)

Anf. 131 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tycker faktiskt att det är lite tragiskt att höra detta från Karin Rågsjö när vi är överens om vad vi ska uppnå. Hela mitt huvudanförande handlade om att det är ett problem att kvinnor i socioekonomiskt svagare områden i lägre utsträckning deltar i mammografiscreening och att det är viktigt att vi gör rätt saker för att de ska öka deltagandet. Nu får jag höra att vi vill att det ska vara ojämlikt.

Den kritik som jag har fört fram går ut på följande: När man i Stockholm senast tog bort avgiften ökade deltagandet i snitt i hela länet tillfälligtvis med 3 procent. Men det går inte att urskilja vad som berodde på avgiften, för många av dem som då kom visste inte ens om att det var avgiftsfritt, sägs det i studien. Det är värt att läsa *hela* studien. I Hedvig Eleonora – för er som inte kan Stockholm kan jag säga att det är på Östermalm – ökade deltagandet med 12 procent. Den socioekonomiska skillnaden ökade alltså.

Det är fråga om mycket av skattebetalarnas pengar. Bör vi då inte vara helt säkra på att vi använder dem till det som är mest effektivt för att faktiskt få fler kvinnor att gå till cellprovtagning, framför allt i de grupper där det i dag är färre som gör det?

Min första fråga till Karin Rågsjö är: Är du helt övertygad om att de här pengarna inte kan användas bättre för att nå de socioekonomiskt utsatta, så att fler av dem kan nås av mammografiscreeningen?

Min andra fråga är: Är du helt övertygad om att just avgiften för mammografiscreening är det som vi ska avgöra med statens verktyg och lagstiftning och att det här ansvaret ska ligga på oss och inte på landstinget medan det inte ska gälla till exempel gynekologisk cellprovtagning, där vi ser samma problematik?

Anf. 132 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag tror, Emma, att man får se det här etappvis. Vi har en linje utstakad. Det handlar om jämlik hälsa. Vi kommer att göra sak efter sak.

Som du vet går kvinnorna i Hedvig Eleonora även till primärvården i större utsträckning. De uppsöker hälsocentraler på ett helt annat sätt, och det handlar om klassmönster. Att 6 procent fler kvinnor i Skärholmen går på mammografi betyder mycket.

Vi har mixat olika saker med de olika budgetarna. Här handlar det om avgiftsfri mammografi. Men vi har också förmedlat medel så att primärvården och de som arbetar med hälsa ska hitta bättre möjligheter att nå kvinnor med kort utbildning. Hälsoutvecklingen för kvinnor med kort utbildning och sämre ekonomi är extremt mycket sämre än för kvinnor som har akademisk utbildning.

Man måste ta bit för bit. Jag tror att det här är väl riktade pengar som betyder mycket mer än den etableringsfrihet som ni har skakat loss i hela Stockholms läns landsting. Hade man inte haft alla de här vårdavtalen och så vidare som det pytsas ut pengar till hade vi haft möjligheter att göra ännu mer i Stockholms läns landsting, tror jag.

Jag tror att det här är helt rätt insatser. Vill man arbeta med jämlik hälsa måste man genomföra reform efter reform. Nu har vi sjösatt den här reformen, vilket jag är väldigt stolt över. Vi kommer nu att gå vidare, för det här är det viktigaste vi har att jobba med: jämlik hälsa på hela hälso- och sjukvårdsområdet.

Anf. 133 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag blir inte riktigt klok på vilket svar jag egentligen fick. Jag fick inte svar på frågan vad som skiljer avgiften för mammografi-screening från avgiften för till exempel gynekologisk cellprovtagning, som gäller en annan väldigt allvarlig cancerform där vi ser att det är viktigt med tidig upptäckt genom screeningprogram.

Vår huvudsakliga kritik går ut på att regeringen föreslår att man ska gå in och ta över en liten del av sjukvårdshuvudmännens ansvar på ett sätt som rycker sönder möjligheten för dem som är ansvariga för hela hälso- och sjukvårdsområdet lokalt och regionalt i landsting och regioner att titta på helheten och avgöra hur de bäst ska nå medborgarna och öka överlevnaden i cancer för den grupp av kvinnor som i dag har den högsta dödligheten just för att vi inte når dem med hjälp av screening.

Vi säger inte att det inte är viktigt med screening. Tvärtom är det jätteviktigt. Precis som Karin Rågsjö sa i sitt huvudanförande har vi borgerliga på många håll tagit bort avgiften där vi sett att det varit påkallat. Men vi har aldrig gjort det ensamt, för vi vet att det behövs mycket mer för att nå dem som i dag deltar i alldeles för liten utsträckning. När ni har makten i landsting och regioner förmår ni dock ibland inte ens avhålla er från att höja avgiften. Detta har gjorts av rött styrda landsting, nu senast för cellprovtagning, trots att det enligt er egen teori är det som ger de allvarligaste konsekvenserna. Det är vad era landsting gör. Låt landstingen ta ansvar!

Anf. 134 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Det är inte så, Emma Henriksson, att vi har suttit och kokat ihop detta och undrat vad vi ska göra. Vi har lyssnat på forskning. Vi har lyssnat på högt uppsatta forskare. Vi har tittat i tabeller. Vi har haft ett slags mission att rikta insatserna. Nu börjar vi med mammografi, och sedan går vi vidare.

Sedan handlade det om att ha ryckt sönder landstingen. De röster jag har hört i fråga om avgiftsfri mammografi i hela Sverige är positiva. Det är positiva röster från politiker, forskare och patientföreningar. Det är ingen som står och smågråter i ett hörn över att det blir avgiftsfri mammografi och säger: Vad jobbigt!

Jag tycker att man ska ta dessa frågor på allvar. Jag säger en gång till: Kvinnor med kort utbildning har den absolut sämsta hälsoutvecklingen i Sverige. Det måste tas på allvar. Där måste steg efter steg tas.

Nu måste man bestämma sig för att införa denna avgiftsfria mammografi. Det finns forskning och belägg. Det är inte så att det inte finns belägg för att avgiftsfri screening leder till att kvinnor går till mammografi.

Vi parar detta med andra insatser. Vi vill få primärvården att arbeta mer offensivt och effektivt i socioekonomiskt utsatta områden. Det är så vi arbetar.

Jag tycker att staten måste ta ansvar när man ser att ojämlikheten breder ut sig. Då kan man inte bara sitta med armarna i kors och hoppas på att olika reformer som gynnar de absolut rikaste slår rot. Man måste värna de människor som står längst bort i fråga om hälso- och sjukvård. Det är enkelt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 26 maj.)

§ 21 Prövning av fråga om tillämpligheten av 9 kap. 12 § riksdagsordningen i visst fall

Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU30

Prövning av fråga om tillämpligheten av 9 kap. 12 § riksdagsordningen i visst fall
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld och förklarade överläggningen avslutad.

Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU30 lades till handlingarna. Talmannen meddelade att motion 3354, i enlighet med konstitutionsutskottets avgörande i det aktuella betänkandet, vid morgondagens sammanträde skulle hänvisas till konstitutionsutskottet för beredning.

§ 22 Meddelande om val av extra suppleant

Talmannen meddelade att på grund av en uppenbar felskrivning på dagens föredragningslista hade tidigare felaktigt angivits att valet av *Maj Karlsson* (V) avsåg en suppleantplats i justitieutskottet. Enligt det till kamraren inkomna protokollsutdraget avsåg dock valet en suppleantplats i kulturutskottet. Maj Karlsson (V) var således rätteligen vald till suppleant i kulturutskottet.

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2015/16:170 En uppdaterad fondlagstiftning (UCITS V)

2015/16:178 En samlad torvprövning

Skrivelse

2015/16:130 Redovisning av AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2015

EU-dokument

KOM(2016) 273 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om definition av fiskefartygs egenskaper (omarbetning)

§ 24 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 24 maj

2015/16:1259 Sanktionsmöjligheter mot riksdagsledamöter som missköter uppdraget

av *Martin Kinnunen* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:1260 Löntagarnas situation vid upphandling

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2015/16:1261 Trygga och skäliga arbetsvillkor

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:1262 Våldsvågen i Bagdad

av *Hans Linde* (V)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2015/16:1263 Hot om inskränkningar i hbtq-personers rättigheter i Georgien

av *Hans Linde* (V)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2015/16:1264 Den oroväckande politiska utvecklingen i Brasilien

av *Hans Linde* (V)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2015/16:1265 Nedsläckningen av kopparnätet

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2015/16:1266 Prioritering av SRHR-frågor

av *Sofia Arkelsten* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

§ 25 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 24 maj

2015/16:1193 Plankorsningar på Södra stambanan

av *Monica Haider* (S)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:1197 Åtgärder för att underlätta resandet över Öresundsbron

av *Mats Persson* (L)

till statsrådet Anna Johansson (S)

den 25 maj

2015/16:1213 Asylsökande över Sundet

av *Mikael Cederbratt* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:1210 Rekrytering av poliser

av *Roger Haddad* (L)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:1207 Väntetid för pass

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:1209 Direktflyg Stockholm–Tokyo

av *Erik Ottoson* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:1206 Avtal om vaccin

av *Cecilia Widegren* (M)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2015/16:1215 Tillståndsgivning för vapenlicenser

av *Roger Haddad* (L)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:1220 Misstänkta terrorister bland asylsökande

av *Roger Haddad* (L)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:1221 Regeringens ansvarsfördelning avseende postfrågorna

av *Erik Ottoson* (M)

till statsminister Stefan Löfven (S)

2015/16:1222 Regeringens ansvarsfördelning avseende frågan om Bromma flygplats

av *Erik Ottoson* (M)

szztill statsminister Stefan Löfven (S)

2015/16:1225 Torka och vattenbrist som naturolycka

av *Jan R Andersson* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:1231 Bränder och upplopp i förorterna

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:1223 Småföretag på landsbygden

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:1238 Väntetid hos polisens tipstelefon

av *Ellen Juntti* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:1242 Brandskydd för åsrika personer

av *Barbro Westerholm* (L)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:1243 Åldersbestämning av ensamkommande

av *Fredrik Schulte* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

Prot. 2015/16:111

25 maj

§ 26 Kammaren åtskildes kl. 16.42.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanrådets början till och med § 15 anf. 27 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 68 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 100 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 115 (delvis) och

av talmannen därefter till sammanrådets slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1	Avsägelse	1
§ 2	Anmälan om kompletteringsval	1
§ 3	Utökning av antalet suppleanter	1
§ 4	Val av extra suppleant.....	1
§ 5	Anmälan om faktapromemoria	2
§ 6	Anmälan om granskningsrapport.....	2
§ 7	Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
§ 8	Ärenden för bordläggning	2
§ 9	Elektroniskt kungörande av författningar	3
	Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU26	3
	(Beslut fattades under § 19.)	3
§ 10	Justerade matchningsregler för säkerställda obligationer	3
	Finansutskottets betänkande 2015/16:FiU32	3
	(Beslut fattades under § 19.)	3
§ 11	Kompletterade bestämmelser till EU:s förordning om elektronisk identifiering	3
	Trafikutskottets betänkande 2015/16:TU18	3
	(Beslut fattades under § 19.)	3
§ 12	Vissa statsstödskrav på bränsleskatteområdet	3
	Skatteutskottets betänkande 2015/16:SkU26	3
	Anf. 1 CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M)	3
	Anf. 2 OLLE FELTEN (SD).....	4
	Anf. 3 ERIK EZELIUS (S)	6
	Anf. 4 OLLE FELTEN (SD) replik.....	7
	Anf. 5 ERIK EZELIUS (S) replik	7
	(Beslut fattades under § 19.)	7
§ 13	Tilläggsbelopp för särskilt stöd till barn och elever	8
	Utbildningsutskottets betänkande 2015/16:UbU19.....	8
	Anf. 6 LENA EMILSSON (S)	8
	Anf. 7 MARIA STOCKHAUS (M)	9
	Anf. 8 JABAR AMIN (MP).....	10
	Anf. 9 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C)	10
	Anf. 10 CHRISTER NYLANDER (L)	11
	Anf. 11 LARRY SÖDER (KD).....	12
	(Beslut fattades under § 19.)	13
§ 14	Ytterligare undervisningstid i matematik	13
	Utbildningsutskottets betänkande 2015/16:UbU21	13
	Anf. 12 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S).....	13
	Anf. 13 ERIK BENGTZBOE (M)	15
	Anf. 14 JABAR AMIN (MP).....	17
	Anf. 15 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C)	17
	Anf. 16 CHRISTER NYLANDER (L)	19
	Anf. 17 LARRY SÖDER (KD).....	20
	(Beslut fattades under § 19.)	21
§ 15	Samförståndsavtal om världsstöd.....	22
	Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2015/16:UFöU4.....	22

Anf. 18	BJÖRN SÖDER (SD)	22
Anf. 19	STIG HENRIKSSON (V)	25
Anf. 20	ÅSA LINDESTAM (S)	28
Anf. 21	STIG HENRIKSSON (V) replik	31
Anf. 22	ÅSA LINDESTAM (S) replik	31
Anf. 23	STIG HENRIKSSON (V) replik	32
Anf. 24	ÅSA LINDESTAM (S) replik	32
Anf. 25	BJÖRN SÖDER (SD) replik	33
Anf. 26	ÅSA LINDESTAM (S) replik	33
Anf. 27	BJÖRN SÖDER (SD) replik	34
Anf. 28	ÅSA LINDESTAM (S) replik	35
Anf. 29	HANS WALLMARK (M)	35
Anf. 30	STIG HENRIKSSON (V) replik	38
Anf. 31	HANS WALLMARK (M) replik	39
Anf. 32	STIG HENRIKSSON (V) replik	39
Anf. 33	HANS WALLMARK (M) replik	40
Anf. 34	JAKOP DALUNDE (MP)	40
Anf. 35	HANS WALLMARK (M) replik	42
Anf. 36	JAKOP DALUNDE (MP) replik	43
Anf. 37	HANS WALLMARK (M) replik	43
Anf. 38	JAKOP DALUNDE (MP) replik	43
Anf. 39	STIG HENRIKSSON (V) replik	44
Anf. 40	JAKOP DALUNDE (MP) replik	44
Anf. 41	STIG HENRIKSSON (V) replik	44
Anf. 42	JAKOP DALUNDE (MP) replik	45
Anf. 43	BJÖRN SÖDER (SD) replik	45
Anf. 44	JAKOP DALUNDE (MP) replik	45
Anf. 45	BJÖRN SÖDER (SD) replik	46
Anf. 46	JAKOP DALUNDE (MP) replik	46
Anf. 47	KERSTIN LUNDGREN (C)	47
Anf. 48	STIG HENRIKSSON (V) replik	49
Anf. 49	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	49
Anf. 50	STIG HENRIKSSON (V) replik	49
Anf. 51	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	50
Anf. 52	ALLAN WIDMAN (L)	50
Anf. 53	STIG HENRIKSSON (V) replik	52
Anf. 54	ALLAN WIDMAN (L) replik	53
Anf. 55	STIG HENRIKSSON (V) replik	53
Anf. 56	ALLAN WIDMAN (L) replik	54
Anf. 57	BJÖRN SÖDER (SD) replik	54
Anf. 58	ALLAN WIDMAN (L) replik	55
Anf. 59	BJÖRN SÖDER (SD) replik	55
Anf. 60	ALLAN WIDMAN (L) replik	56
Anf. 61	MIKAEL OSCARSSON (KD)	56
Anf. 62	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S)	57
Anf. 63	HANS WALLMARK (M) replik	63
Anf. 64	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	63
Anf. 65	HANS WALLMARK (M) replik	64
Anf. 66	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	64
Anf. 67	BJÖRN SÖDER (SD) replik	65
Anf. 68	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	65

Anf. 69	BJÖRN SÖDER (SD) replik.....	66
Anf. 70	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	66
Anf. 71	ALLAN WIDMAN (L) replik	67
Anf. 72	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	67
Anf. 73	ALLAN WIDMAN (L) replik	68
Anf. 74	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	68
Anf. 75	MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	69
Anf. 76	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	69
Anf. 77	MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	70
Anf. 78	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	70
Anf. 79	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	71
Anf. 80	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	71
Anf. 81	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	72
Anf. 82	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	72
Anf. 83	STIG HENRIKSSON (V) replik.....	73
Anf. 84	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	73
Anf. 85	STIG HENRIKSSON (V) replik.....	74
Anf. 86	Försvarsminister PETER HULTQVIST (S) replik	74
Anf. 87	KENNETH G FORSLUND (S).....	75
Anf. 88	ALLAN WIDMAN (L) replik	76
Anf. 89	KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	77
Anf. 90	ALLAN WIDMAN (L) replik	77
Anf. 91	KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	77
Anf. 92	STIG HENRIKSSON (V) replik.....	78
Anf. 93	KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	78
Anf. 94	STIG HENRIKSSON (V) replik.....	79
Anf. 95	KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	79
Anf. 96	MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	80
Anf. 97	KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	80
Anf. 98	MIKAEL OSCARSSON (KD) replik	81
Anf. 99	KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	81
Anf. 100	KARIN ENSTRÖM (M).....	82
Anf. 101	ÅSA LINDESTAM (S) replik	83
Anf. 102	KARIN ENSTRÖM (M) replik	84
Anf. 103	ÅSA LINDESTAM (S) replik	84
Anf. 104	KARIN ENSTRÖM (M) replik	84
Anf. 105	KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	85
Anf. 106	KARIN ENSTRÖM (M) replik	85
Anf. 107	KENNETH G FORSLUND (S) replik.....	86
Anf. 108	KARIN ENSTRÖM (M) replik	86
Anf. 109	ANNIKA LILLEMETS (MP).....	86
Anf. 110	DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	88
Anf. 111	STIG HENRIKSSON (V) replik.....	90
Anf. 112	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik	91
Anf. 113	STIG HENRIKSSON (V) replik.....	91
Anf. 114	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik	92
Anf. 115	ROGER RICHTOFF (SD).....	92
Anf. 116	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	95
Anf. 117	ROGER RICHTOFF (SD) replik	95
Anf. 118	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	96
Anf. 119	ROGER RICHTOFF (SD) replik.....	96

(Beslut fattades under § 19.).....	96
§ 16 Patientrörlighet inom EES – vissa kompletterande förslag.....	97
Socialutskottets betänkande 2015/16:SoU14	97
(Beslut fattades under § 19.).....	97
§ 17 Avgiftsfrihet för viss screening inom hälso- och sjukvården	97
Socialutskottets betänkande 2015/16:SoU17	97
Anf. 120 EMMA HENRIKSSON (KD).....	97
Anf. 121 CARINA HERRSTEDT (SD).....	98
Anf. 122 ANDERS W JONSSON (C)	100
Anf. 123 BARBRO WESTERHOLM (L).....	101
Anf. 124 KRISTINA NILSSON (S).....	103
Anf. 125 EMMA HENRIKSSON (KD) replik.....	104
Anf. 126 KRISTINA NILSSON (S) replik	104
Anf. 127 EMMA HENRIKSSON (KD) replik.....	105
Anf. 128 KRISTINA NILSSON (S) replik	105
Anf. 129 JENNY PETERSSON (M).....	106
(forts. § 20)	106
Ajournering.....	106
Återupptagna förhandlingar	107
§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 maj	107
TU19 It-politiska frågor	107
FöU14 Deltagande med väpnad styrka i utbildning utomlands	109
FöU15 Stöd till Frankrike med försvarsmateriel	110
SoU13 Uppföljning av smittskyddsläkemedel	110
SoU15 Läkemedel för särskilda behov.....	110
§ 19 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	111
KU26 Elektroniskt kungörande av författningar	111
FiU32 Justerade matchningsregler för säkerställda obligationer.....	111
TU18 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om elektronisk identifiering.....	111
SkU26 Vissa statsstödskrav på bränsleskatteområdet	111
UbU19 Tilläggsbelopp för särskilt stöd till barn och elever.....	111
UbU21 Ytterligare undervisningstid i matematik.....	111
UFöU4 Samförståndsavtal om värdlandsstöd	112
SoU14 Patientrörlighet inom EES – vissa kompletterande förslag.....	114
§ 20 (forts. från § 17) Avgiftsfrihet för viss screening inom hälso- och sjukvården (forts. SoU17).....	114
Anf. 130 KARIN RÅGSJÖ (V).....	114
Anf. 131 EMMA HENRIKSSON (KD) replik.....	116
Anf. 132 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	116
Anf. 133 EMMA HENRIKSSON (KD) replik.....	117
Anf. 134 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	117
§ 21 Prövning av fråga om tillämpligheten av 9 kap. 12 § riksdagsordningen i visst fall	118

Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU30	118
§ 22 Meddelande om val av extra suppleant	118
§ 23 Bordläggning.....	119
§ 24 Anmälan om frågor för skriftliga svar	119
§ 25 Anmälan om skriftliga svar på frågor	120
§ 26 Kammaren åtskildes kl. 16.42.	121